

Adaptacija posuđenica u japanskom jeziku: teorijske osnove i analiza novinskih članaka iz korpusa BCCWJ

Tramišak, Tea

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:360587>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-01**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli

Filozofski fakultet

TEA TRAMIŠAK

**ADAPTACIJA POSUĐENICA U JAPANSKOM JEZIKU:
TEORIJSKE OSNOVE I ANALIZA NOVINSKIH ČLANAKA IZ
KORPUSA BCCWJ**

Diplomski rad

Pula, rujan, 2024. godine

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli

Filozofski fakultet

TEA TRAMIŠAK

**ADAPTACIJA POSUĐENICA U JAPANSKOM JEZIKU:
TEORIJSKE OSNOVE I ANALIZA NOVINSKIH ČLANAKA IZ
KORPUSA BCCWJ**

Diplomski rad

JMBAG: 0303084323, redoviti student

Studijski smjer: Jednopedmetni diplomski sveučilišni studij Japanologije - opći smjer

Predmet: Japanski jezik i kultura kroz medije 2

Znanstveno područje: Humanističke znanosti

Znanstveno polje: Filologija

Znanstvena grana: Japanologija

Mentor: doc. dr. sc. Dragana Špica

Pula, rujanj, 2024. godine

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisana Tea Tramišak, kandidatkinja za magistra Japanologije ovime izjavljujem da je ovaj Diplomski rad rezultat isključivo mojega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Diplomskog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student

U Puli, _____, _____ godine

IZJAVA

o korištenju autorskog djela

Ja, Tea Tramišak dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj diplomski rad pod nazivom Adaptacija posuđenica u japanskom jeziku: teorijske osnove i analiza novinskih članka iz korpusa BCCWJ koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, _____ (datum)

Potpis

SADRŽAJ

UVOD	7
1. OSNOVNA OBILJEŽJA JAPANSKOG JEZIKA	10
1.1. Podjela japanskog leksika	10
1.2. Japansko pismo.....	11
2. POSUĐENICE U JAPANSKOM JEZIKU	12
2.1. Terminologija posuđenica.....	12
2.2. Funkcije posuđenica.....	14
2.3. Rasprostranjenost sloja <i>gairagio</i>	16
3. POVIJESNA POZADINA POSUĐENICA U JAPANSKOM JEZIKU	17
3.1. Prvi europski kontakt i izolacija Japana	18
3.2. Razdoblje modernizacije i vesternizacije	21
3.2.1. Kontakt s francuskim jezikom.....	21
3.2.2. Kontakt s ruskim jezikom	22
3.2.3. Kontakt s njemačkim jezikom.....	23
3.2.4. Kontakt s talijanskim jezikom	23
3.2.5. Kontakt s istočno-azijskim jezicima	23
3.2.6. Kontakt s engleskim jezikom.....	24
3.3. Razdoblje globalizacije	27
4. ADAPTACIJA POSUĐENICA U JAPANSKOM JEZIKU	29
4.1. Fonološka adaptacija posuđenica	29
4.1.1. Epenteza.....	31
4.1.1.1. Epenteza vokala.....	31
4.1.1.2. Epenteza mornog opstruenta	34
4.1.2. Zamjena glasova.....	38
4.1.2.1. Zamjena vokala	38
4.1.2.2. Zamjena konsonanata	44
4.2. Morfološka adaptacija posuđenica	48
4.2.1. Afiksacija.....	48
4.2.2. Kraćenje riječi	52
4.2.3. Redukcija složenica	56

4.3. Semantička adaptacija	60
4.4. Kreativne novokovanice: <i>Wasei-eigo</i>	62
5. PRAKTIČNI DIO.....	65
5.1. Metodologija	65
5.1.1. Cilj	65
5.1.2. Pregled korpusa BCCWJ	66
5.1.3. Prikupljanje podataka.....	67
5.1.4. Analiza podataka	68
5.2. Rezultati analize	69
5.2.1. Izvorni jezici	69
5.2.2. Fonološka adaptacija	71
5.2.3. Morfološka adaptacija	80
5.2.4. Semantička adaptacija.....	83
5.2.5. Semantička polja.....	84
5.3. Zaključak analize	86
ZAKLJUČAK.....	88
POPIS LITERATURE	90
PRILOZI.....	93
SAŽETAK	95
ABSTRACT	96
要旨	97

UVOD

Jezično posuđivanje određuje se kao proces u kojem se određeni uzorak iz jednoga jezika reproducira u drugi (Haugen, 1950:212). Leksik, budući da je manje strukturiran i podložniji promjenama od gramatike, služi kao primarni kanal za takva posuđivanja, a gotovo svaki jezik povećao je svoj leksik posuđivanjem iz drugih jezika (Haugen, 1966, navedeno u Kovačević, 2016:10). Uzimajući u obzir raznolike pristupe i teorijske okvire, termin „posuđenica“ se nameće kao prikladan krovni termin, u najopćijem smislu, koji obuhvaća sve oblike jezičnog prijenosa iz jednog jezika u drugi, stoga će se koristiti u daljnjem tekstu.

Ovaj fenomen iznimno je izražen u japanskom jeziku koji ima dugu i bogatu povijest posuđivanja riječi koja datira još od 5. stoljeća, a nastavlja se sve do danas. Povijesno gledano, japansko posuđivanje slijedilo je tradicionalni obrazac posuđivanja riječi iz susjednih zemalja s bogatom kulturnom tradicijom poput Kine. Međutim, u suvremeno doba povećana interakcija Japana sa zapadnim zemljama označava značajan pomak u obrascima jezične razmjene, budući da geografska blizina više nije jedina odrednica posuđivanja (Shibatani,1990:140). Kako se Japan sve više povezuje sa zapadnim kulturama, dolazi do značajne transformacije, gdje predmeti iz zapadnih kultura postupno potiskuju tradicionalne japanske predmete, poput kreveta koji zamjenjuju *futone* ili vilica koje zamjenjuju štapiće za jelo. Ove promjene na materijalnoj razini usporedno prate i one na jezičnoj razini, pa u suvremenim japanskim urbanim sredinama posuđene riječi iz zapadnih zemalja, poznate kao *gairaigo*, prožimaju različite aspekte svakodnevnog života, od reklama, natpisa na majicama, naziva pića i hrane, naziva trgovina do naziva ulica, odražavajući sveprisutni utjecaj zapadne kulture. Neki japanski lingvisti ovo razdoblje nazivaju „razdobljem *gairaigo*“ ili „razdobljem *katakana* riječi“ (Ishino, 1983, navedeno u Sakagami, 2000:2-3). Trenutno, u japanskom jeziku postoji mnoštvo zapadnih posuđenica, najviše engleskih, iako precizan popis ostaje nedostižan. Prema Stanlawu (2010:47), procjene sugeriraju da se između 10% japanskog leksika sastoji od posuđenica.

U svaki jezik u koji se integriraju posuđenice prolaze kroz razne fonološke, ortografske, morfološke i semantičke prilagodbe, tako da se ne koriste nužno onakve kakve jesu u jeziku davaocu (Daulton, 2022:509). Taj je proces posebno izražen u japanskom gdje

posuđenice poprimaju različite oblike i prolaze kroz značajne adaptacije prilikom integracije odstupajući od izvornih oblika kako bi se prilagodile strukturama japanskog jezika, nekad do te mjere da ostaju neprepoznatljive izvornim govornicima jezika davaoca. Stoga ovaj rad nastoji ispitati povijesne čimbenike koji su utjecali na integraciju posuđenica u japanski te kako su te posuđenice oblikovale japanski jezik. Nadalje, cilj je istražiti fonološke, morfološke i semantičke adaptacije kroz koje posuđenice prolaze prilikom integracije u japanski jezik. Ovo ispitivanje provodi se kroz detaljan pregled literature koji treba poslužiti kao temelj za razumijevanje prilagodbe posuđenica.

Uz pregled literature ovaj rad uključuje komponentu empirijskog istraživanja kako bi ponudio perspektivu prilagodbe posuđenica utemeljenu na analizi korpusa. Analizirajući posuđenice u japanskim novinskim člancima od 2001. do 2005. godine koristeći *Balanced Corpus of Contemporary Written Japanese* (BCCWJ), istraživanje ima za cilj identificirati izvorne jezike posuđenica, ispitati fonološke, morfološke i semantičke obrasce u njihovoj prilagodbi te utvrditi semantičke kategorije kojima te posuđenice pretežno pripadaju.

Integrirajući teorijske uvide s empirijskim podacima, ovaj rad nastoji pružiti sveobuhvatno razumijevanje procesa uključenih u prilagodbu posuđenica i njihov utjecaj na japanski jezik.

Rad se uvelike oslanja na knjige *Loanwords in Japanese* Marka Irwina, *Language Contact in Japan* Lea Lovedaya i *Japanese English Language and Culture Contact* Jamesa Stanlawa. *Loanwords in Japanese* je značajna kao jedna od iznimno malog broja tako sveobuhvatnih djela na zapadnim jezicima koja nudi sustavan i koherentan lingvistički pregled ogromnog broja riječi posuđenih u japanski od sredine 16. stoljeća. Stanlaw i Loveday, s druge strane, daju okvir za sociolingvističku analizu društvenih funkcija posuđenica te njihovog odraza na društvo u kojem se koriste, kao i njihovog utjecaja na japanski jezik. Dodatno, knjiga *Japan's Built-in Lexicon of English-based Loanwords* Franka Daultona pruža bitne uvide o utjecaju posuđenih riječi, posebice u pogledu korištenja srodnih riječi pri usvajanju stranog vokabulara.

Na početku rada prikazuju se temeljne karakteristike japanskog jezika za bolje razumijevanje i razlikovanje riječi u japanskom jeziku. Drugo poglavlje ispituje složenost terminologije vezane uz posuđenice, funkcije i rasprostranjenost posuđenica s fokusom

na njihovu ulogu u svakodnevnoj uporabi. U trećem poglavlju prikazuje se pregled povijesnih događaja i kontakata koji su oblikovali razvoj posuđenica, od prvih europskih kontakata do suvremenih trendova. Četvrto poglavlje opsežno se bavi fonološkim, morfološkim i semantičkim prilagodbama posuđenica, kao i fenomenom kreativnih neologizama u japanskom jeziku. Posljednje poglavlje predstavlja rezultate istraživanja analize novinskih članaka iz korpusa ističući izvorne jezike posuđenica, obrasce prilagodbe i semantičke kategorije.

U ovome radu korišten je moderni sustav Hepburnove romanizacije pri pisanju japanskih riječi jer uključuje nedavne dodatke u skup japanskih konsonanata, posebno one koji proizlaze iz priljeva engleskih posuđenica. Na primjer, u riječi *tisshu* 'maramica', točno se predstavlja izgovor more [ti] koji tradicionalno nije dio japanske fonetike. Ta je preciznost presudna za točnost i jasnoću analize posuđenica kojom se bavi ovaj rad. Kada je bilježenje vokala u pitanju, oni se bilježe sa oznakom dužine iznad vokala, npr. *ō*, *ā*. Također, za lakše prepoznavanje, japanske riječi su dodatno označene kurzivom.

1. OSNOVNA OBILJEŽJA JAPANSKOG JEZIKA

1.1. Podjela japanskog leksika

Leksik japanskog jezika tradicionalno se dijeli na četiri sloja temeljenih na porijeklu riječi: *wago* 和語 'izvorne japanske riječi' koje obuhvaćaju osnovne koncepte iz svakodnevnog života; *kango* 漢語 'japanske riječi kineskog porijekla ili sinojapanski sloj' koje uglavnom predstavljaju apstraktne pojmove i znanstvene koncepte; *gairaigo* 外来語 'strane riječi, posuđenice' preuzete iz različitih stranih jezika; i *konshugo* 混種語 'hibridne riječi' koje kombiniraju elemente prijašnje navedenih triju slojeva (Srdanović i Špica, 2022:132-133). Štoviše, unutar gore navedenih kategorija pojavljuju se dvije potkategorije vrijedne pažnje: *wasei-kango* 和製漢語 'sinojapanske riječi nastale u Japanu' i *wasei-eigo* 和製英語 'engleske riječi nastale u Japanu' koje se smatraju pseudoposudenicama. *Wasei-kango* odnosi se na pojmove skovane u Japanu izvedene iz kineskih korijena, ali nisu posuđenice iz kineskog jezika, već proizvod nizozemskog učenja *rangaku* i kasnije težnja japanske vlade za brzim industrijskim i gospodarskim rastom od sredine 19. stoljeća. Dok je Japan otvarao svoja vrata stranim idejama i tehnologijama, *wasei-kango* služio je kao lingvistički most, olakšavajući asimilaciju zapadnih koncepata u japanski leksikon. Drugim riječima, stvarale su se nove riječi korištenjem *kanji* znakova. *Tetsugaku* 哲学 'filozofija' i *shinri* 心理 'psihologija' primjeri su takvih riječi, a također su naknadno posuđene iz japanskog u kineski jezik (Srdanović i Špica, 2022:133, Irwin, 2011:6). Suprotno tome, *wasei-eigo* označava japanske izraze stvorene korištenjem engleskog vokabulara, no o ovoj potkategoriji će više biti govora u četvrtom poglavlju.

Također, postoji i novija podjela leksičkih slojeva japanskog jezika koja uključuje: izvorne japanske riječi, onomatopejske riječi, japanske riječi kineskog porijekla i posuđenice iz stranih jezika. Ova podjela se razlikuje od gore navedene po tome što se za kriterij uzimaju

fonološka i druga obilježja, a ne porijeklo riječi (McCawley, 1968; Kageyama i Saito, 2016:13-15, navedeno u Srdanović i Špica, 2022:134).

1.2. Japansko pismo

Kako bi se razumjelo kako se reprezentacija posuđenica uklapa u japanski sustav pisanja, korisno je imati osnovno znanje o cjelokupnom sustavu.

Japanski jezik sastoji se od tri pisma: kineskih ideograma, koji se nazivaju *kanji* 漢字, i *kane* 仮名, koja se sastoji od dva fonografska pisma koja se zovu *hiragana* ひらがな i *katakana* カタカナ. *Kanji* znakovi predstavljaju logografsko pismo gdje jedan znak simbolizira značenje riječi ili morfema. Japan je usvojio tisuće *kanji* znakova iz Kine prije 8. stoljeća, kada nije imao svoj sustav pisanja, koji su značajno oblikovali razvoj *kane* nakon toga. *Kana* je fonografsko pismo utemeljeno na izgovoru, gdje jedan grafem predstavlja osnovnu jedinicu moru ili kratki slog, te se može nazvati i slogovnim pismom (Srdanović i Špica, 2022:185-187). Na primjer, riječ *furendo* フレンド 'prijatelj' (od eng. *friend*) napisana je u četiri znaka *katakane* koji odgovaraju japanskim morama *fu.re.n.do*. *Hiragana* je zaobljene forme, dok je *katakana* uglata, no oba pisma predstavljaju isti skup od 46 znakova. *Hiraganom* se zapisuju funkcijske riječi, npr. čestice, pomoćni glagoli i nastavci, konjugacijski nastavci, nominalizatori, pokazne zamjenice (Srdanović i Špica, 2022:136). Također se koristi kao dodatni zapis čitanja sitnim fontom iznad *kanji* znakova u tekstovima namijenjenim mladim čitateljima ili učenicima japanskog jezika, poznatim kao *furigana* 振り仮名 (Srdanović i Špica, 2022:188). U svrhu ovog rada naglasak je stavljen na *katakanu*, koja se koristi za pisanje zapadnih posuđenica, toponima, vlastitih imena koja nisu japanska i izvornih onomatopejskih riječi. Također se koristi za pisanje raznih znanstvenih i tehničkih pojmova, poput naziva nekih biljaka i životinja, te za isticanje, što je usporedivo s upotrebom kurziva ili posebnih fontova na engleskom jeziku (Rebuck, 2002:53).

Katakana olakšava proces pisanja stranih riječi na japanskom i učinkovito uklanja prepreke za posuđivanje riječi jer pojednostavljuje predstavljanje stranih glasova i riječi u japanskom jeziku, čineći ih pristupačnijima govornicima japanskog. Nadalje, korištenje *katakane* za transkripciju stranih riječi daleko je praktičnije od stvaranja novih kombinacija kineskih znakova (Daulton, 2008:15). Međutim, prema Heitani (1993), kako ju citira Rebuck (2002:54), japanski jezik opisan je kao jezik koji „sve dopušta, ali zapravo ne dopušta ništa da uđe“. Ovime sugerira da je japanski jezik otvoren za usvajanje riječi iz drugih jezika, ali ih fizički razdvaja. U ovom slučaju, *katakana* djeluje poput ograde koja odvaja strane posuđenice od izvornih japanskih i sinojapanskih riječi (Kay, 1995:73). To je kao da se kaže da japanski pozdravlja strane riječi, ali ih drži na posebnom području, održavajući cjelovitost vlastitog jezika.

Nadalje, ponekad se posuđenice u japanskom pišu latiničnim slovima umjesto tradicionalnim *katakana* pismom. Na primjer, inovativni oblik *OL* označava 'uredsku damu' (od eng. *office lady*), što se odnosi na službenicu, a izgovara se kao da je zapisan *katakanom*, *ōeru* (Daulton, 2008:15). Zapravo, prevalencija latinice u Japanu postala je toliko značajna da Kess i Miyamoto (1999, navedeno u Horikawa, 2013:14) tvrde da japanski zapravo ima četvrto pismo, iako ono nije službeno priznato kao dio tradicionalnog ortografskog sustava.

2. POSUĐENICE U JAPANSKOM JEZIKU

2.1. Terminologija posuđenica

U japanskom jeziku posuđenice se nazivaju *gairaigo* 外来語 što znači 'riječi koje potječu izvana'. Karakteristika sloja *gairaigo*, koji obuhvaća posuđenice zapadnoeuropskih jezika, uglavnom iz engleskog, jest njihovo zapisivanje uglastim slogovnim pismom *katakanom*.

Pojam *gairaigo* može obuhvatiti pojmove poput *katakanago*, *gaikokugo* i *wasei eigo*, između kojih postoji značajno preklapanje. Na primjer, izraz *katakanago* カタカナ語 u doslovnom prijevodu znači 'riječi napisane katakanom' i često se koristi kao sinonim za

gairaigo, odnosno posuđenice u japanskom jeziku. Iako je gotovo sav *gairaigo* također *katakanago*, bitno je napomenuti da *katakanago* nije nužno *gairaigo* jer se pod kategoriju *katakanago* mogu svrstati pojmovi kao što su *gaikokugo* i *wasei eigo* (Tomoda, 2005:4, Hosokawa, 2023:2). Ovo objašnjava složenost terminologije vezane uz posuđenice u japanskom jeziku i ukazuje na važnost preciznosti u definiranju terminologije kako bi se razumjelo porijeklo i upotreba riječi u japanskom jeziku.

Važno je napomenuti da samo zato što je riječ zapisana *katakanom*, ne znači nužno da je posuđena u japanski jezik. Naime, strane riječi *gaikokugo* 外国語, kao što su strana imena i toponimi, prilagođavaju se japanskom glasovnom sustavu i zapisuju *katakanom*. Primjerice, naziv poznatog američkog filma *Mamurluk* (eng. *The Hangover*) zapisuje se *katakanom* kao ハングオーバー *Hangu ōbā*, no ta riječ nije posuđena u japanski leksik. Stoga, kako Srdanović i Špica (2022:161) navode, transliteracija sama ne čini stranu riječ posuđenicom.

Loveday (1996:50) ističe da je problematično utvrditi je li neka riječ posuđenica *gairaigo* ili strana riječ *gaikokugo* u japanskom jeziku jer ne postoje apsolutni kriteriji definiranja. Nije dovoljno samo promatrati kako se određena riječ izgovara ili odgovara li izvornom značenju kako bi se odredio status posuđenice. Prema tome, ključni čimbenici za prepoznavanje *gairaiga* su stupanj povijesne asimilacije riječi, koliko je ta riječ s vremenom postala dio japanskog jezika, i opća razina razumljivosti u zajednici, tj. koliko ljudi razumije i koristi tu riječ u svakodnevnom govoru. Također je važno uzeti u obzir koliko je određena riječ u skladu s ortografskim i fonetskim pravilima japanskog jezika.

Irwin (2011:10) se ne slaže s gore navedenom tvrdnjom jer ne nudi kriterij za razlikovanje sinojapanskih riječi *kango* od *gairaiga*. Stoga definira *gairago* kao riječi posuđene nakon sredine 16. stoljeća, što odgovara prvom kontaktu Japana s europskim jezicima, koje su se prilagodile japanskoj fonologiji i čije je značenje razumljivo velikom broju pripadnika jezične zajednice. Ova definicija uključuje kineske i korejske posuđene riječi nakon sredine 16. stoljeća, ali ne i one posuđene prije. Suprotno tome, *gaikokugo* definira kao strane riječi koje nisu pretrpjele adaptaciju ili je njihovo značenje nerazumljivo većem broju jezične zajednice.

No, i u ovim definicijama postoje siva područja, budući da postoje riječi koje su potpuno fonološki prilagođene, ali samo djelomično razumljive, odnosno ne može se očekivati da cijela jezična zajednica u jednakoj mjeri vlada značenjem najfrekventnijih i najmanje frekventnih riječi koje su vezane npr. uz određenu struku (Srdanović i Špica, 2022:160).

2.2. Funkcije posuđenica

Ishiba (1985, navedeno u Mochizuki, 2012:2) identificira nekoliko motiva za korištenje stranih izraza. Ti motivi obuhvaćaju izražavanje novih koncepata i emocija, korištenje alternativnih izraza, usvajanje specijaliziranog jezika, utjecaj globalizacije i korištenje eufemizama.

Rebuck (2002) dalje ističe tri različite funkcije posuđenica u japanskom jeziku. Prva osnovna upotreba posuđenica je za izražavanje stvari, pojmova ili koncepata kada ne postoji ekvivalentna japanska riječ. Drugim riječima, posuđenice se koriste za popunjavanje leksičkih praznina. Na primjer, pojam *puraibashi* プライバシー (od eng. *privacy* 'privatnost') usvojen je u japanski jer koncept privatnosti prije nije postojao u japanskom društvu (Kay, 1995:74). Posuđenice također imaju ulogu prepoznavanja problema ili potrebe koja može postojati bez imena. *Sekuhara* セクハラ, riječ nastala kraćenjem eng. riječi *sexual* 'seksualno' i *harrasment* 'uznemiravanje', primjer je funkcije davanja priznanja posuđenicama. Nije postojala posebna japanska riječ za seksualno uznemiravanje, iako takve pojave nisu strane japanskom društvu. Usvajanje ove riječi dovelo je do povećane svijesti o seksizmu u japanskom društvu (Rebuck, 2002:54-55).

Druga funkcija engleskih posuđenica je zamjena za specijalne efekte. U ovom slučaju posuđenice imaju japanske ekvivalente, ali se koriste za poseban učinak, osobito u pisanju jer se *katakana* ističe svojim uglatim oblikom, a posuđenice privlače pažnju čitatelja. Osim toga, posuđenice prenose zapadnjačke kvalitete i povezuju se sa zapadnjačkim načinom života. Na primjer, isječak iz oglasa za novi blok luksuznih stanova - *tsukaiyasui kicchin puran* 使いやすいキッチンプラン 'raspored kuhinje koji je jednostavan za

korištenje' - ilustrira kako se posuđenice koriste za prenošenje slike modernog, zapadnjačkog načina života. U ovom kontekstu *kicchin* キッチン (od eng. riječi *kitchen* 'kuhinja') se koristi u odnosu na japansku riječ *daidokoro* 台所 jer je vjerojatnije da će izazvati slike mjesta koje je prostrano i moderno (Rebuck, 2002:57).

Štoviše, posuđenice služe za razlikovanje zapadnih i japanskih verzija sličnih objekata ili koncepata. Loveday (1996:80-90) naglašava da kada se posuđenice posuđuju u japanski jezik, posebno u kontekstu vesternizacije, one sa sobom nose ne samo jezične elemente, već i kulturne. Vesternizacija japanske kulture očita je u postojanju mnogih parova u semantičkoj opreci, gdje se jedna riječ, tipično posuđena iz engleskog, odnosi na zapadnjački fenomen. Nasuprot tome, druga riječ koja potječe iz sinojapanskih korijena opisuje srodni koncept svojstven japanskoj kulturi. Primjerice, izraz *wedingu* ウェディング (od eng. *wedding*) koji se odnosi na vjenčanje u zapadnom stilu u Crkvi gdje mladenka nosi bijelu vjenčanicu, u opreci je sa sinjapanskim izrazom *kekkon* 結婚 koji se odnosi na vjenčanje u svetištu ili hramu u vjenčanom *kimonu* koji je uobičajen za japansku kulturu (Loveday, 1996:81-83).

Još jedna funkcija posuđenica je eufemizam. Od kad je engleski postao međunarodni jezik, sklonost korištenju engleskog jezika kako bi se ublažila negativna slika koju stvaraju izvorne japanske riječi postala je česta. Na primjer, izraz *shinguru mazā* シングルマザー (od eng. *single mother* 'samohrana majka') populariziran je umjesto oštrijeg japanskog izraza *mikon no haha* 未婚の母 'nevjenčana majka', ili upotreba *shirubā* シルバー (od eng. *silver* 'srebro') za označavanje starijih ljudi u složenicama kao što je *shirubaa raifu* シルバーライフ 'život nakon umirovljenja' (od eng. *silver* 'srebro' + *life* 'život') ili *shirubā shīto* 'prioritetna sjedala za starije osobe u vlakovima' (od eng. *silver* 'srebro' + *seat* 'sjedalo') (Rebuck, 2002:61-62). Navedeni primjeri pokazuju kako se posuđivanjem iz drugih jezika može ublažiti utjecaj potencijalno osjetljivih ili stigmatiziranih izraza koji mogu nositi različite konotacije ili manje izravne asocijacije u japanskom kulturnom kontekstu. Također, Stanlaw (2004:18) sugerira da je sve češća upotreba posuđenice *mai* マイ (od eng. *my*

'moj') još jedan primjer eufemističke funkcije. Kolokacije poput *mai hōmu* マイホーム (od eng. my 'moj' + home 'dom') i *mai kā* マイカー (od eng. my 'moj' + car 'auto') odražavaju pomak od grupne svijesti prema individualizmu (2004:18).

2.3. Rasprostranjenost sloja *gairagio*

Globalizacija Japana dovela je do značajnih transformacija u japanskom jeziku, posebno vidljivih u sve većem uključivanju posuđenica, osobito iz engleskog jezika. Ovaj razvoj jasno je prikazan u povijesnim rječnicima. U rječniku *Genkai* iz 1859. skromnih 551 posuđenica čini 1,4% od ukupnog broja riječi (Shibatani, 1990; navedeno u Daulton, 2008:12). Otprilike stoljeće kasnije, *Reikai Kokugo Jiten* iz 1956. sadržavao je 1428 posuđenica, što čini otprilike 3,5% od cijelog sadržaja. Do 1989. *Nihongo Daijiten* uključivao je 13300 stavki, što predstavlja 10% riječi zapadnog podrijetla (Tomoda, 1999; navedeno u Daulton, 2008:12).

Nadalje, distribucija leksika unutar jezika nije nasumična, već je pod utjecajem različitih čimbenika poput vrste teksta, njegove svrhe i žanra, te se mijenja tijekom vremena (Srdanović i Špica, 2022:140-142). 1964. godine Nacionalni institut za japanski jezik (NINJAL) proveo je detaljnu leksičku analizu upotrebe jezika u 90 časopisa za 1956. godinu. Rezultati su otkrili da je samo 9,8% teksta časopisa sadržavalo posuđenice. Međutim, do 1994. godine, posuđenice su činile značajnih 33,8% sličnih tekstova u časopisima, što potvrđuje kontinuirani uzlazni trend od 1960-ih. Vjeruje se da je postotak posuđenica korištenih u časopisima danas još veći (Nakao, 2016:2, Hosokawa, 2023:3).

Analiza novina, vladinih bijelih knjiga i časopisa koju je proveo Tanaka (2007; navedeno u Horikawa, 2013:20) pokazuje varijacije u upotrebi posuđenica među različitim žanrovima. Primijetio je da časopisi često sadrže posuđenice povezane sa svakodnevnim aktivnostima, dok se u vladinim bijelim knjigama češće pojavljuju posuđenice iz područja gospodarstva, poslovanja i informacija. S druge strane, novine često koriste posuđenice vezane uz sport, osobito bejzbol i golf.

Štoviše, istraživanje o *gairaigo* riječima na televizijskim programima utvrđuje da se najviše posuđenica pojavljuje u sportskim sadržajima, dok ih ima nešto više i u glazbenim i zabavnim emisijama. Nasuprot tome, znatno je manje posuđenica u pričama i obrazovnim programima (Ishiwata, 2001; navedeno u Srdanović i Špica, 2022:141).

Leksički izbori, kako sugerira Daulton (2008:30), često su oblikovani komunikacijskim ciljevima. Na primjer, u oglašavanju, gdje je cilj prenijeti privlačnost proizvoda, prednost imaju riječi koje su prepoznatljive i privlače pažnju čitatelja. Mnoge engleske riječi nose konotacije modernosti, zapadnjačkog stila ili sofisticiranosti, što značajno pridonosi širokoj upotrebi engleskih riječi u reklamama i medijima. Shodno tome, japanski oglasi često uključuju engleske posuđenice kako bi povećali svoju privlačnost i postigli efikasnost u promotivnim strategijama. No, ovakvo korištenje posuđenica nije ograničeno samo na komercijalne prostore, već se proširuje i na lokalne trgovine. Na primjer, trgovina smještena u Yokohami nazvana je „*It's DEMO*“. Nekome tko nije upoznat s kontekstom to ime može sugerirati da je trgovina mjesto gdje se demonstriraju novi proizvodi. Međutim, kada se ime izgovori s japanskim izgovorom, „*It's DEMO*“ postaje „*itsu-demo*“, što na japanskom znači „bilo kada“. Ovaj naziv savršeno odražava stvarnu funkciju trgovine koja je otvorena 24 sata na dan (Stanlaw, 2004:16-17).

Unatoč tome, dok širenje posuđenica obogaćuje jezičnu raznolikost i odražava povezanost Japana s globalnom kulturom, postoji zabrinutost u pogledu potencijalnog jezičnog onečišćenja (ibid.). Ovaj složeni jezični kontekst naglašava ravnotežu između tradicije i suvremenosti, no istovremeno se stvaraju pitanja o očuvanju jezične baštine usred promjenjivih trendova u jeziku. O tim pitanjima, tj. o upotrebi *gairaiga* aktivno raspravljaju razni govornici japanskog, ne samo stručnjaci, poput političara, jezikoslovaca ili novinara, već i članovi šire javnosti, od tinejdžera do starijih osoba (Hosokawa, 2023:3). Ovime se sugerira važnost očuvanja jezične autentičnosti i kulturnog identiteta dok se istovremeno prihvaćaju i integriraju strani jezični utjecaji.

3. POVIJESNA POZADINA POSUĐENICA U JAPANSKOM JEZIKU

Za dobivanje cjelokupne slike posuđenica u japanskom jeziku važno je razmotriti njihovu povijesnu pozadinu. Povijest Japana otkriva dosljedan obrazac jezičnog kontakta unatoč percepciji izolacije koja okružuje njegove otoke. Znanstvenici poput Lovedaya opisuju ovaj fenomen kao kontaktnu tradiciju, naglašavajući povijesnu sklonost Japana prihvaćanju stranih elemenata, uključujući jezične utjecaje iz drugih jezika (Loveday, 1996:27). Prvi i najvažniji kontakt bio je s Kinom u petom stoljeću nove ere. Budizam, donesen u Japan preko Kine i Koreje, nadahnuo je japansku ortografiju i utjecao na mnoge aspekte japanskog društva. Ne samo da je kineski jezik doprinio tisućama posuđenica, nego je japanskom dao i svoj prvi sustav pisanja, kada je Japan posudio kineske znakove *kanji* iz Kine, koji su u razbolju Heian korišteni kao temelj za stvaranje izvornih japanskih fonetskih pisama *hiragane* i *katakane*. (Stanlaw, 2004:45; Nakao, 2016:2) Kako se ovaj rad fokusira na posuđenice iz zapadnoeuropskih jezika, a ne na one iz kineskog jezika koje se odnose na sloj *kango*, u nastavku će se razmatrati povijest *gairaigo* posuđenica od sredine 16. stoljeća. Olakšavajući raspravu, analiza je kategorizirana u tri razdoblja: prvi europski kontakt i izolacija Japana, razdoblje modernizacije i vesternizacije te razdoblje globalizacije (Schmidt, 2009:553).

3.1. Prvi europski kontakt i izolacija Japana

Prvi Europljani koji su stigli u Japan sredinom šesnaestog stoljeća bili su Portugalci i Španjolci. Kontakt s Portugalcima trajao je gotovo cijelo stoljeće, dok onaj sa Španjolicima samo trideset i dvije godine (Loveday, 1996:50). Portugalci su sa sobom donijeli ne samo trgovinu europskog tipa, već i kršćanstvo, koje se ubrzo ustalilo u Japanu zalaganjem isusovačkog svećenika Francisca de Xaviera i njegovom evanđeoskom misijom kojom je započelo 'kršćansko stoljeće' (Stanlaw, 2004:46; Irwin, 2011:29; Frellesvig, 2010, navedeno u Zhang, 2019:13). Osim trgovine i kršćanstva, donijeli su inovacije u raznim područjima uključujući vatreno oružje, brodogradnju, navigaciju, rudarstvo, metalurgiju i tisak. Komunikacijski kanali između Portugalaca i Japanaca kretali su se od govorne do pisane razmjene, a neki latinski tekstovi čak su objavljeni u Japanu. Uključivanje portugalskih posuđenica u japanski jezik postalo je moderno, prestižno, ali i rašireno, što je izazivalo zabrinutost i neodobravanje među konzervativcima (Loveday, 1996:51).

Portugalski jezik je Japanu dao prve europske posuđenice od kojih su mnoge i danas u upotrebi, uključujući izraze kao što su *pan* パン 'kruh' (od *pão*), *kappa* カツパ 'kabanica' (od *capa*), *rasha* ラシャ 'krpa', (od *raxa*), *botan* ボタン 'gumb' (od *botão*), *tempura* てんぷら 'hrana pržena u tijestu' (od *tempero*), *shabon* シャボン 'sapun' (od *sabão*), *karuta* カルタ 'karte za tradicionalnu igru' (od *carta*), *kirisuto* キリスト 'Krist' (od *Cristo*) i sveprisutni *tabako* たばこ 'duhan; cigarete' (od *tabaco*) (Loveday, 1996:51; Irwin, 2011:34-35; Frellesvig, 2010, navedeno u Zhang, 2019:13). Španjolskih posuđenica je vrlo malo, no neke od njih su: *gerira* ゲリラ 'borba samostalnih malih naoružanih odreda, gerila' (od *guerilla*) i *meriyasu* メリヤス 'pletena tkanina' (od *medias*) (Okutsu and Tanaka, 1989; Kaieda, 1997; navedeno u Stanlaw, 2004:48).

U navedenim primjerima zamjećuje se da su neke riječi zabilježene *hiraganom*, a ne *katakanom*, poput *tabako* i *tempura*. Izvorno su se zapisivale kineskim znakovima *kanji* kojima se prenosilo značenje i fonetski prikaz riječi, poput riječi *tabako* koja se zapisivala grafemima 煙草 u značenju *kemuri* 'dim' i *kusa* 'trava'. Ovakvo korištenje ubraja se u *ateji*, odnosno dodjeljivanje *kanji* znaka nekoj riječi. Iako su riječi zapadnog podrijetla, u japanskom jeziku su toliko dugo da se tretiraju kao potpuno domaće riječi te se zato zapisuju *hiraganom* umjesto *katakane* (Loveday, 1996:51-52; Srdanović i Špica, 2022:167-168; Hosokawa, 2023:3).

Tijekom razdoblja od 1640. do 1850. godine kontakt Japanaca s Europljanima bio je gotovo ograničen na Nizozemce. Zbog stroge izolacionističke politike *sakoku*, kojom je šogunat izolirao Japan od ostatka svijeta, Nizozemcima je bilo dopušteno boraviti samo na umjetnom otoku Dejima kod Nagasakija. Također, zbog cenzure europskih knjiga koja je trajala sve do 1720. godine, pismeni kontakt je bio u jednom smislu zabranjen pa je izravna komunikacija s Nizozemcima bila je ograničena na usmene transakcije koje su na nizozemskom vodili službeni *oranda-tsūji* 'japanski tumači'. Posljedično, zbog porijekla iz usmene komunikacije posuđenice iz ovoga razdoblja nazivaju se i fonetskim posuđenicama (Schmidt, 2009:551). Činjenica da su Nizozemci bili jedini Europljani

kojima je bio dopušten ulazak u Japan od sredine 17. do sredine 19. stoljeća promicala je proučavanje nizozemskog jezika i kulture *rangaku* u Japanu. Izraz *rangaku* skovan je od riječi *oranda* 'Nizozemska' i *gaku* 'učenje' (Loveday, 1996:53, Irwin, 2011:35-36).

Nizozemske posuđenice primarno su se odnosile na fizičke objekte zbog komunikacije koja je bila usredotočena na trgovinu. Pojmovi vezani za uvezene materijale poput *gomu* ゴム 'guma' (od *gom*), *garasu* ガラス 'staklo' (od *glas*); za hranu i piće *hamu* ハム 'šunka' (od *ham*), *bīru* ビール 'pivo' (od *bier*), *kōhi* コーヒー 'kava' (od *koffie*), *shiroppu* シロップ 'sirup' (od *siroop*), *miruku* ミルク 'mlijeko' (od *melk*); s brodarstvom, *hokku* ホック 'udica' (od *haak*), *konpasu* コンパス 'kompas' (od *kompas*); i drugi poput *randoseru* ランドセル 'ruksak' (od *ransel*), *ranpu* ランプ 'lampa' (od *lamp*), *kan* 缶 'konzerva' (od *kan*) ušli su u japanski vokabular. Poslije su se znanstveni i medicinski izrazi povećali, uključujući *erekiteru* エレキテル 'struja' (od *elektricitet*), *gasu* ガス 'plin' (od *gas*), *mesu* メス 'skalpel' (od *mes*), *gipusu* ギプス 'gips' (od *gips*), *morumotto* モルモット 'pokusni kunić' (od *marmot*), *arukōru* アルコール 'alkohol' (od *alcohol*), *moruhine* モルヒネ 'morfij' (od *morfine*) i drugi. Do sredine 18. stoljeća oko 3000 nizozemskih posuđenica koristilo se u tehničkim i znanstvenim područjima (Loveday, 1996:55, Irwin, 2011:38-41).

Znatan broj nizozemskih posuđenica kasnije je istisnut engleskim posuđenicama ili japanskim kalkovima¹ ili su potpuno zastarjele. Poput gore navedene riječi 'struja' koja je zamjenjena sinojapanskim izrazom *denki* 電気 (Loveday, 1996:55).

Nadalje, bitno za spomenuti je i izravni nizozemski utjecaj u japanskom, izvan polja posuđenica, na različite elemente japanske gramatike. Neke od inovacija koje su se pojavile u to vrijeme uključuju: upotreba kopule *de aru* u završnoj rečeničnoj poziciji; upotreba *tokoro no* za prijevod relativne zamjenice; upotreba neživih i apstraktnih objekta

¹ Preuzeta riječ ili fraza iz stranog jezika koja je nastala doslovnim prevođenjem; prevedenica. Izvor: Hrvatski jezični portal URL: https://hjp.znanje.hr/index.php?show=search_by_id&id=e19vXBc%3D

kao rečeničnih subjekata, upotreba osobnih zamjenica kao što su *kare* 'on' i *kanojo* 'ona' (Loveday, 1996:56; Stanlaw, 2004:48).

3.2. Razdoblje modernizacije i vesternizacije

Godine 1853. suočen s nadmoćnom moći „crne flote“ američkog komodora Matthewa Perryja Japan je bio prisiljen ponovno otvoriti svoje granice i prihvatiti vanjski utjecaj. Međutim, tek je Harrisonovim sporazumom iz 1858. godine Japan u potpunosti otvorio svoje luke i okončao politiku izolacije poznatu kao *sakoku*, što je dovelo do pada šogunata i nove vlade pod carem, koji je 1868. proglasio razdoblje Meiji. Restauracija Meiji označila je pojačanu fazu modernizacije i industrijalizacije u zapadnom stilu u Japanu te je dovela do značajnih društvenih, ekonomskih i političkih promjena, uključujući prihvaćanje gregorijanskog kalendara, uspostavu državnog obrazovanja i ukidanje feudalnog klasnog sustava (Loveday, 1996:65). Jedna od najznačajnijih vladinih inicijativa bila je misija Iwakura koja se održala od 1871. do 1873. godine. Tada su utjecajne ličnosti iz politike, akademske zajednice i birokracije putovale u zapadne zemlje, promatrajući zapadne institucije i skupljajući uvide za modernizaciju Japana. Uvedene posuđenice odražavale su itinerar misije Iwakura i jezike država na kojima je vlada Meiji oblikovala svoje nacionalne institucije: zakon (Njemačka), obrazovanje (SAD), vojska i policija (Francuska i Njemačka) i mornarica (UK) (Irwin, 2011:42-43). Utjecaj engleskog i njemačkog bio je najveći u tom razdoblju, dok su drugi jezici poput francuskog, ruskog i talijanskog uglavnom bili ograničeni na određena područja.

3.2.1. Kontakt s francuskim jezikom

Učenje francuskog jezika počelo je privremenom aneksijom Nizozemske Francuskoj 1808. kada je službenim tumačima u Nagasakiju naređeno da ga uče. Kasnije, 1850-ih, nizozemski časnici dobili su zadatak obučavanja japanskih trupa, a kako je nizozemska vojna terminologija bila puna francuskih posuđenica mnoge od njih počele su se filtrirati u japanski kao najraniji francuski *gairaigo*. Mnoge od njih su bile metričke jedinice, isprva

korištene u vojsci, poput *meetoru* メートル 'metar' (od *metre*) ili *kiroguramu* キログラム 'kilogram' (od *kilogramme*). Danas se francuske posuđenice obično povezuju s modom, hranom i umjetničkim oblicima; *zubon* ズボン 'traperice' (od *jupon*), *shikku* シック 'šik' (od *chic*), *bifuteki* ビフテキ 'biftek' (od *bifteck*), *arakaruto* アラカルト 'ala carte', *omuretsu* オムレツ 'omlet' (od *omelette*), *konyakku* コニヤック 'konjak' (od *cognac*), *hire* ヒレ 'file' (od *filet*), *kurowassan* クロワッサン 'kroasan' (od *croissant*), *pīman* ピーマン 'zelena paprika' (od *piment*), *mayonēzu* マヨネーズ 'majoneza' (od *mayonnaise*), *barē* バレー 'balet' (od *ballet*), *janru* ジャンル 'žanr' (od *genre*) i druge (Loveday, 1996:56-57; Irwin, 2011:48).

3.2.2. Kontakt s ruskim jezikom

Pretpostavlja se da je kontakt s ruskim jezikom zbog povijesne geopolitike započeo ranije nego s francuskim, njemačkim ili engleskim jezikom. Rusija je tijekom osamnaestog stoljeća vršila napade na sjevernu obalu Japana i neuspješno je pokušavala uspostaviti trgovinske odnose s Japanom. Iz tih razloga, ruski se u početku smatrao važnim jezikom u svrhu samoobrane. Poslije, 1806. godine službenom prevoditelju naređeno je da nauči ruski od zarobljenog ruskog broskog kapetana, te je 1813. godine uspio sastaviti prvu gramatiku jezika (Loveday, 1996:57). Zbog međusobnog otimanja i spora oko Kurilskog otočja i Sahalina, koji i danas traje, društvena interakcija bila je ograničena, što se također odražava u malom broju ruskih posuđenica u japanskom jeziku. Neke od ruskih posuđenica koje su ušle u japanski jezik uključuju: *wokka* ウオツカ 'vodka' (od *voška*), *ikura* イクラ 'lososova ikra' (od *ikra*), *noruma* ノルマ 'norma', *supūtoniku* スプートニク 'suputnik' (od *sputnik*), *taiga* タイガ 'tip zimzelenih šuma, tajga'; *tsundora* ツンドラ 'tundra', *samowāru* サモワール 'grijani metalni kotao' (od *samovar*).

3.2.3. Kontakt s njemačkim jezikom

Kontakt s njemačkim jezikom započeo je kasnije nego s francuskim ili ruskim, kada se cijenjeni njemački liječnik von Siebold pridružio vladinom prevoditeljskom uredu 1861. godine. Njemački je postao preferirani jezik za poduku i dijagnozu u zapadnjačkom segmentu medicine. Njemački utjecaj na japanski jezik, posebno u medicini, planinarenju i akademskim poljima poput politike i filozofije, održao se sve do Drugog svjetskog rata. Tijekom tog razdoblja pojavile su se posuđenice izvedene iz njemačkih oblika: *arerugi* アレルギー 'alergija' (od *Allergie*), *rentogen* レントゲン 'rendgen' (od *Röntgen*), *wakuchin* ワクチン 'cjepivo' (od *Vakzin*), *uirusu* ウイルス 'virus', *horumon* ホルモン 'hormon', *enerugi* エネルギー 'energija' (od *Energie*), *ryukkusakku* リュックサック 'ruksak' (od *Rucksack*), *zairu* ザイル 'željezno uže, sajla' (od *Seil*), *zemināru* ゼミナール 'seminar', *ideorogi* イデオロギー 'ideologija' (od *Ideologie*), *tēma* テーマ 'tema' (od *Thema*), *arubaito* アルバイト 'privremeni posao' (od *Arbeit*) i druge (Loveday, 1996:57-58, Irwin, 2011:51-53).

3.2.4. Kontakt s talijanskim jezikom

Talijanski jezik se u Japanu nije posebno proučavao, a kontakt s njim se uglavnom dogodio kroz glazbu. Posuđeni izrazi uključuju glazbene dinamičke oznake poput *pianisshimo* ピアニッシモ 'pianissimo', no, osim toga, riječi poput 'opera' i 'sonata' ušle su u japanski jezik neizravno preko drugih europskih jezika. Također je postojalo ograničeno posuđivanje specifičnih talijanskih termina povezanih s kulinarstvom i kulturom poput *supageti* スパゲティ 'špageti' i *furesuko* フレスコ 'freska' (Loveday, 1996:58, Irwin, 2011:43).

3.2.5. Kontakt s istočno-azijskim jezicima

Tijekom i nakon razdoblja Meiji bilo je posuđivanja iz kineskog u japanski koja se najviše odnose na kinesku kuhinju ili *mahjong*. Primjeri uključuju riječi poput *rāmen* ラーメン 'vrsta kineskih rezanaca', *gyoza* 餃子 'kineski punjeni valjušci' ili *mājan* 麻雀 'mahjong, društvena igra'. Ove posuđenice iz kineskog često su posuđene iz govornog jezika stoga se mogu klasificirati kao fonetske posuđenice iz kineskog jezika (Schmidt, 2009:552, Irwin, 2011:62-63).

Također, korejske posuđenice koje su ušle u japanski jezik većinom se odnose na hranu, poput *kimuchi* キムチ 'kimchi, fermentirani kupus', *bibinba* ビビンバ 'bibimbap, korejsko jelo s rižom', ali i *won* ウォン 'won, korejska valuta' (Irwin, 2011:67).

3.2.6. Kontakt s engleskim jezikom

Otvaranje Japana prema Zapadu pokazalo je povećanu svijest o važnosti engleskog jezika. Kada je 1872. godine uspostavljen moderni javni obrazovni sustav, prema američkom modelu, engleski je postao obveznim predmetom u novim obveznim osnovnim školama te u izbornim srednjim školama. Međutim, provedba programa engleskog jezika pokazala se izazovnom zbog ograničenih jezičnih i financijskih sredstava, stoga su u početku samo djeca iz imućnih obitelji, koja su pohađala škole u kojima je engleski bio i medij i predmet nastave, dobivala odgovarajuću edukaciju engleskog jezika (Loveday, 1996:66). Nasuprot tome, obični ljudi, poput trgovaca i obrtnika, nisu imali formalno obrazovanje engleskog jezika i morali su se oslanjati na improviziranu komunikaciju sa stranim mornarima i poslovnim ljudima u lukama poput Yokohame i Nagasakija. To je dovelo do razvoja pojednostavljene verzije (eng. *pidginized version*)² japanskog engleskog, poznatog kao Yokohama dijalekt, nazvanog po glavnoj morskoj luci u kojoj se dogodio veliki dio ove rane interakcije. Primarni izvor za ovaj pojednostavljeni jezik potječe iz pamfleta od 32 stranice čiji je autor Hoffman Atkinson, koji je bio dugogodišnji stanovnik

² Prostorno raspršeni pojednostavljeni i osnovnoj komunikaciji prilagođeni jezici (engleski, španjolski itd.) pomiješani s domaćim jezicima. Izvor: Hrvatski jezični portal URL: <https://hjp.znanje.hr/index.php?show=search>

naselja u Yokohami. Značajan aspekt Atkinsonovog teksta leži u njegovim japanskim transkripcijama, namjerno izrađenim da oponašaju engleski što je moguće sličnije, rezultirajući duhovitim korespondencijama, kao što je prikazano u tablici 1 (Stanlaw, 2004:56-57). Ovaj poseban pristup pojašnjava razigrane i kreativne aspekte jezične prilagodbe tijekom tog doba.

Tablica 1. Yokohama dijalekt (Preuzeto iz Stanlaw, 2004:57)

Engleski jezik	Yokohama dijalekt	Standarni japanski jezik	
<i>good day</i>	<i>ohio</i>	<i>ohayō</i>	おはよう
<i>you, yours</i>	<i>oh my</i>	<i>omae</i>	お前
<i>church, temple</i>	<i>oh terror</i>	<i>otera</i>	お寺
<i>cold</i>	<i>sammy</i>	<i>samui</i>	寒い
<i>good-bye</i>	<i>sigh oh narrow</i>	<i>sayōnara</i>	さようなら

Engleski je također ponekad nenamjerno doprinio japanskom rječniku kada su govornici japanskog posuđivali riječi za zapadnjačke objekte, temeljeno na promatranju govornih navika stranaca. Na primjer, izraz za zapadne pse postao je *kameya* カメヤ, jer su Japanci navodno čuli Amerikance kako govore „Come here!“ („Dođi ovamo!“) svojim psima (Diosy, 1879; navedeno u Stanlaw, 2004:58). No, kako je rastao prestiž standardnog engleskog jezika, Yokohama dijalekt je ubrzo nestao.

Nadalje, nakon Prvog kinesko-japanskog rata 1895. godine položaj engleskog kao glavnog stranog jezika u Japanu je uvelike ojačao, što je rezultiralo u priljevu engleskih posuđenica iz raznih sfera u japanski jezik u prvim desetljećima 20. stoljeća. U kasnom razdoblju Meiji kontakt s engleskim dogodio se kroz slušne i pisane izvore što se odražava u fonetskom obliku određenih Meiji posuđenica poput *purin* プリン 'puding' (eng. *pudding*) ili *hankachi* ハンカチ 'rupčić' (eng. *handkerchief*) (Tanabe, 1990:6-7). Međutim, većina posuđenica dobivena je iz pisanih izvora, budući da njihov japanski prikaz oslanjao na

englesku ortografiju, a ne na izgovor poput *airon* アイロン 'željezo' (eng. *iron*) ili *konpanī* コンパニー 'tvrtka' (eng. *company*). Tijekom razdoblja Taisho (1912.-1926.), koje je bilo vrhunac japansko engleskog jezičnog kontakta i posuđivanja, primarni agenti koji su olakšavali kontakt s engleskim bili su novonastali oblici masovnih medija, posebice radio i kino. Što se tiče pisanih tekstova, novine i časopisi igrali su ključnu ulogu u upoznavanju i širenju engleskog jezika, kao i reklamne kampanje koje su često koristile engleske izvore (Loveday, 1996:69-72). Popularizacija zapadne kulture dovela je do pojačanog posuđivanja koje je bilo veće nego u cijelom razdoblju Meiji. Posuđenice iz razdoblja Taisho do danas su neke od najčešće korištenih engleskih posuđenica: *hoteru* ホテル 'hotel' ili *takushii* タクシー 'taksi' (eng. *taxi*), dok su druge posuđene iz sfere sporta, glazbe, politike i mode: *bēsubōru* ベースボール 'bejzbol' (eng. *baseball*), *auto* アウト 'aut' (eng. *out*), *riigu* リーグ 'liga' (eng. *league*), *fan* ファン 'obožavatelj, fan', *jazu* ジャズ 'jazz', *rajio* ラジオ 'radio', *anākisuto* アナーキスト 'anarhist' (eng. *anarchist*), *surōgan* スローガン 'slogan', *burausu* ブラウス 'bluza' (eng. *blouse*), *sūtsu* スーツ 'odijelo' (eng. *suit*) (Irwin, 2011:56).

Štoviše, dolazi do pojave hibridizacije gdje se japanski i engleski elementi kombiniraju kako bi se stvorile nove riječi, poput izraza *modango* モダン語 "pomodna upotreba riječi izvedenih iz engleskog" koji je kombinacija engleske riječi 'moderan' i japanske 'riječ' (Loveday, 1996:73). Također se pojavljuje i prvi *wasei-eigo* izraz, *moga* モガ, skovan od engleskih riječi *modern* i *girl* u značenju 'moderna djevojka; šiparica' (Stanlaw, 2004:69).

Intenzivno posuđivanje tijekom razdoblja Taisho praćeno je vladinom propagandnom kampanjom protiv engleskog jezika koja je kulminirala tijekom Drugog svjetskog rata, kada su mnoge posuđenice deanglizirane i zamijenjene starijim ili novonastalim sinojapanskim složenicama: *sakkā* サッカー 'nogomet' je bila zamijenjena sa *shūkyū* 蹴球

(udarati + lopta), *anaunsā* アナウンサー 'spiker' s *hōsōin* 放送員 (emisija + osoba), itd. (Irwin, 2011: 56-57).

3.3. Razdoblje globalizacije

Napori na pročišćavanju jezika nisu dugo trajali i zapravo su okončani japanskim porazom u Drugom svjetskom ratu, nakon čega je uslijedila prva okupacija zemlje u njezinoj povijesti od strane Sjedinjenih Država. Posljedično, ovo razdoblje karakterizirala je engleska groznica, gdje su udžbenici za razgovorni engleski postali bestseleri, a satove engleskog uvelike su poučavali američki vojnici. Pobjeda Amerike nad Japanom nije dovela do uspostave službene dvojezičnosti, već je samo ponovno uspostavila okruženje u kojem se obrasci japansko engleskog kontakta, koji su već bili izgrađeni u predratnom razdoblju, mogli proširiti i intenzivirati (Loveday, 1996:75).

Eskalirajući engleski utjecaj doživio je daljnji rast, što je rezultiralo značajnim priljevom leksičkog materijala. Engleski je postupno uspostavio monopol nad posuđenicama, što predstavlja dominaciju koja traje i danas (Schmidt, 2009:553). Udio engleskih posuđenica među zapadnim posuđenicama dramatično je porastao u 20. stoljeću, dosegnuvši otprilike 90% do 1975. godine (Daulton, 2008:11-12). Eksplozija *konpyūtā tekunorojī* 'računalne tehnologije' dodatno je ubrzala ovaj trend. Zanemarujući riječi za nove tehnologije, sljedeće su samo brojčano mali primjeri ovog potopa engleskih riječi: *suponsā* スポンサー 'sponzor' (eng. *sponsor*), *sekushī* セクシー 'seksi' (eng. *sexy*), *sutoresu* ストレス 'stres' (eng. *stress*), *insutanto* インスタント 'instant', *rejā* レジャー 'slobodno vrijeme' (eng. *leisure*), *nōhau* ノーハウ 'znati kako' (eng. *know-how*), *nīzu* ニーズ 'potrebe' (eng. *needs*), *rūtsu* ルーツ 'korijeni' (eng. *roots*), *daietto* ダイエット 'dijeta' (eng. *diet*), *hīringu* ヒーリング 'terapija, iscjeljivanje' (eng. *healing*), *karuto* カルト 'kult' (eng. *cult*), *gaidorain* ガイドライン 'smjernica' (eng. *guideline*), *raifusutairu* ライフスタイル 'način života' (eng. *lifestyle*), *jankufūdo* ジャンクフード 'junk food', *fasutofūdo* ファストフード 'brza hrana' (eng. *fast food*) (Irwin, 2011:57).

Engleske riječi i dalje preplavljaju japanski jezik neviđenom brzinom, brišući razlike između posuđenica i stranih riječi, odnosno *gariraiga* i *gaikokuga*. Obilje i raznolikost *gairaiga* čine ih izazovnim za potpuno razumijevanje pojedincima. Različiti čimbenici poput obrazovanja, zanimanja i dobi utječu na razinu razumijevanja posuđenica među govornicima japanskog jezika. Stariji i manje obrazovani pojedinci mogu imati više problema s inovativnim posuđenicama u usporedbi s mlađim i obrazovanijim pojedincima (Daulton, 2008:37).

Shodno tome, ogroman priljev engleskog vokabulara u japanski i negativni utjecaji povezani s time, potaknuli su osnivanje odbora za posuđenice *Gairaigo iinkai* 外来語委員会 od strane Nacionalnog instituta za japanski jezik (NINJAL) 2003. godine, čija je uloga nadzirati upotrebu stranih posuđenica, davati smjernice i predlagati alternative za izazovne ili nepotrebne posuđenice iz engleskog jezika (Satō, 2011:85; Nakao, 2016:3).

Četiri izvješća *Gairaigo iikae teian* 外来語言い換え提案 [Prijedloga za parafraziranje posuđenica] provedena od 2003. do 2006. jasno su pokazala ciljeve i razloge za parafraziranje posuđenica koje je teško razumjeti. Ovim se izvješćima ocjenjivala razumljivost posuđenica i nudili odgovarajući japanski ekvivalenti uz detaljna objašnjenja i praktične primjere. Na primjer, predložilo se korištenje izraza *dokujisei* 独自性 'individualnost, originalnost' ili *jikoninshiki* 自己認識 'svijest o samome sebi' za zamjenu posuđenice *aidentiti* アイデンティティ (od eng. *identity*) koja je prilično slabo razumljiva (NINJAL, 2006:12). Iako ova izvješća nude dobre smjernice o zamjeni posuđenica japanskim ekvivalentima, nedostaje im široka uporaba, što dovodi do ograničenog prepoznavanja i upotrebe predloženih izraza. Nadalje, ova izvješća ciljaju na cijelo društvo i primjenjuju isti standard na različite demografske skupine, zanemarujući varijacije u jezičnim preferencijama i zahtjevima. Na primjer, dok pojam *akusesu* アクセス 'pristup' (od eng. *access*) mladi mogu lako razumjeti, predložene alternative kao što su *setsuzoku* 接続 'veza, povezivanje; pristup korištenju informacija', *kōtsūshudan* 交通手段

'transportni sustav' i *sannyū* 参入 'ulazak na tržište' čine pojam složenijim i manje pristupačnim (NINAJL, 2006:18; He, 2018:138).

He (2018:139) navodi da kako bi se riješio problem pretjerane upotrebe posuđenica, moraju se slijediti dva temeljna pravila. Prvo, vlada bi trebala uspostaviti standardizirane smjernice za korištenje posuđenica u službenim dokumentima, medijima i obrazovanju. Drugo, treba priznati različite funkcije posuđenica za različite društvene skupine, dopuštajući reguliranu upotrebu prilagođenu potrebama svake skupine. Ovaj pristup osigurava očuvanje tradicionalnog japanskog jezika uz udovoljavanje preferencijama različitih generacija i društvenih demografija.

4. ADAPTACIJA POSUĐENICA U JAPANSKOM JEZIKU

Važno pitanje u istraživanju posuđenica odnosi se na način na koji su riječi iz jednog jezika integrirane u drugi jezik, tj. u jezik primaoca i koji se procesi prilagodbe odvijaju. Kada se elementi strane kulture i jezika posude u kulturu i jezik drugoga, oni se prilagođavaju novom kulturnom i jezičnom kontekstu. Nakon što se uklope u drugi jezik, strane riječi prolaze kroz veće i manje jezične promjene, a te se promjene često opisuju u smislu sljedećih područja: fonologije, ortografije, morfologije, semantike i sintakse. Opseg i priroda tih promjena ovisi o tome kako jezik koji posuđuje integrira riječ i zadržava li aspekte izvornog jezika ili ih modificira kako bi ih uskladio s vlastitim jezičnim normama (Haugen, 1950:212-218; Daulton, 2008:16; Kay, 1995:68; Stanlaw, 2004:73; Horikawa, 2013:12-13, Kovačević, 2016:21). U nastavku će se analizirati ovi procesi kako bi se pružio bitan kontekst za razumijevanje kako se posuđenice stvaraju i dalje transformiraju unutar pravila japanskog jezika.

4.1. Fonološka adaptacija posuđenica

Kod posuđivanja u japanski jezik fonetska i ortografska razina posebno su pogodene prilagodbama. Kao što je ranije spomenuto u odjeljku 1.2, sve novije posuđenice transkribiraju se u slogovnu *katakanu*, što znači da način na koji se riječi pišu u *katakani*

usko odražava njihov izgovor. Stoga je fonetsku i ortografsku razinu teško odvojiti jednu od druge jer pravopis gotovo 100% odražava izgovor (Irwin 2011: 184). Zbog ove podudarnosti neće biti posebnog odjeljka posvećenog samo ortografskim adaptacijama.

Zbog fonemskih ograničenja japanskog u usporedbi s jezicima davaocima, posuđenice u japanskom često zahtijevaju značajnu fonološku prilagodbu. Primarne strategije prilagodbe uključuju fonemsku zamjenu i epentezu. Fonemska zamjena odnosi se na zamjenu stranih glasova izvornim ekvivalentima. Epenteza, druga glavna strategija, uključuje umetanje dodatnih fonema u posuđenu riječ. U japanskom se epenteza očituje ili kao umetanje vokala ili dodavanje mornog opstruenta /Q/ (Irwin, 2011:81).

Prije nego što krene u sažeti, ali temeljiti pregled spomenutih fonoloških adaptacija posuđenica, osvrnimo se na strukturu sloga u japanskom jeziku. Najprije je bitno razlikovati slog od more u japanskom jeziku. Mora se smatra jedinicom ritma koja se može sastojati od jednog od pet vokala *a, i, u, e, o* (V) ili od kombinacije jednog konsonatskog fonema i vokala (CV), a također postoje i posebne more koje uključuju: morni nazal (N), vokalsku dužinu ili udvojeni vokal (R) i konsonatsku dužinu ili morni opstruent (Q). Udvojeni vokal, duljine dvije more, u japanskom se naziva *chōonpu* 長音符, te se u *katakani* realizira umetanjem simbola ー, dok se morni opstruent naziva *sokuon* 促音, koji se označava malim *tsu*, u *katakani* simbolom ツ i u *hiragani* simbolom っ.

Nadalje, slog se sastoji od pristupa, jezgre i odstupa, gdje pristup i odstup sadrže konsonante, a jezgra se sastoji od slogotvornog fonema koji može biti jedan od gore navedenih vokala. Prema tome se slog i mora podudaraju i imaju oblik CV, a također postoje i slogovi oblika CV_iV_i, CVC, CVN, CVJ³ koji se u suštini sastoje od dvije more. CV_i(V_i) su otvoreni slogovi, koji završavaju vokalom, i CVC, CVN, CVJ su zatvoreni slogovi, koji završavaju konsonantom (Srdanović i Špica, 2022:107:108, 111-112).

Za razliku od mnogih svjetskih jezika, japanski ne tolerira slobodne zatvorene slogove i skupine konsonanata. Tako, dok se udvojeni vokal i morni nazal mogu naći i u sredini i na

³ Srdanović i Špica (2022:112) navode kako postoje argumenti da vokal *i* nakon određenih mora ima konsonantski karakter te se ponaša kao odstup, odnosno tvori se s morom koja mu prehodi, zato struktura CVJ.

kraju riječi, morni opstruent može biti samo u sredini (Srdanović i Špica, 2022:165). Ovo odražava univerzalna načela prema kojima se zatvoreni slogovi i suglasnički skupovi izbjegavaju što je više moguće. Što se tiče konsonantskih skupina, jedina vrsta konsonantske skupine koja navodno postoji u modernom japanskom jesu takozvani *yōon* 拗音 ili palatalizirane more, koje se zapisuju digrafima, a koji se pojavljuju samo ispred jezgre u slogu: *kyaku* 'gost', *kyo.u* 'danas' (Kubozono, 2002:80).

Posuđenice u japanskom slijede osnovne strukture upravo opisanog sloga te izbjegavaju stvaranje zatvorenih slogova i konsonantskih skupina, gdje se dolazi do prve strategije adaptacije koja je opisana u nastavku.

4.1.1. Epenteza

4.1.1.1. Epenteza vokala

Kako je gore objašnjeno, japanski ne dopušta konsonantske skupine na početku sloga ili kraju riječi, s izuzetkom /N/. Tijekom procesa integracije posuđenica ti se skupovi ili zatvoreni slogovi razbijaju epentezom ili umetanjem vokala kako bi svaki slog bio otvoren (Quackenbush i Ohso, 1990:29; Kubozono, 2002:81; Irwin, 2011:106; Srdanović i Špica, 2022:99, Tashiro, 2015:20). Ovaj proces epenteze vokala može se bolje sagledati u primjerima dolje:

(1) eng. *root* → ru.u.to ルート 'korijen'

(2) eng. *milk* → mi.ru.ku ミルク 'mlijeko', eng. Christmas → ku.ri.su.ma.su クリスマス
'Božić'

U primjeru (1) vokal je umetnut kako bi se izbjegao zatvoreni slog, dok u primjeru (2) vokali su umetnuti kako bi razbili konsonantsku skupinu (Kubozono, 2002:81). Također, može se vidjeti kako se struktura izvorne riječi promijenila. U gornjem primjeru, eng. riječ *milk*

ima strukturu CVCC, gdje je C konsonant, a V vokal, dok u japanskom jeziku prelazi u CVCVCV.

Pitanje koje je privuklo ozbiljnu pozornost u literaturi o posuđenicama u japanskom tiče se izbora epentetskog vokala. Prema Irwinu (2011:106) koji će vokal biti umetnut određuje se prema vrijednosti konsonanta u izvornoj riječi davaoca. Epentetski vokal najčešće je jedan od dva vokala /u/ ili /i/, a oba su uočljiva u japanskom po tome što prolaze kroz obezvučenje u određenim okruženjima (vidi Srdanović i Špica, 2022:98). Ipak, od ova dva epentetska vokala, onaj koji se daleko češće susreće je /u/, budući da je fonetski najkraći vokal i najosjetljiviji na obezvučenje što rezultira glasom najbližijem izvornom: na primjer, (2) *miruku* je perceptivno bliži izvornoj riječi *milk* u usporedbi s drugim kandidatima poput *miriki*, *mirako* ili *mirēki* (Kubozono, 2002:82, Irwin, 2011:106). Također, zanimljiv je primjer posuđenica koje potječu od iste engleske riječi *strike* i koje tvore minimalni par, poput *sutoraiku* ストライク 'udarac u bejzbolu' i *sutoraiki* ストライキ 'štrajk'. Dakle, oba primjera dolaze od iste riječi, ali su različitog značenja i vidimo da prvi ima umetnut vokal /u/ dok drugi ima umetnut /i/. Quackenbush i Ohso (1990, navedeno u Kubozono, 2002:82) i Irwin (2011:107) primjećuju da je odabir /i/ nakon /k/ karakterističan za neke stare posuđenice. Međutim, ostaje nejasno zašto je /k/ odabrao /i/ umjesto /u/ u starim posuđenicama, što ostaje kao zanimljiva tema za buduća istraživanja.

Odabir epentetskog vokala je u velikoj mjeri predvidljiv kao što je ilustrirano u tablici 2.

Tablica 2. Umetanje vokala (Prilagođeno prema Quackenbush, 1977:158-159; Quackenbush i Ohso, 1990:29-37; Lovins, 1975, navedeno u Kubonozo, 2002:81; Irwin, 2011:106-112, Stanlaw, 2004:74, Mattingley, 2020:33-34)

Proces	Primjeri
Umetanje vokala /u/ nakon većine konsonanata: [p, b, k, g, β, f, v, θ, ð, s, z, ʃ, ʒ, ʋ, h, ts, dz, m, ŋ, r, R, l, j]	[p] → /pu/ eng. <i>pipe</i> postaje <i>paipu</i> パイプ 'cijev'; [b] → /bu/ eng. <i>pub</i> postaje <i>pabu</i> パブ; [k] → /ku/ eng. <i>rank</i> postaje <i>ranku</i> ランク 'rang'; [g] → /gu/ eng. <i>dog</i> postaje <i>doggu</i> ドッグ 'pas'; [β] → /bu/ šp. <i>Pablo</i> postaje <i>Paburo</i> パブロ; [f] →

	<p>/fu/ eng. <i>phrase</i> postaje <i>furēzu</i> フレーズ 'fraza'; [v] → /bu, vu/ eng. <i>eve</i> postaje <i>ibu</i> イブ, <i>ivu</i> イヴ 'Badnjak'; [θ] → /su/ eng. <i>thriller</i> postaje <i>surirā</i> スリラー 'triler'; [ð] → /zu/ eng. <i>rhythm</i> postaje <i>rizumu</i> リズム 'ritam'; [s] → /su/ eng. <i>status</i> postaje <i>sutētasu</i> ステータス; [z] → /zu/ eng. <i>cruise</i> postaje <i>kurūzu</i> クルーズ 'krstarenje'; [ʃ] → /šu/ eng. <i>push</i> postaje <i>pusshu</i> プッシュ 'gurnuti'; [ʒ] → /ju/ fr. <i>pottage</i> postaje <i>potāju</i> ポターージュ 'potaž'; [ʁ] → /ru/ fr. <i>encore</i> postaje <i>ankōru</i> アンコール 'bis'; [ts] → /tsu/ eng. <i>pants</i> postaje <i>pantsu</i> パンツ 'hlače'; [dz] → /zu/ eng. <i>kids</i> postaje <i>kizzu</i> キッズ 'djeca'; [m] → /mu/ eng. <i>film</i> postaje <i>firumu</i> ファイルム 'film za fotoaparate'; [ŋ] → /Ngu/ eng. <i>earring</i> postaje <i>iyaringu</i> イヤリング 'naušnice'; [r] → /ru/ ru. <i>Boršč</i> postaje <i>borushichi</i> ボルシチ; [ʀ] → /ru/ njem. <i>Hormon</i> postaje <i>horumon</i> ホルモン; [l] → /ru/ eng. <i>pool</i> postaje <i>pūru</i> プール 'bazen'; [j] → /yu/ fr. <i>Marseille</i> postaje <i>Marusēyu</i> マルセーユ</p>
<p>Umetanje vokala /o/ nakon dentalnih okluziva [t] i [d]</p>	<p>[t] → /to/ eng. <i>hot</i> postaje <i>hotto</i> ホット 'vruće', eng. <i>meat</i> postaje <i>mīto</i> ミート 'meso', eng. <i>target</i> postaje <i>tāgetto</i> ターゲット 'meta'</p>

	[d] → /do/ eng. <i>guide</i> postaje <i>gaido</i> ガイド 'vodič', eng. <i>lead</i> postaje <i>rīdo</i> リード 'voditi', eng. <i>card</i> postaje <i>kādo</i> カード 'kartica'
Umetanje vokala /i/ nakon alveopalatalnih afrikata [tʃ] i [dʒ]	[tʃ] → /chi/ eng. <i>peach</i> postaje <i>pīchi</i> ピーチ 'breskva', [dʒ] → /ji/ eng. <i>bridge</i> postaje <i>burijji</i> ブリッジ 'most', eng. <i>sponge</i> postaje <i>suponji</i> スポンジ 'spužva'

Također, postoji priličan broj iznimaka od gore modificiranih pravila (Quackenbush, 1977:159, Irwin, 2011:107-110):

(3) Mnoge riječi imaju /tsu/ umjesto očekivanog /to/ nakon dentalnog okluziva [t].

eng. *tree* postaje *tsurī* ツリ 'drvo', eng. *suit* postaje *sūtsu* スーツ 'odijelo'

(4) U određenim posuđenicama vokal /i/ umjesto očekivanog /u/ dodaje se nakon velarnog okluziva [k], što je najčešće vidljivo u ranim posuđenicama. Također se umeće /i/ nakon skupine konsonanata [ks], kao što je prikazano u primjeru 4b), a /u/ se umeće samo kada [ks] tvori gotovo cijelu riječ ili konačni morfem kao što je prikazano u primjeru 4c).

a) eng. *cake* postaje *kēki* ケーキ 'torta', eng. *steak* postaje *sutēki* ステーキ 'odrezak'

b) niz. *extract* postaje *ekisu* エキス 'ekstrakt', eng. *text* postaje *tekisuto* テキスト 'tekst'

c) eng. *box* postaje *bokkusu* ボックス 'kutija', eng. *sex* postaje *sekkusu* セックス 'seks'

4.1.1.2. Epenteza mornog opstruenta

Nadalje, tijekom procesa posuđivanja, osim epenteze vokala, dolazi do udvostručenja konsonanta, odnosno epenteze mornog opstruenta /Q/. Još jedan termin koji označava

ovu prilagodbu, naziva se geminacija. Geminacija je relativno rijetka u izvornim japanskim riječima *wago*, ali je prilično česta u druge dvije vrste leksika, odnosno sinojapanskim riječima *kango* i posuđenicama *gairaigo* (Kubozono, Itō, Mester, 2009:960).

Geminacija je složen i mnogo raspravljan fenomen u fonetskim i fonološkim istraživanjima jer su, s jedne strane, određeni konsonanti skloniji geminaciji u usporedbi s drugima, no s druge strane, vjerojatnost geminacije za određeni konsonant može varirati ovisno o fonološkom kontekstu unutar posuđenice. Primjerice, /p/ je geminiran u *kyappu* キャップ 'kapa' (od eng. *cap*), ali ne u *kyaputen* キャプテン 'kapetan' (od eng. *captain*) (Irwin, 2011:113-121; Quackenbush, 1977:156-158; Quackenbush i Ohso, 1990:37-49; Kawagoe, 2015:79-120, Kubozono, Itō, Mester, 2009:953).

Quackenbush (1977:156-158) razmatra pravila umetanja mornog opstruenta primjenjiva na jednosložne riječi: umetanje mornog opstruenta u jednosložnim riječima s jednim završnim konsonantom i umetanje mornog opstruenta u jednosložnim riječima sa završnom skupinom konsonanata.

(1) Umetanje mornog opstruenta u jednosložnim riječima s jednim završnim konsonantom.

U najopćenitijem obliku ovog pravila umetanje mornog opstruenta /Q/ događa se kada izvorna riječ, najčešće ona iz engleskog jezika, završava opstruentom, odnosno okluzivnim ili afrikatnim konsonantom ispred kojeg stoji jedan od kratkih vokala [ɪ, ε, æ, ɔ, ʌ, ʊ]. Prema tome izvorni slog ima oblik VC#, gdje je V kratki vokal, C okluziv ili afrikat, # granica sloga, kao u dolje navedenim primjerima.

a) [Vp#] eng. *tip* → *chiQpu*, *chippu* チップ 'napojnica'

b) [Vt#] eng. *diet* → *daieQto*, *daietto* ダイエット 'dijeta'

c) [Vk#] eng. *click* → *kuriQku*, *kurikku* クリック 'klik (mišem)'

d) [Vb#] eng. *snob* → *sunoQbu*, *sunobbu* スノブ 'snob'; rijedak slučaj više je objašnjeno u nastavku.

e) [Vd#] eng. *bed* → *beQdo*, *beddo* ベッド 'krevet'

f) [Vg#] eng. *bag* → *baQgu*, *baggu* バッグ 'torba'

g) [Vf#] eng. *rush* → *raQshu*, *rasshu* ラッシュ 'žurba'

h) [Vt#] eng. *sketch* → *sukeQchi*, *sukecchi* スケッチ 'skica'

i) [Vd3#] eng. *judge* → *jaQji*, *jajji* ジャッジ 'sudac'

U navedenim primjerima bitno je naglasiti da do geminacije dolazi kada opstruentu prethodi kratki vokal. U slučaju da konsonantu prethodi dugi, tj. udvojeni vokal ili diftong, geminacija je blokirana. Kubozono, Itō i Mester (2009:963-964) definiraju ovaj fonološki kontekst „uvjet udvojenog vokala“. Primjerice, u eng. riječi *pack* 'pakirati' bezvučnom opstruentu /k/ prethodi kratki vokal, pa se isti geminira kao *pakku* パック, dok u riječi *park* 'park' bezvučnom opstruentu /k/ prethodi dugi vokal pa se geminacija blokira i riječ dobiva oblik *pāku* パーク.

Također, u slučaju višesložnih riječi, konsonanti u završnim slogovima riječi u izvornom jeziku mogu biti geminirani, ali oni u srednjim slogovima ne. Kubozono, Itō i Mester (2009:964-965) definiraju ovaj fonološki kontekst „pozicijski efekt“, što objašnjava primjer spomenut na početku odjeljka gdje je /p/ geminiran u *kyappu* キャップ, ali ne u *kyaputen* キャプテン.

(2) Umetanje mornog opstruenta u jednosložnim riječima sa završnom skupinom konsonanata.

U slučaju završnih konsonantskih skupina u riječi, geminira se opstruent iza kojeg slijede samo nazal [n], alveolarni lateral [l] ili alveolarni frikativ [s]. Prema tome izvorni slog ima oblik VCC#.

- a) [Vpn#] eng. *happen* → *haQpuN*, *happun* ハップン 'dogoditi se'
- b) [Vpl#] eng. *couple* → *kaQpuru*, *kappuru* カップル 'par'
- c) [Vps#] eng. *chips* → *chiQpusu*, *chippusu* チップス 'čips'
- d) [Vtl#] eng. *little* → *riQtoru*, *rittoru* リットル 'malen'
- e) [Vkl#] eng. *tackle* → *taQkuru*, *takkuru* タックル 'rješavati, uhvatiti se u koštac'
- f) [Vks#] eng. *boxu* → *boQkusu*, *bokkusu* ボックス 'kutija'
- g) [Vsn#] eng. *lesson* → *reQsuN*, *ressun* レッスン 'lekcija'
- h) [Vsl#] eng. *hustle* → *haQsuru*, *hassuru* ハッスル 'energičnost'

Nadalje, kako izvorna fonologija japanskog ne dopušta geminaciju zvučnih opstruenata /b, d, g, z/ i neopstruenata /m, n, r, w, j/ prirodno je pretpostaviti da će posuđenice pokazati ista ograničenja (Kubozono, Itō, Mester, 2009:955). Međutim, zvučni opstruenti, odnosno okluzivi, također mogu biti geminirani kao što je prikazano u primjerima 1d-f). Iako razlozi za toleriranje geminacije u ovim slučajevima još nisu potpuno razjašnjeni, važno je istaknuti da mnogi od tih izuzetaka pokazuju sklonost prema obezvučivanju. Na primjer, riječ *beddo* 'krevet' može biti i *betto*, kao i *baggu* 'torba' koja može biti *bakku* (Kubozono, Itō, Mester, 2009:961; Quackenbush i Ohso, 1990:40,120). Ove iznimke ukazuju na određenu fleksibilnost ili varijabilnost unutar fonološkog sustava, gdje mogu postojati oba oblika, zvučni i bezvučni.

Sve riječi u donjim primjerima dolaze iz jednosložnih riječi s ciljnim konsonantom na završnom mjestu kojemu prethodi kratki vokal. Kada je ciljni konsonant bezvučni

opstruent, gotovo je uvijek geminiran kao u primjeru a), dok je geminacija zvučnih opstruenata dopuštena u nekim riječima kao u primjeru b), izbjegava se u drugima kao u primjeru c) (Quackenbush i Ohso, 1990:40-41; Kawagoe, 2015:100, Mattingley, 2020:37).

(3) a) eng. *cup* → *kayppu* キヤップ 'kapa', eng. *cut* → *katto* カット 'rezati', eng. *back* → *bakku* バック 'leđa, nazad'

b) eng. *knob* → *nobbu* ノブ 'ručka', eng. *red* → *reddo* レッド 'crven'

c) eng. *pub* → *pabu* パブ, eng. *ad* → *ado* アド 'reklama', eng. *bug* → *bagu* バグ 'insekt', eng. *rug* → *ragu* ラグ 'tepih'

4.1.2. Zamjena glasova

Zbog ograničenih kombinacija glasova dopuštenih u japanskom, posuđenice su podvrgnute značajnoj fonološkoj prilagodbi, što rezultira izmjenama izvornog izgovora riječi. Kada se riječi posuđuju iz stranog jezika u japanski, glasovi koji nedostaju zamjenjuju se onim najbližim koji postoje u japanskom, odnosno zamjenjuju se strani konsonanti i vokali izvornim aproksimacijama. Zamjena izvornih vokala ispituje se u 4.1.2.1., a zamjena konsonanata u 4.1.2.2.

4.1.2.1. Zamjena vokala

Temeljno načelo prilagodbe posuđenica je odabir vokala koji je fonetski vrlo sličan izvornom vokalu. Na primjer, engleski glas [æ] obično se usvaja kao /a/ na japanskom. S obzirom da japanski ima manje kratkih vokala u usporedbi s engleskim, jedan vokal u japanskom može odgovarati višestrukim vokalima u engleskom (Kubozono, 2015:314). Stoga, razlikovanje izvornog glasa od onog prilagođenom japanskom često predstavlja izazov, posebno japanskim govornicima koji uče engleski jezik. Na primjer, vokal /a/

predstavlja tri različita vokala [æ, ʌ, ɔ] u engleskom jeziku, kao što je prikazano u (1) (Quackenbush i Ohso, 1990:51-61).

(1) a) [æ] → /a/ eng. band postaje bando バンド 'bend', eng. ham postaje hamu ハム 'šunka'

b) [ʌ] → /a/ eng. puzzle postaje pazuru パズル 'puzle', eng. plus postaje purasu プラス 'plus'

c) [ɔ] → /a/ eng. soccer postaje sakka サッカー 'nogomet', eng. cocktail postaje kakuteru カクテル 'koktel'

U ovim primjerima bitno je napomenuti da se primjer c) u ovom obliku pojavljuje u samo nekim riječima, dok se u drugima realizira kao /o/ poput eng. *hot* koja postaje *hotto* 'vruć' ili *pot* koja postaje *potto* 'lonac' (Quackenbush i Ohso, 1990:58). Također je vrijedno dodati da engleski [æ] nakon velara [k] i [g], ima tendenciju ući u japanski s palatalnim [j], koji se ostvaruje kao /y/, odnosno kao palatalizirana mora, kao što prikazuju sljedeći primjeri (Quackenbush i Ohso 1990:56; Irwin 2011:97-98).

(2) a) eng. *cat* → kyatto キャット 'mačka', eng. *cash* → kyasshu キャッシュ 'novac', eng. *caramel* → kyarameru キャラメル 'karamela', eng. *camp* → kyanpu キャンプ 'kamp'

b) eng. gallery → gyararii ギャラリー 'galerija', eng. gamble → gyanburu ギャンブル 'kockanje', eng. gap → gyappu ギャップ 'praznina', eng. gang → gyangu ギャング 'banda'

Tretman engleskog *schwa* [ə] u japanskim posuđenicama je pomalo zamršen. Engleski *schwa* ima tendenciju biti različito posuđen u japanski kao što je prikazano u (3). U primjeru 3e) odabir /a/ umjesto /u/ za [ə] sugerira da bi /a/ mogao biti zadani vokal u japanskom za [ə] u engleskom (Quackenbush i Ohso 1990: 86-95; Kubozono, 2015:315).

(3) a) a → /a/ eng. about → abauto アバウト 'oko', eng. banana → banana バナナ

b) e → /e/ eng. camera → kamera カメラ, eng. model → moderu モデル

c) o → /o/ eng. *melody* → *merodī* メロデー, eng. *parody* → *parodī* パロデー
'parodija'

d) i → /i/ eng. *animal* → *animaru* アニマル 'životinja', eng. *stamina* → *sutamina* スタ
ミナ 'izdržljivost'

e) u → /a/ eng. *circus* → *sākasu* サーカス 'cirkus', eng. *curriculum* → *karikyuramu*
カリキュラム 'kurikulum', eng. *asparagus* → *asuparagasu* アスパラガス 'šparoga'

Nadalje, jedno od intrigantnih pitanja u fonologiji posuđenica vrti se oko toga kako japanski obrađuje glasove ili glasovne obrasce koji ne postoje u njegovoj izvornoj fonologiji. Značajan primjer odnosi se zaokružene vokale koji se u njemačkom nazivaju *umlaut*, odnosno visoki vokal [y], koji je u njemačkom označen kao /ü/, i srednji vokal [œ], koji je u njemačkom označen s /ö/. Ovi vokali također se nalaze i u francuskom jeziku. U sljedećim primjerima se može vidjeti kako se takvi vokali prilagođavaju japanskom. U primjeru (4) pod a) vidi se da se visoki vokali [y] i [y:] prilagođavaju kao [ju] i [juu] odnosno /yu/ i /yuu/, dok u b) [œ] je prilagođen kao [e] u njemačkim posuđenicama, dok u onima iz francuskog sa [o] (Kubozono, 2015:319-320; Irwin, 2011:98-99; Dohlus, 2005:39-41).

(4) a) [y(:)] → [ju(u)]

njem. *Gemüt* → [gemjuuto] *gemyūto* ゲミュート 'um', njem. *Kanüle* → [kanjuure]
kanyūre カニユレ 'kanila', fr. *liqueur* → [rikjuuru] *rikyūru* リキユール 'liker'

b) [œ] → [e] / [o]

njem. *Röntgen* → *rentogen* レントゲン 'rendgen', njem. *Ökumene* → *ekumēne* エクメ
ネ 'područje naselja; ekumenizam', fr. *hors d'œuvre* → *ōdoburu* オードブル 'hladno
predjelo'

Do sada su objašnjene adaptacije kratkih vokala, a u nastavku je objašnjeno kako su dugi vokali i diftonzi iz izvornih jezika, posebno engleskog, integrirani u japansku fonologiju. Općenito, dugi vokali u izvornom jeziku prilagođeni su kao udvojeni vokali u japanskom, osim iznimaka, dok su diftonzi prilagođeni kao niz dva kratka vokala ili kao udvojeni vokali, kao što je prikazano u tablici 3 (Crawford, 2009:13, Kubozono, 2015:316, Irwin, 2011:99, Quackenbush i Ohso, 1990:52-61, Srdanović i Špica, 2022:166).

Tablica 3. Adaptacije visokih vokala i diftonga iz engleskog u japanski jezik (Primjeri preuzeti iz Quackenbush i Ohso, 1990:52-61)

Engleski vokali	Japanski vokali	Primjer	Iznimke
[i:]	/ii/	eng. <i>key</i> → <i>kī</i> キー 'ključ' eng. <i>cheese</i> → <i>chīzu</i> チーズ 'sir'	/i/ eng. <i>beef steak</i> → <i>bifuteki</i> ビフテキ /e/ eng. <i>media</i> → <i>media</i> メディ ア
[ei]	/ee/	eng. <i>game</i> → <i>gēmu</i> ゲーム 'igra' eng. <i>date</i> → <i>dēto</i> デート 'spoj'	/e/ eng. <i>baby</i> → <i>bebī</i> ベビー 'beba', eng. <i>lady</i> → <i>redī</i> レディ – 'dama'
[ə:]/[e:r]	/aa/	eng. <i>bird</i> → <i>bādo</i> バード 'ptica', eng. <i>herb</i> → <i>hābu</i> ハーブ 'bilje'	
[a:]/[a:r]	/aa/	eng. <i>almond</i> → <i>āmondo</i> アーモン ド 'badem', eng. <i>car</i> → <i>kā</i> カー 'auto', eng. <i>party</i> → <i>pātī</i> パーティ –	

[ɔ:]/[ɔ:r]	/oo/	eng. <i>ball</i> → <i>bōru</i> ボール 'lopta', eng. <i>fork</i> → <i>fōku</i> フォーク 'vilica'	/o/ eng. <i>forward</i> → <i>fowādo</i> フォワード
[u:]	/uu/	Eng. <i>juice</i> → <i>jūsu</i> ジュース 'sok', eng. <i>news</i> → <i>nyūsu</i> ニュース 'vijesti'	
[ou]	/oo/	eng. <i>boat</i> → <i>bōto</i> ボート 'čamac', eng. <i>coach</i> → <i>kōchi</i> コーチ 'trener'	/o/ eng. <i>host</i> → <i>hosuto</i> ホスト 'domaćin'
[ai]	/ai/	eng. <i>dry</i> → <i>dorai</i> ドライ 'suh', eng. <i>rice</i> → <i>raisu</i> ライス 'riža'	
[au]	/au/	eng. <i>blouse</i> → <i>burausu</i> ブラウス 'bluza', eng. <i>out</i> → <i>auto</i> アウト 'aut, van'	
[ɔi]	/oi/	eng. <i>oil</i> → <i>oiru</i> オイル 'ulje', eng. <i>toilet</i> → <i>toire</i> トイレ 'toalet'	
[iə]/[iər]	/ia/ /iya/	eng. <i>career</i> → <i>kyaria</i> キャリア 'karijera', eng. <i>earring</i> → <i>iyaringu</i> イヤリング 'naušnica'	
[eə]/[eər]	/ea/	eng. <i>hair</i> → <i>hea</i> ヘア 'kosa', eng. <i>care</i> → <i>kea</i> ケア 'briga'	

[ɔə]/[ɔər]	/oa/	eng. <i>door</i> → <i>doa</i> ドア 'vrata', eng. <i>store</i> → <i>sutoa</i> ストア 'trgovina'	
[uə]/[uər]	/ua/	eng. <i>pure</i> → <i>pyua</i> ピュア 'čist'	

U primjerima navedenim u tablici 3 može se primijetiti da se engleski [ou] i [ɔ:] posuđuju kao /oo/, što rezultira u homonimima u japanskom jeziku, poput eng. *coat* 'kaput' i *court* 'teren' koji se prevode kao *kōto* コート ili eng. *pose* 'poza' i *pause* 'pauza' koji se prevode kao *pōzu* ポーズ (Kubozono, 2015:316, Kay, 1995:68-69), što također predstavlja problem pri identifikaciji izvorne riječi.

Nadalje, Quackenbush i Ohso (1990:29) ističu da u engleskom jeziku vokali nakon kojih slijedi /r/ često prolaze kroz specifičnu promjenu glasa poznatu kao rotacizacija, gdje glas /r/ mijenja izgovor prethodnog vokala. Međutim, u japanskom se ovaj glas /r/ obično izostavlja, što rezultira izduživanjem vokala kako bi se ispunio prostor koji ostavlja izostavljeni glas /r/. Kao primjeri mogu se uzeti engleske riječi koje završavaju na /er, or, ar, our/ (Quackenbush i Ohso, 1990:93-95), a koje sadrže rotacizirani vokal [ə] (Srdanović i Špica, 2022:166), i riječi iz tablice 3 koje ga također sadrže, a prilagođavaju se japanskom jeziku kao udvojeni vokali, tj. /aa/ kao što je prikazano u sljedećim primjerima.

(5) /er/ eng. *leather* → *rezā* レザー 'koža'; /or/ eng. *error* → *erā* エラー 'pogreška'; /ar/
eng. *calendar* → *karendā* カレンダー 'kalendar'; /our/ eng. *glamour* → *guramā* グラマ
'glamur'

Ovaj proces naglašava razliku u fonološkim pravilima između engleskog i japanskog, gdje se tretman vokala iza kojih slijedi /r/ razlikuje, što dovodi do različitih obrazaca izgovora u posuđenicama između ta dva jezika.

4.1.2.2. Zamjena konsonanata

Japanski fonološki sustav, u kontekstu posuđivanja iz drugih jezika, tretira konsonante slično vokalima. Baš kao i vokali, konsonanti slijede osnovno pravilo prema kojem pronalaze fonetski najbliže konsonante u jeziku primaocu kao ekvivalente (Kubozono, 2015:320-321).

Japanski općenito posjeduje sličan niz okluziva kao i većina jezika davalaca, s izuzetkom /t, d/ ispred visokih vokala, što je objašnjeno u nastavku. Izvorni /p, b, t, d, k, g/ odgovaraju japanskim /p, b, t, d, k, g/, kao što je ilustrirano u primjeru 1 (Irwin, 2011:82).

(1) eng. *purple* → *pāpuru* パーブル 'ljubičasta'; eng. *bike* → *baiku* バイク 'motocikl'; eng. *terminal* → *tāminaru* ターミナル; eng. *doll* → *dōru* ドール 'lutka'; eng. *cookie* → *kukkii* クッキー 'keks'; eng. *goal* → *gōru* ゴール 'cilj'

Nadalje, mnogi znanstvenici razlikuju dvije varijante prilagodbe posuđenica: konzervativnu i inovativnu. Konzervativna varijanta uključuje u većoj mjeri prilagodbu stranih posuđenica, dok inovativna dopušta veću fleksibilnost, osobito u pogledu dodatnih konsonanata u japanskom glasovnom sustavu. Zbog nepostojanja određenih fonemskih nizova poput /zi/, /dze/, /si/, /ti/, /di/, /hu/, /tu/, /tju/, /du/, /đu/ u japanskom jeziku, u konzervativnoj varijanti konsonanti se u ovim nizovima prilagođavaju s frikativnim ili afrikatnim alofonima prije visokih vokala, prelazeći u [dʒi], [ze], [ʃi], [tʃi], [dʒi], [φu], [tsu], [tʃu], [dʒu], odnosno [dʒu], kao što je ilustrirano u sljedećim primjerima (Loveday, 1996:116; Schmidt, 2009:557-558, Quackebush i Ohso, 1990:62-74):

(2) eng. *jelly* → *zerī* ゼリー 'žele'; eng. *tube* → *chūbu* チューブ 'cijev'; eng. *gossip* → *goshippu* ゴシップ 'trač'; fr. *zigzag* → *jiguzagu* ジグザグ 'cik-cak'; eng. *distemper* → *jisutenpā* ジステンパー 'pseća kuga'; eng. *duce* → *jūsu* ジュース 'neriješeni rezultat u tenisu, odbojci ili drugom sportu'

S druge strane, inovativna prilagodba je dovela do novih fonetskih kombinacija ili mora koje se tradicionalno ne nalaze u japanskom. Na primjer, /ti/, /tu/, /du/, /di/ primjeri su fonetskih kombinacija koje se pojavljuju isključivo u stranim jezicima te kako bi se što točnije prikazao izgovor izvornih riječi, japanska fonologija je na neki način evoluirala kako bi se prilagodila ovim glasovima, što je dovelo do promjena ili novih dodataka u japanskom glasovnom inventaru kao što je prikazano u tablici 4 (Quackenbush i Ohso, 1990:61-62, Irwin, 2011:82-83).

Tablica 4. Inovativne prilagodbe zapisa novih mora proizašlih iz dodira s europskim jezicima (Prilagođeno prema Loveday, 1996:115-117; Quackenbush i Ohso, 1990:63)

Nove more				Primjeri
		シエ		eng. <i>share</i> → <i>shea</i> シエア 'dijeliti'; eng. <i>cherry</i> → <i>sherī</i> シエリー 'trešnja'
		she		
		ジエ		eng. <i>jelaousy</i> → <i>jerashī</i> ジエラシー 'ljubomora'; eng. <i>digest</i> → <i>daijesuto</i> ダイジエスト 'probaviti'
		je		
テイ	トウ	チエ	チュ	eng. <i>party</i> → <i>pātī</i> パーティー 'zabava'; eng. <i>cello</i> → <i>chero</i> チエロ 'violončelo'
ti	tu	che	tyu	
デイ	ドウ		デュ	eng. <i>radish</i> → <i>radisshu</i> ラディッシュ 'rotkvica'; eng. <i>duet</i> → <i>dyuetto</i> デュエット 'duet'
di	du		dyu	
ツア	ツイ	ツエ	ツオ	tal. <i>pizza</i> → <i>pittsa</i> ピッツア, ali i <i>piza</i> ピザ;
tse	tsi	tse	tso	tal. <i>canzone</i> → <i>kantsōne</i> カンツォーネ 'pjesma'

ファ	フィ	フェ	フォ	eng. <i>fashion</i> → <i>fasshon</i> ファッション
fa	fi	fe	fo	'moda'; eng. <i>muffin</i> → <i>mafin</i> マフィン
				'muffin, kolač'; eng. <i>film</i> → <i>firumu</i> フィルム

Nadalje, zbog nepostojanja ekvivalentnih konsonantskih fonema u japanskom za glasove poput [f], [v], [θ], [ð], [l], oni se često zamjenjuju s [φ], [b], [s], [z], [r], kao što se vidi u sljedećim primjerima (Loveday, 1996:116; Quackenbush i Ohso, 1990:75-78; Horikawa, 2013:13):

(3) eng. *fan* → *fan* ファン 'fan, obožavatelj'; eng. *veteran* → *beteran* ベテラン 'stručnjak',
eng. *marathon* → *marason* マラソン 'maraton'; eng. *leather* → *rezā* レザー 'koža'; eng.
lover → *rabā* ラバー 'ljubavnik'.

Od navedenih primjera, iznimke su [f] u [h] u starijim posuđenicama poput niz. *koffie* koji postaje *kōhī* コーヒー 'kava' ili [θ] i [ð] u [l] i [dʒ] ispred vokala /i/, kao u eng. *theatre* koji postaje *shiatā* シアター 'kazalište' ili eng. *smoothie* koji postaje *sumūjī* スムージー (Irwin, 2011:86-87). Također, dok konzervativna prilagodba uključuje zamjenu labiodentalnog [v] u bilabijalni [b], mogući je i inovativni zapis pomoću *va* ヴァ retka *katakane*, pa neke riječi imaju dvostruki način zapisivanja, poput eng. *violin* koja može biti i *baiorin* バイオリン ili *vaiorin* ヴァイオリン 'violina' ili eng. *eve* koja može biti zapisana kao *ibu* イブ ili *ivu* イヴ 'Badnjak'. Smatra se da korištenje *va* ヴァ retka *katakane* ima moderan, zapadnjački dojam i koristi se za taj učinak (Quackenbush i Ohso, 1990:113; Stanlaw, 2004:92-95).

Problem u japanskom jeziku je nepostojanje glasa [l], što dovodi do njegovog miješanja sa [r]. Ovo je posebno bilo izraženo u vrijeme Drugog svjetskog rata kada je nesposobnost Japanaca da razlikuju i pravilno koriste ove glasove odavala japanske špijune (Vitković i Jotov, 2020:48). Osim toga, postoje slučajevi gdje jedan te isti konsonant u japanskom

odgovara više od jednog konsonanata u engleskom. Na primjer, [l] i [r] na engleskom pretvaraju se u /r/ na japanskom. Isto tako, [s] i [θ] posuđeni su kao /s/. Posljedično, eng. riječi *light* 'svjetlo' i *right* 'desno' ili *sink* 'sudoper' i *think* 'misлити' postaju homonimi u japanskom jeziku, *raito* ライト i *shinku* シンク redom. (Kubozono, 2015:320-321, Ebi, 2017:25-26).

Konsonanti /y/ i /w/, iako imaju odgovarajuće japanske glasove, njihove su glasovne kombinacije ograničene, što rezultira time da su u mnogim posuđenicama zamijenjeni kao što je navedeno u primjerima (Irwin, 2011:92-93; Quackenbush i Ohso, 1990:113-115):

(4) /y/ prije vokala /e/ → /i/ eng. *yeast* → *īsuto* イースト 'kvasac'; eng. *yellow* → *ierō* イ

エロ- 'žuto'

/w/ → /u/ eng. *wool* → *ūru* ウール 'vuna'; eng. *waitress* → *ueitoresu* ウエイトレス

'konobarica'

Nazali /m/ i /n/ u engleskom jeziku pokazuju drugačije ponašanje kada su posuđeni u japanski jezik ovisno o mjestu gdje se nalaze. Prvo, /n/ je prilagođen kao nazal /n/ kada se nalazi na početku izvorne riječi ili prije vokala kao u primjeru 5a. Kad se /n/ nalazi na završnom mjestu ili prije konsonanta u izvornoj riječi, prilagođen je kao morni nazal /N/ kao u primjeru 5b. Od ovog pravila odstupaju posuđenice iz francuskog jezika, gdje se konačni /n/ prilagođava kao /n/, a ne /N/, kao što je prikazano u primjeru 5c. Također, niz konsonanata /nn/ često se prilagođava kao /Nn/, no opet ima iznimaka gdje se ne primjenjuje ovo pravilo, kao u primjeru 5d (Irwin, 2011:89; Kubozono, 2015:323).

(5) a) eng. *needs* → *nīzu* ニーズ 'potrebe'; eng. *unique* → *yunīku* ユニーク 'jednistven'

b) eng. *lemon* → *remoN* レモン 'limun'; eng. *panther* → *paNsā* パンサー 'pantera'

c) fr. *cuisine* → *kyuijīnu* キュイジーヌ 'kuhinja'

d) eng. *thinner* → *shiNnā* シンナー 'razrjeđivač'; ali eng. *scanner* → *sukyanā* スキャ

ナー 'skener'

S druge strane, prilagodba bilabijalnog nazala /m/ je jednostavnija. Inače se /m/ prilagođava kao /m/, osim u slučajevima kada /m/ prati bilabijal ili labiodental, gdje se onda prilagođava kao morni nazal /N/, kao što je prikazano u primjerima 6a i 6b. Isto kao i niz /nn/, /mm/ se prilagođava kao /Nm/, osim kad je /mm/ oblikovan engleskim morfemom – *ing* pravilo se ne primjenjuje, kao što je prikazano u 6c (Irwin, 2011:90).

(6) a) eng. *jam* → *jamu* ジャム 'pekmez'; eng. *hamster* → *hamusutā* ハムスター 'hrčak'

b) eng. *symbol* → *shiNboru* シンボル 'simbol'; eng. *camp* → *kyaNpu* キャンプ 'kamp'

c) eng. *swimming* → *suiimiNgu* スイミング 'plivanje'

4.2. Morfološka adaptacija posuđenica

Morfološka adaptacija uključuje različite procese koji oblikuju posuđenice i njihovu funkciju kako bi odgovarale strukturalnim normama i gramatičkim obrascima japanskog jezika. Među tim se procesima kao najčešći mehanizmi tvorbe posuđenica ističu afiksacija, kraćenje riječi i redukcija složenica, koja uključuje procese kraćenja, elipse i stapanja; a koji se smatraju morfološkim fenomenima i o kojima će se dalje raspravljati u sljedećim odlomcima.

4.2.1. Afiksacija

Većina posuđenih riječi u japanski jezik, više od 90%, funkcionira kao imenica, te kao i sve japanske imenice pojavljuju se neoznačene rodnom, brojem ili padežem pa tako često zadržavaju svoj izvorni oblik bez ikakvih morfoloških promjena (Loveday, 1996:117, 138-139; Irwin, 2011: 137; Daulton, 2008:19-20). Međutim, to nije uvijek slučaj, budući da se

posuđenice mogu transformirati u glagole, pridjeve ili priloge, dodavanjem odgovarajućih afiksa (ibid.).

U japanskom je proces verbalizacije imenica vrlo jednostavan, a uključuje dva načina. Prvi način transformiranja imenica u glagole jest dodavanjem verbalizatora *suru* する, čije je osnovno značenje 'činiti', pa se tako bilo koja posuđenica može pretvoriti u glagol. Na primjer, posuđenica *sain* サイン 'potpis, autogram' (od eng. *sign*), može lako postati *sain suru* サインする 'potpisati' ili posuđenica koja je izvorno glagolska imenica, na primjer, *jogingu* ジョギング 'trčanje' (od eng. *jogging*) može postati *jogingu suru* ジョギングする 'trčati' (Loveday, 1996:118; Irwin, 2011:137; Quackenbush i Ohso, 1990:6). Ideničan način verbalizacije prevladava i u sinojapanskom sloju, što odražava dosljednost u obrascima verbalizacije u različitim slojevima posuđenih riječi.

Međutim, drugi način verbalizacije koji je manje uobičajen, uključuje pripajanje izvornog sufiksa *-ru* る izravno imenici ili imenici koja je prošla kraćenje što rezultira novoformiranim glagolom koji se sklanja kao izvorni japanski glagol, a ukazuje na višu razinu integracije u japanski jezik (Irwin, 2011:138; Quackenbush i Ohso, 1990:7). Zanimljivo je da se ova vrsta sufiksacije često favorizira u nestandardnim registrima, kao što je tinejdžerski sleng (Loveday, 1996:118, Daulton, 2008:20). Primjeri su navedeni u tablici 5.

Tablica 5. Verbalizacija posuđenica sa sufiksom *-ru*

Izvorna riječ	Posuđenica + sufiks <i>ru</i>	Japanski glagol	Značenje
eng. <i>mistake</i>	<i>misutēku + ru</i>	<i>misuru</i> ミスる	pogriješiti
eng. <i>McDonald's</i>	<i>Makudonarudo + ru</i>	<i>makuru</i> マクる	jesti u McDonaldsu
fr. <i>sabotage</i>	<i>sabotaju + ru</i>	<i>saboru</i> サボる	sabotirati
eng. <i>panic</i>	<i>panikku + ru</i>	<i>panikkuru</i> パニックる	paničariti

U većini slučajeva, glagoli poput ovih navedenih u tablici 5 imaju alternativne oblike s verbalizatorom *suru*, npr. *panikku suru* (Irwin, 2011:138). Zanimljivo zapažanje javlja se kada se razmatra fonetska prilagodba engleskih imenica poput *google* i *trouble* 'nevolja' u japanski, koje završavaju u japanskom na *-ru*, *gūguru* グーグル i *toraburu* トラブル redom. Iako ove posuđenice zadržavaju izvorne oblike u *katakani*, tijekom procesa verbalizacije dolazi do neobične promjene. Unatoč očekivanom dodavanju sufiksa *-ru* na morfemsku osnovu kako bi se formirali *gūgururu* i *torabururu*, dolazi do haplologije, što rezultira ispuštanjem jedne more. Kao posljedica toga, prema Irwinu (ibid.) nastali glagoli zadržavaju oblik imenica. No, to zapravo nije slučaj, ako bolje analiziramo sve elemente *katakanom* i *hiraganom*, kao što je prikazano u tablici 6 (Bucić, 2023:24).

Tablica 6. Primjeri verbalizacije u japanskim posuđenicama koje završavaju na *-ru*
(Preuzeto iz Bucić, 2023:24)

Posuđenica (imenica)	Posuđenica + sufiks <i>ru</i>	Glagol prije haplologije	Glagol poslije haplologije
グーグル <i>gūguru</i>	グーグル + る <i>gūguru + ru</i>	グーグルる <i>gūgururu</i>	グーグる <i>gūguru</i>
トラブル <i>toraburu</i>	トラブル + る <i>toraburu + ru</i>	トラブルる <i>torabururu</i>	トラブる <i>toraburu</i>

Nakon ispitivanja procesa verbalizacije na ortografskoj razini postaje očito da posuđenice navedene u tablici 6 prolaze kroz skraćivanje završne more. Zanimljivo je da nakon pojave haplologije rezultirajući glagol zadržava završetak *-ru* koji, umjesto da je dio izvorne posuđenice, funkcionira kao konjugacijski afiks zapisan *hiraganom*. Osim uobičajene varijante *gūguru* グーグる, prema online japanskom rječniku *GooJisho*, postoji i skraćena verzija *guguru* ググる. U ovoj verziji osnovni oblik *gugu* nastaje kraćenjem dužine i završne more u *gūguru*, dok se nastavak *-ru* る dodaje kao konjugacijski afiks. Ova varijanta se često susreće u svakodnevnoj komunikaciji i neformalnim kontekstima.

Nadalje, mnoge posuđenice mogu funkcionirati kao pridjevi. Japanski jezik ima dvije vrste pridjeva, prva vrsta su pridjevi koji završavaju na *-na* ili tzv. pridjevske imenice, a druga pridjevi koji završavaju na *-i*. Gramatički gledano, japanski ekvivalenti mnogih pridjeva zapravo su imenice plus sufiks *-na* な. Na primjer, eng. pridjev *romantic* 'romantičan' prevodi se u japanski kao imenica *romanchikku* ロマンチック, a postaje pridjev tek dodavanjem sufiksa *-na* kao *romanchikkuna* ロマンチックな ili eng. *lucky* 'imati sreće' koji se prevodi kao *rakkī* ラッキー i također se tretira kao *-na* pridjev, bez obzira što završava na glas /i/ (Daulton, 2008:20; Irwin, 2011:139). Nasuprot tome, mali podskup posuđenica spada u drugu kategoriju, koja se sastoji od pridjeva koji završavaju na *-i*. Oni se formiraju dodavanjem sufiksa *-i* い. Primjeri takvih pridjeva uključuju *nauī* ナウイ 'moderan; hip' (od eng. *now*), *emoī* エモイ 'dirljiv, ganutljiv' (od eng. *emotional*) ili *eroī* エロイ 'erotičan' (od eng. *erotic*) (Irwin, 2011:139; Quackenbush i Ohso, 1990:8-9). Zanimljivo je da zapravo navedene riječi nisu posuđene u jezik kao pridjevi na *-i*, već su posuđene kao imenice ili *-na* pridjevi, ali se u jeziku mogu pretvoriti u *-i* pridjeve, što je većinom rezultat jezične igre ili slenga, kao što je isti slučaj s glagolima koji završavaju na *-ru*.

Posuđenice također mogu funkcionirati i kao prilozni, dodavanjem čestice *-ni* に, poput *shiriasu ni* シリアスに 'ozbiljno' (od eng. *serious*) ili *shisutemachikku ni* システムチックに 'sustavno' (od eng. *systematic*) (Quackenbush i Ohso, 1990:9; Irwin, 2011:139).

Također, osim sufiksa koji označavaju klasu riječi, na posuđenice se mogu dodavati i drugi morfološki afiksi, poput *han-* 'anti-'; *kou-* 'visok'; *sai-* 'ponovno'; *-sei* 'napravljeno u'; *-ra* 'množina', ali i mnogi drugi. Zanimljivo je da i same posuđenice, odnosno posuđene funkcijske riječi, mogu funkcionirati kao afiksi, poput *mai* 'moj' (od eng. *my*); *za* (od eng. *the*); *ōbā* 'prekoračiti' (od eng. *over*); *appu* 'poboljšanje, podizanje' (od eng. *up*); *shippu* (od eng. *-ship*); *aa* 'obožavatelj, ljubitelj' (od eng. *-er*) i mnoge druge (Irwin, 2011:140-141; Srdanović i Špica, 2022:172). Neki primjeri su bolje ilustrirani u nastavku.

(2) *kou* + njem. *Energie* → *kouenerugie* 高エネルギー 'visoka energija'

sai + eng. *open* → *saiōpun* 再オープン 'ponovno otvorenje'

mai + eng. *car* → *maikā* マイカー 'bilo čiji auto u nečijem vlasništvu'

aa fr. *Chanel* + *er* → *shanerā* シャネラー 'obožavatelj Chanel proizvoda'

4.2.2. Kraćenje riječi

Najočitija morfološka promjena je kraćenje ili eng. *mora-clipping*, proces u kojem se krati jedna, dvije ili više mora iz prethodno fonološki prilagođenog oblika riječi, gdje su obično semantički najvažniji morfemi sve što ostaje od izvorne riječi (Daulton, 2008:18). Prema Kay (1995:70), motivacija za kraćenje posuđenica je zbog toga što postaju vrlo duge u procesu posuđivanja, kao rezultat prilagođavanja slogovnoj strukturi japanskog jezika. Kao što je već objašnjeno, kada se strane riječi asimiliraju u japanski svi konsonanti, osim mornog nazala N, moraju imati vokal pridružen sebi kako bi oblikovali pravilan japanski slog. Na taj način franšiza brze hrane *McDonalds* postaje *makudonarudo*, čiji izgovor u teoriji traje duže od izgovora izvorne riječi, stoga se često krati kao *makudo*.

Prema Ishiwati (1985.; navedeno u Kovačević, 2016:25), proces skraćivanja posuđenica slijedi obrazac sličan onom uočenom kod skraćivanja kineskih posuđenica, poznat kao *tanshuku* 短縮 u japanskoj lingvistici. Ovaj proces obično se klasificira u tri kategorije: kraćenje zadnjeg dijela, kraćenje prvog dijela i kraćenje na sredini, pri čemu je kraćenje zadnjeg dijela značajno dominantno (Irwin, 2011:132).

Kod kraćenja zadnjeg dijela riječi posljednji dio posuđenice se krati i zadržavaju se samo prve dvije, tri ili četiri more, a također se zadržava originalno značenje. Zadržavanje prve dvije more je poželjnije (ibid.) U tablici 7 prikazani su primjeri kraćenja zadnjeg dijela riječi.

Tablica 7. Kraćenje zadnjeg dijela riječi (primjeri preuzeti iz Quackenbush i Ohso, 1990:12-13; Irwin, 2011:132-133)

Izvorna riječ	Posuđenica prije kraćenja	Posuđenica poslije kraćenja	Značenje
eng. <i>building</i>	<i>biru<u>d</u>ingu</i> ビルディング	<i>biru</i> ビル	zgrada
njem. <i>Seminar</i>	<i>zemi<u>n</u>āru</i> ゼミナール	<i>zemi</i> ゼミ	seminar
eng. <i>terrorism</i>	<i>terorizumu</i> テロリズム	<i>tero</i> テロ	terorizam
eng. <i>chocolate</i>	<i>chokor<u>e</u>to</i> チョコレート	<i>choko</i> チョコ	čokolada
eng. <i>animation</i>	<i>anim<u>e</u>shon</i> アニメーション	<i>anime</i> アニメ	animacija
eng. <i>television</i>	<i>terebijon</i> テレビジョン	<i>terebi</i> テレビ	televizija
eng. <i>toilet</i>	<i>toire<u>t</u>to</i> トイレット	<i>toire</i> トイレ	zahod
eng. <i>apartment</i>	<i>apātome<u>n</u>to</i> アパートメント	<i>apāto</i> アパート	stan
eng. <i>sandwich</i>	<i>sandoic<u>h</u>i</i> サンドイッチ	<i>sando</i> サンド	sendvič
eng. <i>infrastructure</i>	<i>infurasu<u>t</u>orakuchā</i> インフラストラ クチャー	<i>infura</i> インフラ	infrastruktura

Također, kao što je navedeno u fonološkoj adaptaciji, i kraćenje riječi može dovesti do homonimije. Na primjer, kraćenica *insuto* インスト može imati tri značenja: instalirati (eng. *install*), instrukcije (eng. *instructions*) i instrumental (Irwin, 2011:136).

Kraćenjem prednjeg dijela riječi krata se početne more, a zadnje zadržavaju. Ova vrsta kraćenja je mnogo rjeđa od kraćenja zadnjeg dijela riječi (Irwin, 2011:135-136, Quackenbush i Ohso, 1990:14). Primjeri su navedeni u tablici 8.

Tablica 8. Kraćenje prednjeg dijela riječi (primjeri preuzeti iz Quackenbush i Ohso, 1990:14; Irwin, 2011:135-136)

Izvorna riječ	Posuđenica prije kraćenja	Posuđenica poslije kraćenja	Značenje
niz. <i>vernīs</i>	<u>wanisu</u> ワニス	<i>nisu</i> ニス	lak, glazura
eng. <i>flannel</i>	<u>furaneru</u> フランネル	<i>neru</i> ネル	flanel (tkanina)
eng. <i>platform</i>	<u>purattohōmu</u> プラットホーム	<i>hōmu</i> ホーム	željeznički peron
njem. <i>Arbeit</i>	<u>arubaito</u> アルバイト	<i>baito</i> バイト	privremeni posao

Posljednja vrsta kraćenja riječi jest kraćenje na sredini koje je najrjeđe od tri navedena, gdje su riječi najčešće kraćene u sredini, uključujući i zadnje more (Irwin, 2011:135-136). Primjeri su prikazani u tablici 9.

Tablica 9. Kraćenje riječi na sredini (primjeri preuzeti iz Irwin, 2011:136)

Izvorna riječ	Posuđenica prije kraćenja	Posuđenica poslije kraćenja	Značenje
eng. <i>entertainment</i>	<u>entāteinmento</u> エンターテインメント	<i>entame</i> エンタメ	zabava
eng. <i>transparency</i>	<u>toransupearensū</u> トランスペアレンシー	<i>torapen</i> トラペン	transparentnost; folija za grafoskop
eng. <i>correspondence</i>	<u>koresupondensu</u> コレスポンス	<i>korepon</i> コレポン	podudaranje

Osim kraćenja riječi česta morfološka promjena tijekom proces posuđivanja jest potpuno uklanjanje izvornih morfoloških obilježja, ili kako ju Irwin (2011:141) naziva morfološka redukcija, a najčešća je u posuđenicama iz engleskog jezika. Morfološka redukcija odnosi

se na uklanjanje gramatičkih morfema odnosno oznaka množine (-s), prošlih participa (-ed, -d), gerunda (-ing), posvojnosti (-s), ali i članova ili veznika (Quackenbush i Ohso, 1990:10-12; Daulton, 2008:18; Irwin, 2011:141-142). Slijede primjeri.

(1) Uklanjanje oznake množine

eng. *cornflakes* → *kōnfulēku* コーンフレーク 'kukuruzne pahuljice'; eng. *pyjamas* → *pajama* パジャマ 'pidžama'; eng. *manners* → *manā* マナー 'maniri'; eng. *sunglasses* → *sangurasu* サングラス 'sunčane naočale'; eng. *slippers* → *surippa* スリッパ 'papuče'

(2) Uklanjanje prošlih participa

eng. *scrambled eggs* → *sukuranburu eggu* ス克蘭ブルエッグ 'kajgana'; eng. *smoked salmon* → *sumōku sāmon* スモークサーモン 'dimljeni losos'; eng. *mashed potato* → *masshu poteto* マッシュポテト 'pire od krumpira'; eng. *condensed milk* → *kondensu miruku* コンデンスミルク 'kondenzirano mlijeko'

(3) Uklanjanje gerunda

eng. *skiing* → *sukii* スキー 'skijanje'; eng. *spelling* → *superu* スペル 'pravopis'; eng. *happy ending* → *happī endo* ハッピーエンド 'sretan kraj'; eng. *setting lotion* → *setto rōshon* セットローション 'losion za učvršćivanje'

(4) Uklanjanje posvojnosti

eng. *lamb's wool* → *ramu ūru* ラムウール 'janjeća vuna'; eng. *women's lib* → *ūman ribu* ウーマンリブ 'pokret za oslobođenje žena'; eng. *Valentine's Day* → *barentain dē* バレンタインデー 'Valentinovo'

(5) Uklanjanje članova i veznika

eng. *off the record* → *ofureko* オフレコ 'neslužbeno'; eng. *on the air* → *onea* オンエア 'u eteru'; eng. *gin and tonic* → *gin tonikku* ジントニック 'gin tonic'; eng. *ham and eggs* → *hamu eggu* ハムエッグ 'jelo za doručak koje sadrži šunku i jaja'

Međutim, postoji značajan broj posuđenica kod kojih su morfološka obilježja netaknuta, a to se čini većinom u novijim posuđenicama, što je vjerojatno povezano s povećanom sviješću o engleskoj gramatici među japanskim govornicima. Primjeri uključuju: *pikurusu* ピクルス 'kiseli krastavci' (od. eng. *pickles*); *furaido poteto* フライドポテト 'prženi krumpir' (od eng. *fried potato*); *kukkingu wain* クッキングワイン 'vino za kuhanje' (od eng. *cooking wine*) i mnoge druge (Quackenbush i Ohso, 1990:11-12; Irwin, 2011:142).

4.2.3. Redukcija složenica

Prije nego se objasni proces kraćenja složenica, bitno je naglasiti ključnu razliku između uvezenih i sastavljenih složenica. Uvezene složenice odnose se na one izravno posuđene iz jezika davaoca, kao što je eng. *hunger strike* 'štrajk glađu' koja se na japanskom prevodi kao *hangaa + sutoraiki* ハンガーストライキ. S druge strane, sastavljene složenice nastaju kombiniranjem dviju neovisno posuđenih riječi, poput eng. *virgin* 'djevica' + eng. *road* 'cesta' što rezultira *bājin + roodo* バージンロード 'prolaz kojim kroče otac i mladenka u Crkvi na vjenčanju', a također se često u literaturi označavaju kao *wasei-eigo* (Irwin, 2016:166; Daulton, 2008:19). Kao što se može vidjeti iz ova dva primjera, uvezene složenice ponašaju se prilično jednostavno, prolaze kroz fonetsku i ortografsku prilagodbu, zadržavajući svoje izvorno značenje, dok sastavljene posuđenice često uključuju i semantičku prilagodbu. Kako se ovakvi spojevi nalaze i u drugim slojevima leksika, u nastavku će se opisivati samo složenice koje su u potpunosti sastavljene od elemenata posuđenica.

Stvaranje složenica također proizvodi riječi koje su duže od standarda, a u japanskom jeziku postoji tendencija ograničiti složenice na granice idealne veličine riječi, pa se tako reduciranje često primjenjuje (Shibatani, 1990:255). Složenice od dva elementa, odnosno riječi, reduciraju se obično u rasponu od dvije do šest mora, no najčešći je onaj oblik s četiri more. Pri reduciranju odvijaju se dvije strategije redukcije: kraćenje i elipsa (Irwin, 2011:143; Kubozono, 2002:94-95). Bitno je za napomenuti da ako se složenica podvrgne redukciji, obično se to čini samo na jedan način, dakle ili kraćenjem ili elipsom, nikada zajedno (Irwin, 2016:173).

Prva strategija redukcije složenica prvenstveno uključuje, već spomenuto, kraćenje zadnjeg dijela riječi, što obično rezultira da svaka riječ bude reducirana na dvije more. Zatim se dvije more svake riječi, odnosno, prvi dio prve i prvi dio druge riječi kombiniraju. No, u nekim slučajevima može biti skraćen samo jedan dio složenice, dok je drugi netaknut (Irwin, 2011:144; Srdanović i Špica, 2022:170). Proces je bolje ilustriran u tablici 10.

Tablica 10. Kraćenje složenica (Primjeri preuzeti iz Irwin, 2011:144; Quackenbush i Ohso, 1990:14-16)

Izvorna riječ	Proces kraćenja	Rezultat	Značenje
1) eng. <i>sexual harassment</i>	<i>sekushuaru</i> + <i>harasumento</i> セクシュアル + ハラスメント	<i>sekuhara</i> セクハラ	seksualno zlostavljanje
2) eng. <i>remote control</i>	<i>rimōto</i> + <i>kontorōru</i> リモート + コントロール	<i>rimokon</i> リモコン	daljinski upravljač
3) eng. <i>personal computer</i>	<i>pāsonaru</i> + <i>konpyūtā</i> パーソナル + コンピューター	<i>pasokon</i> パソコン	računalo
4) eng. <i>American football</i>	<i>amerikan</i> + <i>futtobōru</i> アメリカン + フットボール	<i>amefuto</i> アメフト	američki nogomet
5) eng. <i>high technology</i>	<i>hai</i> + <i>tekunorojī</i> ハイ + テクノロジー	<i>haiteku</i> ハイテク	visoka tehnologija

6) eng. <i>patrole</i> <i>car</i>	<i>patorōru + kā</i> パトロール + カー	<i>patokā</i> パトカー	policijsko vozilo
--------------------------------------	---	-----------------------	-------------------

U tablici se nalaze primjeri kraćenja složenica na četiri more. Također se može primijetiti da se u primjerima 3 i 4 iz prvog dijela riječi izostavljaju posebne more – vokalska dužina i morni opstruent (Srdanović i Špica, 2022:170). U primjerima 5 i 6 kraćen je samo jedan dio složenice, dok je drugi netaknut, kao što je gore navedeno da to može biti slučaj.

Nadalje, i kraćenje složenica često rezultira homonimijom do koje dolazi kraćenjem jednog elementa složenice na dvije more kao što je vidljivo u primjerima 2 i 3. U tim primjerima je kraćen zadnji dio druge riječi na *kon* コン koji se također nalazi i u mnogim drugim složenicama, poput *eakon* エアコン (*eng. air conditioner*) 'klima uređaj'; *misukon* ミスコン (*eng. Miss contest*) 'natjecanje u ljepoti' ili *bodikon* ボディコン (*eng. body conscious*) 'odjeća koja naglašava linije tijela'; što može predstavljati problem i za japanske učenike engleskog jezika i za one koji uče japanski, budući da je nakon kraćenja teško odrediti koja je originalna izvorna riječ (Irwin, 2011:145; Quackenbush i Ohso, 1990:15).

Druga strategija reduciranja složenica je elipsa. U ovoj strategiji briše se cijeli element, bilo završni ili početni, dok drugi ostaje u potpunosti netaknut (Irwin, 2011:148). Drugim riječima, kraćenje pri kojem se jednim elementom složenice izražava smisao cijele sintagme iz jezika davaoca (Srdanović i Špica, 2022:170). Primjeri su navedeni u tablici 11.

Tablica 11. Elipsa u složenicama (Primjeri preuzeti iz Kubozono, 2002:94-95; Irwin, 2011:148-149)

Izvorna riječ	Proces kraćenja	Rezultat	Značenje
1) eng. <i>super</i> <i>market</i>	<i>sūpā + māketto</i> スーパー + マーケット	<i>sūpā</i> スーパー	supermarket

2) eng. <i>front desk</i>	<i>furonto</i> + <i>desuku</i> フロント+ デスク	<i>furonto</i> フロント	repcija
3) eng. <i>note book</i>	<i>nōto</i> + <i>bukku</i> ノート+ ブック	<i>nōto</i> ノート	bilježnica
4) eng. <i>sewing machine</i>	<i>sōingu</i> <i>mishin</i> ソーイング+ ミシン	<i>mishin</i> ミシン	šivaći stroj
5) eng. <i>Christmas Eve</i>	<i>kurisumasu</i> + <i>ibu</i> クリスマス+ イブ	<i>ibu</i> イブ	Badnjak

Uz dvije navedene strategije reduciranja složenica, Irwin (2011:149-150; 2016:182) također govori o *portmanteau* riječima, koje su u domaćoj literaturi poznate kao stopljenice, a sam proces kao stapanje ili blendanje (Marković, 2016:234). U ovoj tvorbi je drugi element uvijek kraćen sprijeda, dok su u kraćenju složenica uvijek kraćeni zadnji dijelovi oba elementa. Kovačević (2016:28-29) navodi da je promjena u ovoj vrsti skraćivanja stilska budući da se stopljenice često koriste u neformalnim okruženjima i predstavljaju sastavljene posuđenice, odnosno neologizme prolazne prirode. Primjeri su navedeni u tablici 12.

Tablica 12. Stapanje (Primjeri preuzeti iz Irwin, 2011:150; 2016:182; Tanabe, 1990:8)

Izvorne riječi	Proces kraćenja	Rezultat	Značenje
1) eng. <i>motor</i> + <i>apartment</i>	<i>mootā</i> + <i>apāto</i> モーター+ アパート	<i>mopāto</i> モパート	stan s garažom
2) eng. <i>marathon</i> + <i>picnic</i>	<i>marason</i> + <i>pikunikku</i> マラソン+ ピクニック	<i>maranikku</i> マラニック	ležeran sportski događaj, gdje sudionici uživaju u lokalnom krajoliku, jedu ukusnu hranu

			i trče laganim tempom
--	--	--	-----------------------

4.3. Semantička adaptacija

Posuđenice u japanskom vrlo su prilagodljive i mogu doživjeti promjene u značenju brže od izvornih japanskih ili sinojapanskih riječi (Daulton, 2008:21). Kay (1995:72) tvrdi da posuđenice često poprimaju prilagođena značenja kako bi služile potrebama društva koje se mijenja. Jedan od razloga za ovu pojavu jest potencijalni nedostatak potpunog razumijevanja značenja ili upotrebe riječi iz izvornog jezika. Osim toga, obično ne postoji snažna kulturološka motivacija za očuvanje izvornog značenja posuđenice. Kao rezultat toga, posuđenice nakon njihovog uvođenja u jezik i tijekom vremena prolaze kroz semantičke promjene, usklađujući se sa strukturnim nijansama i suvremenim trendovima.

Shibatani (1990:150-151) i Irwin (2011:154:155) identificiraju sljedeće semantičke fenomene kao primarne procese: semantičko suženje ili specijalizacija (eng. *semantic narrowing*); semantičko proširenje ili generalizacija (eng. *semantic extension*), semantički pomak (eng. *semantic shift*); semantičko degradiranje ili pejoracija i semantička nadogradnja ili amelioracija.

Najčešća vrsta promjene koja se vidi u posuđenicama u japanskom jest semantičko suženje ili specijalizacija, gdje se usvaja samo jedan aspekt izvornog značenja kao nova posuđenica. Drugim riječima, riječ koja izvorno ima općenitije značenje zadržava samo jedno specifično značenje (Shibatani, 1990:150). Ovo se posebno vidi u pogledu japanskog vokabulara povezanog s rižom, središnjim elementom japanske kulture. Izraz *raisu* ライス (od eng. *rice*) ne odnosi se na svu rižu, već označava kuhanu rižu posluženu na tanjuru, odstupajući od tradicionalne japanske prakse posluživanja riže u zdjelicama (Stanlaw, 2004:14-15; Irwin, 2011:154). Riječ *sutōbu* ストーブ (od eng. *stove*) odnosi se na grijalicu, a nikad na 'štednjak'; *nanbā* ナンバー (od eng. *number*) ne označava broj za koji se koristi sinojapanski izraz *bangō* 番号, već broj registarske pločice ili riječ *jūsu* ジュース (od eng. *juice*) koja se specifično odnosi na voćni sok (Loveday, 1996:84; Irwin, 2011:154).

Semantičko proširenje ili generalizacija je promjena suprotna suženju pri kojoj se značenje poopćava. Ova promjena nije uobičajena kao suženje, ali postoji nekoliko riječi koje ilustriraju ovaj proces. *Handoru* ハンドル dolazi od eng. *handle* 'rukovati, ručka' i koristi se za upravljač automobila, ali i za upravljač bicikla. *Jinkusu* ジンクス (od eng. *jinx*) može biti ili dobar ili loš znak, dok u engleskom nužno označava loš znak. *Toranpu* トランプ (od eng. *trump*) se odnosi na igraće karte, dok u engleskom označava adut. *Feminisuto* フェミニスト, na primjer, može značiti i feminist i džentlmen (Shibatani, 1990:151; Irwin, 2011:154).

Semantički pomak je prilično česta pojava u japanskom jeziku, a odnosi se na potpunu promjenu izvornog značenja riječi. Termin koji možda najviše iznenađuje jest *sumāto* スマート od engleske riječi *smart* 'pametna', a u japanskom se odnosi na mršavo, vitko. Dalje, termin *abekku* アベック dolazi od francuskog prijedloga *avec* 's, sa', a označava romantični par. Netko tko živi u *manshon* マンション (od eng. *mansion* 'vila') zapravo živi u pojedinačnom stanu u stambenoj zgradi ili kondominiju. *Saidā* サイダー (od eng. *cider*) nije alkoholno piće, već bezalkoholno gazirano piće; ili termin *baikingu* バイキング (od eng. *Viking*) koji ne označava stanovnika Skandinavije iz srednjeg vijeka koji je harao sjeverozapadnom Europom, već jedi-što-želiš bife (Shibatani, 1990:151; W, 2013). Nakon pranja kose šamponom koristi se *rinsu* リンス (eng. *rinse* 'ispirati') u značenju regenerat.

Dodatno, semantički pomak vidljiv je i u povremeno neprikladnom izrazu *hāfu* ハーフ (eng. *half* 'polovica') koji označava osobu koja je polu-japanskog porijekla, gdje je jedan od roditelja stranac, a drugi japanskog porijekla.

Suptilnije varijante semantičke promjene uključuju konotaciju ili osjećaj (Daulton, 2008:22). Semantičko degradiranje ili pejoracija definira se kao semantička promjena pri kojoj se značenje mijenja iz pozitivnog ili neutralnog u negativno, odnosno značenje dobiva

negativne konotacije (Stanišić, 2020:7). Ova promjena može se vidjeti u riječima kao što su *madamu* マダム (od eng. *madam* 'gospođa') i *bosu* ボス (od eng. *boss* 'šef'). *Madamu* označava vlasnicu lokala za piće, a *bosu* moćnog šefa skupine gangstera ili političara (Shibatani, 1990:151). Irwin (2011:154) navodi primjer *kurēmu* クレーム (eng. *claim*) koji označava prigovor ili pritužbu korisnika kojom se traži kompenzacija, dok englesko značenje 'tvrđnja, zahtjev' nema takve negativne konotacije.

Suprotno tome, semantička nadogradnja ili amelioracija odnosi na stjecanje pozitivnih značenja ili konotacija, kako Loveday (1996:202) navodi, u svrhu sociolingvističkog profita ili upravljanja dojmovima, što se često vidi u marketingu. Primjeri uključuju: *mūdī* ムーディー (od eng. *moody*) u pozitivnom značenju 'romantična, ugodna atmosfera' dok u engleskom često isti izraz opisuje osobu koja je sklona nepredvidivim promjenama raspoloženja, osobito iznenadnim napadima turobnosti ili mrzovoljnosti; i *naibu* ナイブ (od eng. *naive* 'naivan') riječ koja označava osjetljivu, neprentencioznu osobu (Irwin, 2011:154, Tanabe, 1990:11).

Među navedene procese može se uvrstiti i nulta semantička ekstenzija. Nulta semantička ekstenzija, prema Filipoviću i Menac (1996:113-114), pripada primarnim promjenama koja označava da nema promjena u značenju između izvorne riječi i posuđenice. Taj se tip adaptacije često javlja u specijaliziranim područjima ljudske djelatnosti i svakodnevnog života, kao što su izrazi za jela i pića, terminologija u sportu i glazbi, česta zanimanja, dijelovi odjeće i slično. U japanskom jeziku primjeru uključuju: *sarusa* サルサ 'salsa', *piza* ピザ 'pizza', *kōhī* コーヒー 'kava', *jazzu* ジャズ 'jazz', *rokku* ロック 'rock' itd.

4.4. Kreativne novokovanice: *Wasei-eigo*

Specifičnost japanskog mentaliteta leži u sklonosti crpljenja inspiracije iz stranih kultura i prilagođavanju njihovim potrebama, odnosno, procesu imitiranja, što često rezultira novim proizvodom koji nadmašuje original (Vitković i Jotov, 2020:48; Stanlaw, 2010:56). U

području japanske lingvistike, ova sklonost stvorila je fascinantnu kategoriju riječi poznatih kao *wasei-eigo* 和製英語, što doslovno znači 'engleske riječi nastale u Japanu', a često su poznate i pod nazivom *japanglish*, dok se može koristiti i termin pseudoanglizmi (Filipović, 1986:191, navedeno u Srdanović i Špica, 2022:171). Navedeni termini obuhvaćaju složenice izgrađene od najčešće dviju različitih posuđenica, obično posuđenih iz engleskog, i jedinstveni su spoj semantike i morfologije. Za razliku od tipičnih složenica, gdje je kombinirano značenje često jednostavno i predvidljivo na temelju pojedinačnih značenja komponenti, *wasei-eigo* složenice pokazuju kreativan fenomen. Kada se ove posuđenice spoje, rezultirajuća složenica poprima značenje koje ne postoji u engleskom jeziku, stoga ih Irwin (2011:155) naziva semantički preoblikovanim složenicama. Jedna od reprezentativnih inovacija jest *sukinshippu* スキンシップ, nastala od eng. riječi *skin* 'koža' i *-ship* 'nastavak za tvorbu apstraktnih imenica', a označava intimnu, fizičku bliskost, odnosno uspostavljanje komunikacije s drugom osobom putem dodira, poput grljenja, tapšanja i slično (Loveday, 1996:80; Srdanović i Špica, 2022:172)

Nadalje, namjerna upotreba engleskih posuđenica u *wasei-eigo* izrazima često služi u specifične komunikativne svrhe, kao što je eufemizam, stvaranje privlačnih fraza ili izazivanje emocionalnih odgovora (Stanlaw, 2010:50). Irwin (2011:156) primjećuje da je eufemizam uobičajena motivacija za stvaranje *wasei-eigo* izraza, posebno onih koje uključuju pojmove povezane s osjetljivim temama, odnosno, seksom, tjelesnim funkcijama ili seksualnom industrijom. Na primjer, izraz *cherī bōi* チェリーボーイ, što znači 'muška djeвица', kombinira engleske riječi *cherry* 'trešnja' i *boy* 'mladić' kako bi eufemistički označio koncept muške nevinosti. Osim toga, marketinški odjeli, mediji i drugi sektori također široko upotrebljavaju ovakve spojeve, ali se koriste i u drugim raznim područjima kao što su sport, automobilska industrija, elektronika i telekomunikacije, što naglašava svestranost i otvorenost posuđenica u japanskom jeziku, budući da imaju potencijal nositi nijansirana značenja i prenijeti različite konotacije.

Wasei-eigo izrazi povremeno uključuju selektivno usvajanje određenih segmenata iz stranih izraza, kao što je korištenje engleskog nastavaka *-er* ili drugih funkcijskih riječi, kao što je vidljivo u *naitā* ナイター 'noćna bejzbol utakmnica' (eng. *night* 'noć' + sufiks *-er*).

Štoviše, izvođenje akronima iz stranih izraza predstavlja još jednu uobičajenu strategiju za ove jezične inovacije poput izraza LDK (eng. *living+dining+kitchen*), koji se izgovara kao *erudīkeē* エルディーケー i koji se odnosi na tlocrt u kojem su dnevni boravak, blagovaonica i kuhinja spojeni u jedan prostor (Shibatani, 1990:151; Loveday, 1996:80).

Posljedično, nastaju leksičke formacije koje mogu biti potpuno neprepoznatljive govornicima izvornog jezika, imajući na umu da su fonološke, morfološke i semantičke promjene posuđenica same po sebi dovoljne da ih potpuno izmijene (Shibatani, 1990:256, Satō, 2011:85-86).

Stvaranje pseudoanglizama je znatno, što čini detaljno nabranje nepraktičnim u okviru ove rasprave. Ipak, reprezentativan izbor prikazan u tablici 13 služi za ilustraciju širine i raznolikosti ove jezične pojave.

Tablica 13. Primjeri *wasei-eigo* izraza (Primjeri preuzeti iz Quackenbush i Ohso, 1991:16-17; Irwin, 2011:157; Shibatani, 1990:256; Vitković i Jotov; 2020:55-56)

<i>Wasei-eigo</i>	Izvorne riječi	Značenje
<i>gasorin sutando</i> ガソリンスタンド	eng. <i>gasoline</i> 'benzin' + <i>stand</i> 'stalak; stajati'	benzinska postaja
<i>bakku mirā</i> バックミラー	eng. <i>back</i> 'nazad' + <i>mirror</i> 'ogledalo'	retrovizor
<i>pēpā doraibā</i> ペーパードライバー	eng. <i>paper</i> 'papir' + <i>driver</i> 'vozač'	osoba koja ima vozačku dozvolu, ali ne vozi
<i>shirubā shīto</i> シルバーシート	eng. <i>silver</i> 'srebro' + <i>seat</i> 'sjedalo'	prioritetna sjedala u vlakovima za starije osobe
<i>wan pīsu</i> ワンピース	eng. <i>one</i> 'jedan'+ <i>piece</i> 'komad'	haljina
<i>furī saizu</i> フリーサイズ	eng. <i>free</i> 'slobodno' + <i>size</i> 'veličina'	univerzalna veličina
<i>imēji appu</i> イメージアップ	eng. <i>image</i> 'slika; imidž' + <i>up</i> 'gore'	poboljšanje vlastitog imidža

<i>tēburu supīchi</i> テーブルスピーチ	eng. <i>table</i> 'stol' + <i>speech</i> 'govor'	govor za večerom
<i>sararīman</i> サラリーマン	eng. <i>salary</i> 'plaća'+ <i>man</i> 'čovjek'	uredski službenik; predan i lojalan radnik
<i>bēsu appu</i> ベースアップ	eng. <i>base</i> 'osnova' + <i>up</i> 'gore'	podizanje osnovice plaće
<i>arasā</i> アラサー	Eng. <i>around</i> 'oko'+ <i>thirty</i> 'trideset'	žena koja ima tridesetak godina
<i>ronpari</i> ロンパリ	eng. <i>London</i> + fr. <i>Paris</i>	osoba koja je razroka, pa doslovno jednim oko gleda na London, a drugim na Paris
<i>bakkushan</i> バックシャン	eng. <i>back</i> 'nazad, leđa' + njem. <i>schön</i> 'lijep'	žena koja izgleda lijepo samo odostraga

5. PRAKTIČNI DIO

5.1. Metodologija

5.1.1. Cilj

Cilj praktičnog dijela istraživanja je kroz analizu adaptacije posuđenica u japanskim novinskim člancima iz perioda od 2001. do 2005. godine, koristeći korpus BCCWJ (Balanced Corpus of Contemporary Written Japanese), odgovoriti na sljedeća pitanja:

1. Koji su najčešći izvorni jezici posuđenica pronađenih u novinskim člancima?
2. Koji se fonološki obrasci mogu uočiti u procesu prilagodbe posuđenica?
3. Koliko često posuđenice prolaze kroz morfološke procese kao što su afiksacija, kraćenje riječi i kraćenje složenica u novinskim člancima?
4. Mogu li se uočiti semantički pomaci te proširenja i suženja značenja posuđenica u novinama?

5. Kojim semantičkim kategorijama pretežno pripadaju posuđenice u novinama?

5.1.2. Pregled korpusa BCCWJ

Balanced Corpus of Contemporary Written Japanese (BCCWJ), razvijen između 2006. i 2011. kao dio dugoročnog projekta *Kotonoha* Nacionalnog instituta za japanski jezik (NINJAL), služi kao opsežan izvor za proučavanje suvremenog pisanog japanskog jezika. Sadrži više od 100 milijuna riječi i podijeljen je u tri glavna potkorpusa: publikacijski korpus, knjižnični korpus i korpus posebne namjene. Također, potkorpusi se mogu podijeliti u 13 različitih klasa tekstova koji se nazivaju registrima (Maekawa et al., 2013:348).

Publikacijski korpus sadrži uzorke iz knjiga, novina i časopisa objavljenih u Japanu između 2001. i 2005. godine. Kako bi se osiguralo da su ti uzorci reprezentativni za cjelokupnu populaciju kroz različite kategorije i vremenska razdoblja, koristila se tehnika stratificiranog uzorkovanja. Na primjer, novinski članci su podijeljeni u 80 kategorija, na temelju 16 novina tijekom pet godina. Knjižnični korpus uključuje uzorke knjiga objavljenih između 1986. i 2005. i koje su katalogizirane u trinaest knjižnica u području Tokija. Korpus posebne namjene sadrži raznolike tekstove specifične za određene kontekste, uključujući vladine bijele knjige, bestselere, udžbenike, zakone te sadržaje s interneta kao što su blogovi i *Yahoo! Chiebukuro*, te pokriva razdoblje od 1976. do 2005. godine (Maekawa et al., 2013:349).

Za potrebe ovog istraživanja odabran je registar novina iz potkorpusa publikacija koji uključuje novinske članke objavljene od 2001. do 2005. godine. Ovaj registar je relevantan za analizu posuđenica jer novine, kao istaknuti medij, igraju ključnu ulogu u odražavanju i oblikovanju uporabe jezika u društvu. Iako učestalost posuđenica u novinama može biti manja od ukupnog broja u uporabi, novine pažljivo odabiru posuđenice kako bi osigurale da budu razumljive široj publici, nudeći tako realan pogled na općenito prihvaćene i priznate posuđenice tijekom ranih 2000-ih.

5.1.3. Prikupljanje podataka

Prikupljanje podataka za ovo istraživanje provedeno je korištenjem BCCWJ-a za koji se koriste različiti sustavi pretraživanja, *Shonagon* i *Chunagon*, od kojih je u ovom istraživanju korišten *Chunagon*, koji omogućava složenije pretrage i javno je dostupan na zahtjev.

Proces je započeo određivanjem parametara pretraživanja, gdje su postavljeni filtri za posuđenice kao sloj leksika i imenice kao vrstu riječi. Pretraživanje je dodatno suženo na novinske članke, s posebnim fokusom na nacionalne novine iz razdoblja 2001.–2005. Filtriranjem je dobiveno 16.241 rezultata posuđenica, odnosno ključnih riječi, iz ukupno 595.898 riječi. Dobiveni skup podataka preuzet je u Excel dokumentu za daljnju obradu.

Sljedeći korak uključivao je čišćenje podataka, gdje su svi simboli, brojevi i riječi napisane latinicom uklonjeni su iz stupca ključnih riječi kako bi se fokusiralo isključivo na posuđenice napisane pismom *katakana*. Proces prilagodbe bitan je aspekt istraživanja jer otkriva na koji se način strane riječi integriraju u japanski jezik. Riječi napisane latinicom obično ne prolaze kroz prilagodbe i često ostaju u svom izvornom obliku, što ne daje uvid u proces integracije unutar japanskog jezika. Stoga, isključivanjem unosa koji nisu zapisani pismom *katakana* skup podataka postaje koherentniji i lakši za upravljanje, olakšavajući precizniju i pouzdaniju analizu te osiguranje da su rezultati posebno relevantni za proučavanje posuđenica u japanskom. Ovo čišćenje podataka smanjilo je broj posuđenica s 16.241 na 15.701.

Identificiran je popis od 2.703 jedinstvenih posuđenica, pri čemu je riječ *メートル* *mētoru* 'metar' najčešća, pojavljujući se 252 puta. Za potrebe ovog istraživanja izdvojeno je 430 posuđenica s najviše pojavljivanja, koje su zatim podvrgnute daljnjoj analizi.

Jasno je da dobiveni uzorak nije reprezentativan za cijeli japanski jezik, ali pruža valjani podskup posuđenica korištenih u novinskim člancima od 2001. do 2005., odražavajući upotrebu i trendove unutar specifičnog registra i vremenskog okvira.

5.1.4. Analiza podataka

U ovom istraživanju korištene su kvantitativne i kvalitativne metode analize posuđenica. Kvantitativna analiza omogućila je statističko ispitivanje pojavljivanja i distribucije posuđenica, dok je kvalitativna analiza pružila dublje razumijevanje procesa i obrazaca prilagodbe kroz detaljno ispitivanje pojedinačnih slučajeva. Fokus je bio na fonološkim, morfološkim i semantičkim dimenzijama posuđenica kako bi se odgovorilo na pet primarnih istraživačkih pitanja: identificiranje najčešćih izvornih jezika posuđenica, ispitivanje fonoloških obrazaca prilagodbe, istraživanje morfoloških procesa, promatranje semantičkih promjena te određivanje semantičkih kategorija posuđenica u novinskim člancima. Temeljit pregled literature proveden u četvrtom poglavlju poslužio je kao osnova za istraživanje ovih pitanja.

Za učinkovito upravljanje i analizu opsežnog skupa podataka o posuđenicama korištena je Excel tablica. Excel dokument bio je organiziran s više stupaca koji su bilježili aspekte analize uključujući pojavljivanje posuđenica, izvorne oblike, izvorne jezike, fonološke prilagodbe, morfološke prilagodbe, semantičke prilagodbe te semantičke kategorije. Upotreba Excel tablica omogućila je precizno filtriranje, analizu i vizualizaciju podataka, što je ključno za jasno predstavljanje i interpretaciju rezultata.

Analiza fonoloških prilagodbi posuđenica primjenjivala je komparativni pristup, ispitujući kako se posuđenice izgovaraju u japanskom u odnosu na izvorne jezike. Ova usporedba uključivala je dokumentiranje prilagodbi, koje su detaljno opisane u potpoglavlju 4.1., koristeći pojednostavljeni fonemski zapis, umjesto složene međunarodne fonetske abecede (IPA). Ovaj pojednostavljeni zapis omogućio je jasnije razumijevanje modifikacija izgovora i intuitivno prepoznavanje fonoloških razlika između izvornog i prilagođenog oblika, olakšavajući analizu fonoloških prilagodbi.

Analiza morfoloških prilagodbi fokusirala se na ispitivanje promjena, odnosno, jesu li posuđenice zadržale svoje izvorne oblike ili su pretrpjele izmjene, uključujući promjene oblika kao što su kraćenje, elipsa, kraćenje složenica ili primjena afiksa poput verbalizatora *-suru* ili adjektivizatora *-na*.

Za analizu semantičkih promjena, uspoređena su značenja posuđenica između izvornih jezika i japanskog jezika, koristeći online rječnik *Merriam-Webster* za engleske riječi i *GooJisho* za japanske. Dodatno, ispitan je kontekst u kojem su se posuđenice pojavile u korpusu novinskih članaka BCCWJ kako bi se razumjele njihove uporabne nijanse.

Posljednji korak u analizi uključivao je određivanje semantičkih kategorija posuđenica. Kategorizacija je slijedila okvir istraživanja koje je provela Horikawa (2013:46). Posuđenice su razvrstane u 13 tematskih kategorija: brojevi i matematika; infrastruktura, građevine i namještaj; ekonomija i biznis; hrana i restorani; medicina, zdravlje i ljepota; mediji i zabava; mjerne jedinice; privatni i obiteljski život; socijalni i javni život; sport; vozila; znanost i tehnologija; i u dvije ne-tematske kategorije: opće značenje i više značenja.

5.2. Rezultati analize

U ovom odjeljku predstavljeni su ključni rezultati analize posuđenica, uključujući identificirane izvorne jezike, obrasci fonoloških i morfoloških prilagodba, semantičke promjene te semantička polja. Sljedeći odjeljci pružaju detaljan uvid u rezultate za svaku od analiziranih dimenzija.

5.2.1. Izvorni jezici

Analiza posuđenica u novinskim člancima otkrila je očekivane rezultate u distribuciji izvornog jezika posuđenica. Rezultati analize izvornih jezika prikazani su u tablici 14.

Tablica 14. Distribucija izvornog jezika prvih 430 najčešćih posuđenica u novinskim člancima

Izvorni jezik	Ukupan broj posuđenica	Postotak
arapski	2	0.46%
engleski	392	90.95%
francuski	13	3.02%
kineski	1	0.23%

nizozemski	8	1.86%
njemački	10	2.32%
portugalski	2	0.46%
talijanski	2	0.46%
wasei-eigo	1	0.23%
Ukupni zbroj	431	100.00%

Ovi rezultati jasno pokazuju da engleski jezik čini najveći dio posuđenica, s ukupno 392 riječi, što predstavlja više od 90% svih analiziranih posuđenica. Francuski jezik slijedi s 13 posuđenica (3.02%), dok su ostali jezici prisutni u znatno manjem broju.

Engleski jezik pokazuje dominantnu prisutnost u novinskim člancima, što je u skladu s pregledom literature koji opisuje njegovu sveprisutnost u suvremenom japanskom jeziku. Engleske posuđenice su široko rasprostranjene u različitim tematskim područjima novinskih članaka, uključujući tehnologiju, ekonomiju, sport i kulturu, ali obuhvaćaju i funkcijske riječi poput prijedloga, članova i zamjenica.

Francuske posuđenice pretežno predstavljaju mjerne jedinice, dok one njemačke (2.33%) uključuju termine vezane uz materijale i stvari te medicinske termine. Nizozemske posuđenice (1.63%), odnose se na materijale, hranu i pića. Talijanski jezik (0.46%) obuhvaća dva termina, soprano i opera, koji su u japanski ušli preko jezika posrednika, a ne direktno. Dvije portugalske posuđenice (0.46%) odnose se na *pan* 'kruh' i *tabako* 'duhan', a jedina kineska (0.23%) na *rāmen*.

Dodatno, arapski jezik također doprinosi japanskom leksiku posuđenicama kao što su シーア *shīa* 'Shia, grana Islama' i カナート *kanāto* 'qanat, sustav podzemnih kanala za navodnjavanje', koje čine 0.46% svih posuđenica. Uz to, zabilježen je jedan *wasei-eigo* izraz, サラリーマン *sararīman*, japanska riječ stvorena od engleskih elemenata.

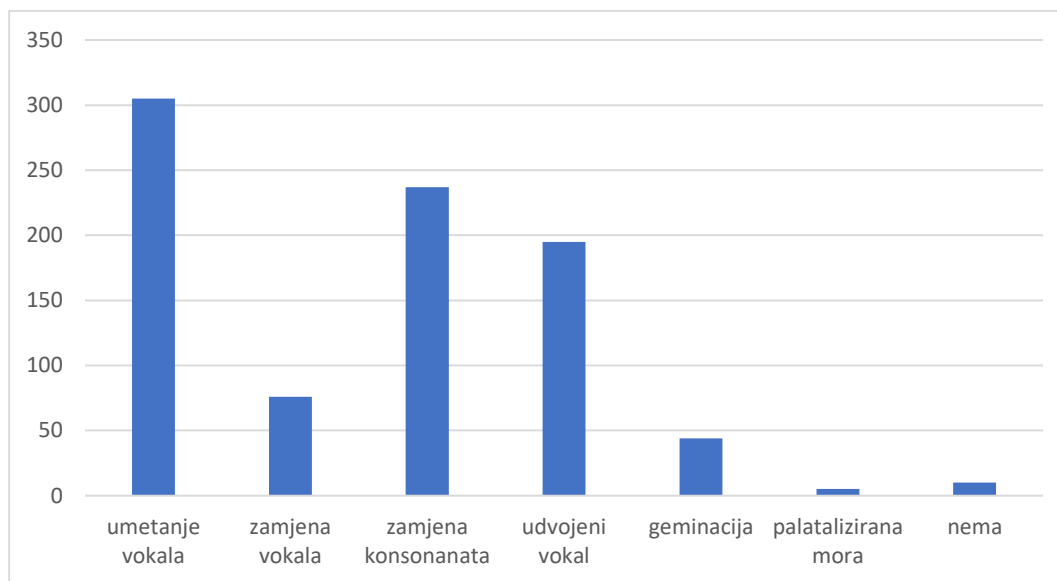
U analizi je obuhvaćeno 430 posuđenica, međutim, ukupni zbroj prikazan u tablici je 431. Ovo odstupanje nastalo je zbog japanskog izraza ポンド *pondo* koji je primjer homonima s različitim porijeklom. Konkretno, japanski izraz povezan je s dvije različite riječi: jedna dolazi iz nizozemskog jezika *pond* i označava mjeru funte, dok druga potječe iz engleskog

jezika *pond* i znači jezero. Kao rezultat toga, izraz *pondo* uključen je u obje kategorije izvornog jezika – engleski i nizozemski – što objašnjava ukupan broj posuđenica prikazan u tablici.

5.2.2. Fonološka adaptacija

Analiza posuđenica u novinskim člancima obuhvatila je različite vrste fonoloških prilagodbi, uključujući umetanje vokala, zamjenu vokala i konsonanata, udvojene vokale, geminaciju te palatalizirane more. Na temelju analize moguće je primijetiti da se određeni fonološki obrasci često ponavljaju u procesu prilagodbe, što ilustrira i grafički prikaz u nastavku.

Graf 1. Raspodjela fonoloških adaptacija posuđenica

Na temelju grafa 1 vidi se da su umetanje vokala i zamjena konsonanata među najčešćim prilagodbama. Japanski jezik odlikuje slogovnom strukturom CVCV, što znači da ne prihvaća skupine konsonanata unutar riječi, osim mornog nazala i mornog opstruenta. Stoga je razumljivo da umetanje vokala dominira kao najčešća prilagodba s pojavom u 305 posuđenica. Nadalje, s obzirom na to da više od 90% posuđenica u novinskim člancima potječe iz engleskog jezika, razlike u fonološkim sustavima engleskog i

japanskog jezika značajno utječu na njihovu prilagodbu. Mnogi engleski konsonanti nemaju odgovarajuće foneme u japanskom jeziku, što rezultira čestom zamjenom konsonanata, koja se pojavila u 238 posuđenica.

Sljedeći dio prikazuje rezultate najčešćih obrazaca u svakoj kategoriji fonoloških prilagodbi.

a. Umetanje vokala

Kao što je navedeno u odjeljku 4.1.1.1. opća strategija epenteze sastoji u umetanju zadanog vokala /u/. Umetanje /u/ moguće je iza svih konsonanata japanskog fonološkog sustava. Međutim, umetanje /u/ ponekad može promijeniti prethodni konsonant, točnije dentalni okluziv, u drugačiji glas, kao što je /tsu/ ili /dzu/, zbog alofonske varijacije. U takvim slučajevima, alternativno se primjenjuje umetanje vokala /o/, kako bi prethodni konsonant ostao nepromijenjen. Osim toga, iza alveopalatalnih afrikata [tʃ] i [dʒ] primjenjuje se umetanje vokala /i/.

Navedene tvrdnje ispitane su analizom 430 posuđenica, pri čemu se otkriva da prilagodba podskupa od 305 posuđenica uključuje barem jedan umetnuti vokal. U njima je identificirano ukupno 410 slučajeva umetanja vokala. Tablica 15 potvrđuje gornje tvrdnje i pokazuje da više od 70% umetnutih vokala čini zadani vokal /u/. Sljedeći najčešće umetani vokal je /o/, prisutan u 26% svih slučajeva, dok se vokali /i/ i /a/ zajedno javljaju u skoro 3% svih slučajeva umetanja vokala.

Tablica 15. Frekvencija umetnutih vokala u posuđenicama

Vokal	u	o	i	a	e	Ukupno
Broj	291	107	9	3	0	410
Frekvencija	70.98%	26.1%	2.19%	0.73%	0%	100%

Na distribuciju umetnutog vokala u posuđenicama utječe fonološki kontekst izvornih riječi. Sljedeći primjeri ilustriraju uobičajene obrasce i pojavljivanja umetnutog vokala u posuđenicama analiziranog korpusa.

(1) /s/ → /su/ (92 pojavljivanja)

eng. *score* → /su.ko.a/ 'rezultat', eng. *advice* → /a.do.va.i.su/ 'savjet'

/ts/ → /tsu/ (2 pojavljivanja)

eng. *sports* → /su.po.o.tsu/ 'sport', eng. *guts* → /ga.tsu/ 'hrabrost'

(2) /z/ → /zu/ (8 pojavljivanja)

eng. *jazz* → /ja.zu/ 'jazz', eng. *size* → /sa.i.zu/ 'veličina'

/z/ → /za/ (1 pojavljivanje)

eng. *the* → /za/ 'određeni član'

(3) /t/ → /to/ (78 pojavljivanja)

eng. *cost* → /ko.su.to/ 'trošak', eng. *comment* → /ko.me.N.to/ 'komentar'

/t/ → /tsu/ (2 pojavljivanja)

eng. *suit* → /su.u.tsu/ 'odijelo', eng. *shirt* → /sha.tsu/ 'majica'

(4) /d/ → /do/ (28 pojavljivanja)

eng. *brand* → /bu.ra.N.do/ 'brend', eng. *guide* → /ga.i.do/ 'vodič'

/d/ → /da/ (1 pojavljivanje)

eng. *salad* → /sa.ra.da/ 'salata'

(5) /p/ → /pu/ (29 pojavljivanja)

njem. *Kapsel* → /ka.pu.se.ru/ 'kapsula', eng. *producer* → /pu.ro.dyu.u.sa.a/ 'producent'

(6) /b/ → /bu/ (10 pojavljivanja)

eng. *bubble* → /ba.bu.ru/ 'ekon. mjehur', eng. *table* → /te.e.bu.ru/ 'stol'

(7) /f/ → /fu/ (9 pojavljivanja)

eng. *floor* → /fu.ro.a/ 'pod,', eng. *golf* → /go.ru.fu/ 'golf'

(8) /m/ → /mu/ (18 pojavljivanja)

niz. *ham* → /ha.mu/ 'šunka', eng. *dome* → /do.o.mu/ 'kupola'

(9) /sh/ → /shu/ (1 pojavljivanja)

eng. *rush* → /ra.Q.shu/ 'žurba, špica'

/sh/ → /sho/ (1 pojavljivanja)

eng. *air conditioner* → /e.a.ko.N.di.sho.na.a/ 'klima'

(10) /ch/ → /chi/ (2 pojavljivanja)

eng. *coach* → /ko.o.chi/ 'trener', eng. *bench* → /be.N.chi/ 'klupa'

/ch/ → /chu/ (1 pojavljivanja)

eng. *amateur* → /a.ma.chu.a/ 'amater'

(11) /dj/ → /ji/ (6 pojavljivanja)

eng. *stage* → /su.te.e.ji/ 'pozornica', eng. *orange* → /o.re.N.ji/ 'naranča'

(12) /k/ → /ku/ (43 pojavljivanja)

eng. *club* → /ku.ra.bu/ 'klub', eng. *project* → /pu.ro.je.ku.to/ 'projekt'

/k/ → /ki/ (1 pojavljivanja)

eng. *cake* → /ke.e.ki/ 'torta'

(13) /g/ → /gu/ (17 pojavljivanja)

fr. *gram* → /gu.ra.mu/ 'gram', eng. *program* → /pu.ro.gu.ra.mu/ 'program'

/g/ → /ga/ (1 pojavljivanja)

niz. *glas* → /ga.ra.su/ 'staklo'

(14) /r/ (/l/) → /ru/ (59 pojavljivanja)

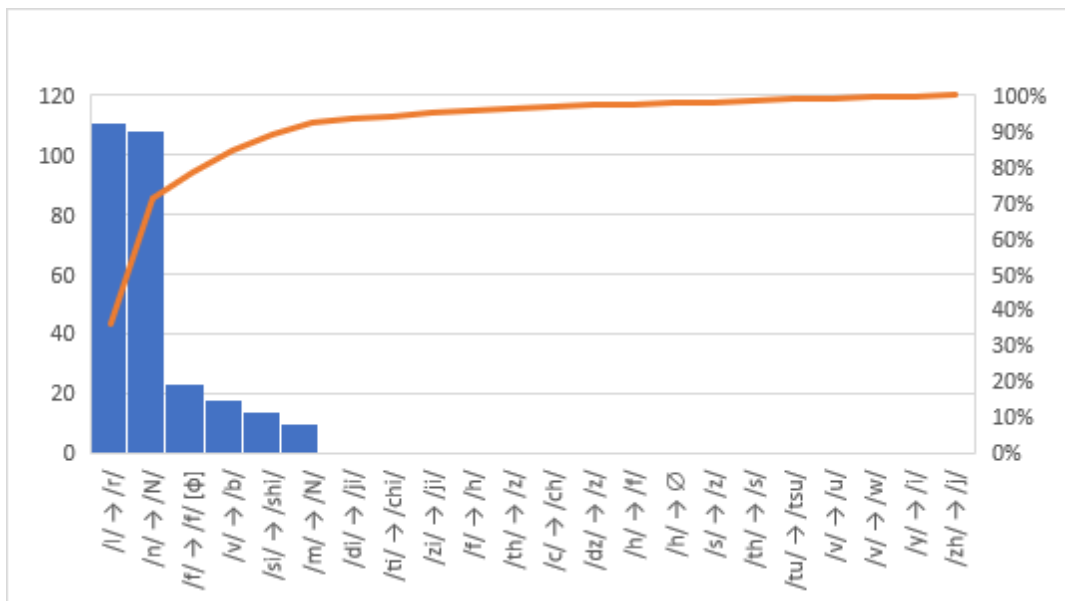
eng. *missile* → /mi.sa.i.ru/ 'projektil', fr. *metre* → /me.e.to.ru/ 'metar'

Ovi obrasci potvrđuju opću strategiju korištenja /u/ kao zadanog epentetskog vokala, s alternativnim vokalima kao što su /o/ i /i/ koji se koriste u specifičnim fonološkim kontekstima. U primjeru (4) i (13), prema Irwinu (2011:111-112) upotreba epentetskog /a/ može se pripisati načelima replikacije, usklađivanjem epentetskog vokala sa susjednim morama, posebno kada je u izvornoj riječi završni konsonant u slogu /l/, što je vidljivo u određenim starijim posuđenicama.

b. Zamjena konsonanata

Zamjena konsonanata evidentirana je u 238 od 430 analiziranih posuđenica, pri čemu je identificirano ukupno 309 slučajeva.

Graf 2. Distribucija učestalosti obrazaca zamjene konsonanata

Kao što je vidljivo na grafu 2, u analizi zamjene konsonanata unutar korpusa dva obrasca istaknuta su zbog njihove učestalosti, a uključuju sljedeće zamjene:

(1) /l/ → /r/ (112 pojavljivanja)

Budući da japanski nema glas /l/, on je zamijenjen flapom /r/, što je najbliži ekvivalent po mjestu artikulacije. Ova zamjena često rezultira homonimima, gdje različite engleske riječi postaju identične u japanskom izgovoru. U korpusu su zbog ove zamjene identificirani sljedeći homonimi:

eng. *rock* 'žanr glazbe, rock' i *lock* 'zaključati' → *rokku* ロック

eng. *rink* 'klizalište' i *link* 'poveznica' → *rinku* リンク

eng. *fork* 'vilica' i *folk* 'narodni' → *fōku* フォーク

eng. *wreath* 'božićni vijenac' i *lease* 'zakup' → *rīsu* リース

(2) /n/ → /N/ (108 pojavljivanja)

Morni nazal /N/ svojstven je japanskom jeziku. /N/ se u posuđenicama javlja prije konsonanta ili na kraju riječi. Neki od primjera iz korpusa uključuju:

eng. *gasoline* → /ga.so.ri.N/ 'benzin', eng. *cameraman* → /ka.me.ra.ma.N/ 'fotograf',
eng. *tunnel* → /to.N.ne.ru/ 'tunel', niz. *dans* → /da.N.su/ 'ples'

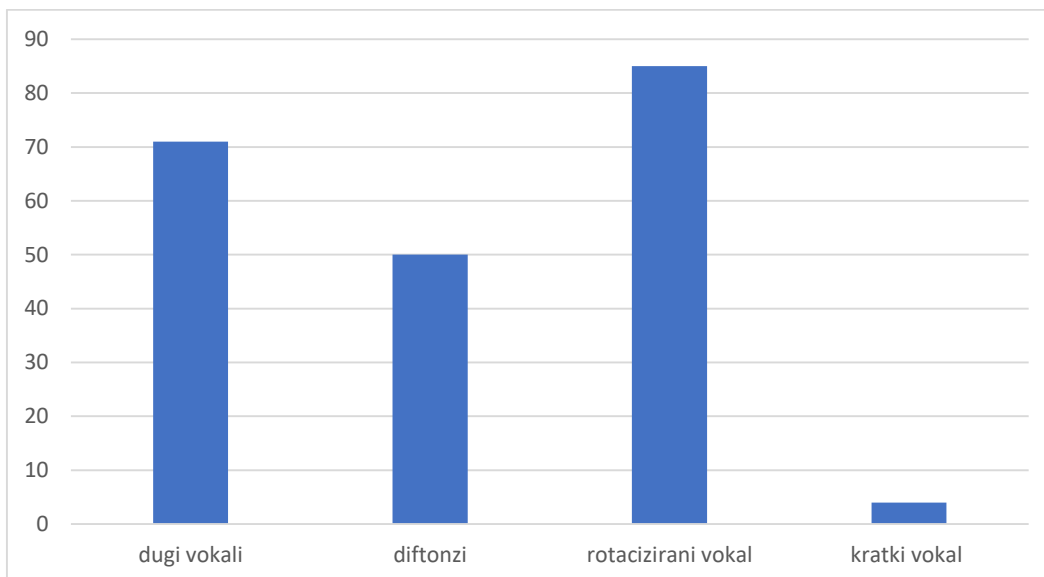
Ovdje se može spomenuti i obrazac /m/ → /N/ sa sveukupno 10 pojavljivanja u posuđenicama. Glas /m/ realizira se kao /N/ kada iza njega slijede glasovi /p b f/. Ovaj obrazac pronađen je u nekim od sljedećih primjera:

eng. *member* → /me.N.ba.a/ 'član', eng. *symposium* → /shi.N.po.ji.u.mu/ 'simpozij',
eng. *campaign* → /kya.N.pe.e.N/ 'benzin', eng. *Olympic* → /o.ri.N.pi.Q.ku/
'Olimpijske igre'

c. Udvojeni vokal

U analizi korpusa posuđenica u novinskim člancima identificirano je ukupno 211 slučajeve udvojenih vokala u podskupu od 196 posuđenica u kojima se pojavljuje barem jedan udvojeni vokal.

Graf 3. Učestalost pojavljivanja udvojenog vokala prema izvornim vokalima

Graf 3 prikazuje da je u velikoj mjeri, u 85 slučajeva, udvojeni vokal u analiziranim posuđenicama određen prilagodbom rotaciziranog vokala, gdje se /r/ odbacuje i nadoknađuje dodatnim vokalom. Najučestaliji obrasci su:

/er/ → /aa/ (42 pojavljivanja) eng. *tower* → /ta.wa.a/ 'toranj'

/ar/ → /aa/ (18 pojavljivanja) eng. *arsenal* → /a.a.se.na.ru/ 'arsenal'

Zatim, u 71 slučaju udvojeni vokal u posuđenicama odgovara duljini vokala u izvornom jeziku, kao u:

/ii/ → /ii/ (30 pojavljivanja) eng. *bogey* → /bo.gi.i/ 'rezultat od 1 iznad para rupe; golf'

/uu/ → /uu/ (23 pojavljivanja) eng. *user* → /yu.u.za.a/ 'korisnik'

Diftonzi se uobičajeno prilagođavaju kao niz dva kratka vokala, no uočena su dva obrasca, u sveukupno 50 slučajeva, u kojima se prilagođavaju kao udvojeni vokali.

/ei/ → /ee/ (35 pojavljivanja) eng. *data* → /de.e.ta/ 'podaci'

/ou/ → /oo/ (15 pojavljivanja) eng. *loan* → /ro.o.N/ 'pozajmica'

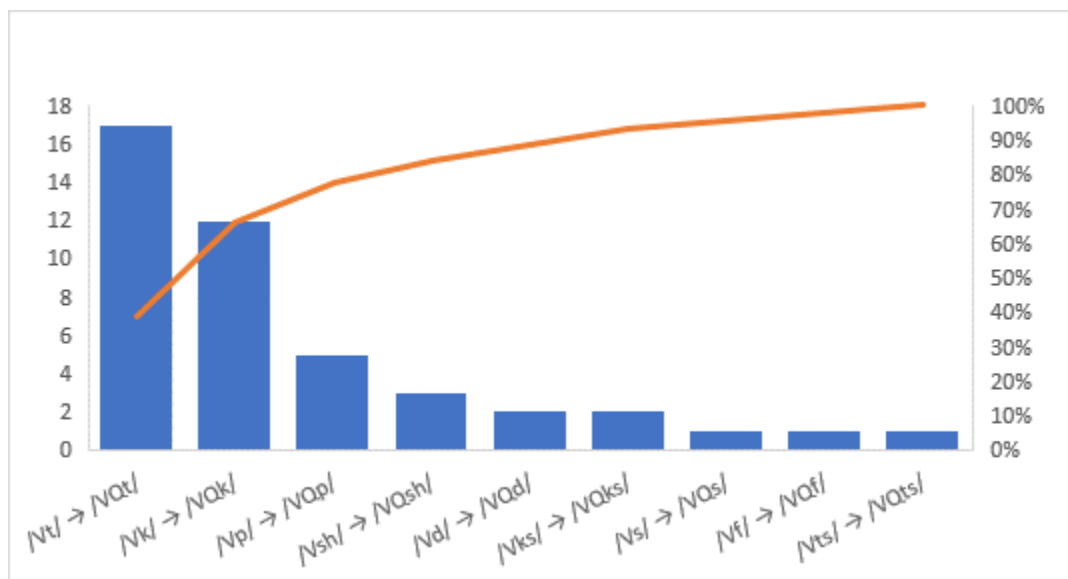
Konačno, identificirani su slučajevi gdje se kratki vokal pretvara u udvojeni vokal iz nepoznatog razloga.

/e/ → /ee/ (4 pojavljivanja) eng. *message* → /me.Q.se.e.ji/ 'poruka'

d. Geminacija

Geminacija, odnosno udvostručenje konsonanata, je proces adaptacije koji se javlja prilikom posuđivanja riječi kao rezultat epenteze mornog opstruenta /Q/. U korpusu je identificirano je ukupno 44 slučaja geminiranih konsonanata, a njihovi obrasci i učestalost prikazani su u grafu 4.

Graf 4. Distribucija učestalosti obrazaca geminacije

Rezultati pokazuju da geminacija najčešće uključuje obrasce u kojima se bezvučni opstruenti /p t k/ nalaze iza kratkog vokala u završnim pozicijama riječi ili sloga. S druge strane, geminacija zvučnog opstruenta je rijetkost, što i potvrđuje obrazac /Nd/ → /NQd/ koji je evidentiran u svega 2 slučaja. Glasovi /s/ i /f/ se u posuđenicama većinom opiru geminaciji. Međutim, ako se na početku riječi pojavljuje dodatni konsonant, postaju manje otporniji geminaciji (Kubozono, Itō, Mester, 2009:962), što je prikazano u posuđenicama poput *sutaffu* (eng. *staff*, 'osoblje') i *messejii* (eng. *message*, 'poruka').

e. Zamjena vokala

Kod 79 posuđenica pojavljuje se zamjena vokala, a identificirano je ukupno 82 slučajeve. Zamjena engleskih vokala [ə] i [æ] osobito je značajna.

U analizi, u 17 slučajeve, uočeno je da je schwa [ə] posuđen u različitim oblicima u japanskom, ovisno o pravopisu u izvornom jeziku:

/a/ → a, eng. announcer → /a.na.u.N.sa.a/ 'spiker'

/e/ → e, eng. camera → /ka.me.ra/ 'fotoaparati'

/o/ → o, eng. consultant → /ko.N.sa.ru.ta.N.to/ 'savjetnik'

/u/ → a eng. forum → /fo.ra.mu/ 'forum', eng. illustration → /i.ra.su.to.re.e.sho.N/ 'ilustracija'

Nadalje, s ukupno 27 slučajeve [æ] se posuđuje kao /a/ u japanskom, što se vidi u posuđenicama kao što su:

eng. manager → /ma.ne.ja.a/ 'menadžer', eng. amateur → /a.ma.chu.a/ 'amater',

eng. validation → /ba.ri.de.e.sho.N/ 'potvrda'

Također je uočena zamjena /i/ → /e/ u 7 posuđenica, koji na isti način kao [ə] prati pravopisne obrasce izvorne riječi.

eng. media → /me.di.a/ 'mediji', eng. design → /de.za.i.N/ 'dizajn', eng. zero →

/ze.ro/ 'nula', eng. digital → /de.ji.ta.ru/ 'digitalni'

f. Palatalizirana mora

Povezujući se na zamjenu vokala, [æ] pokreće palatalizaciju glasova /k g/ koja je uočena u 5 posuđenica.

eng. campaign → /kya.N.pe.e.N/ 'kampanja', eng. character → /kya.ra.ku.ta.a/ 'lik',

eng. caster → /kya.su.ta.a/ 'voditelj vijesti', eng. gallery → /gya.ra.ri/ 'galerija', eng.

camp → /kya.N.pu/ 'kamp'

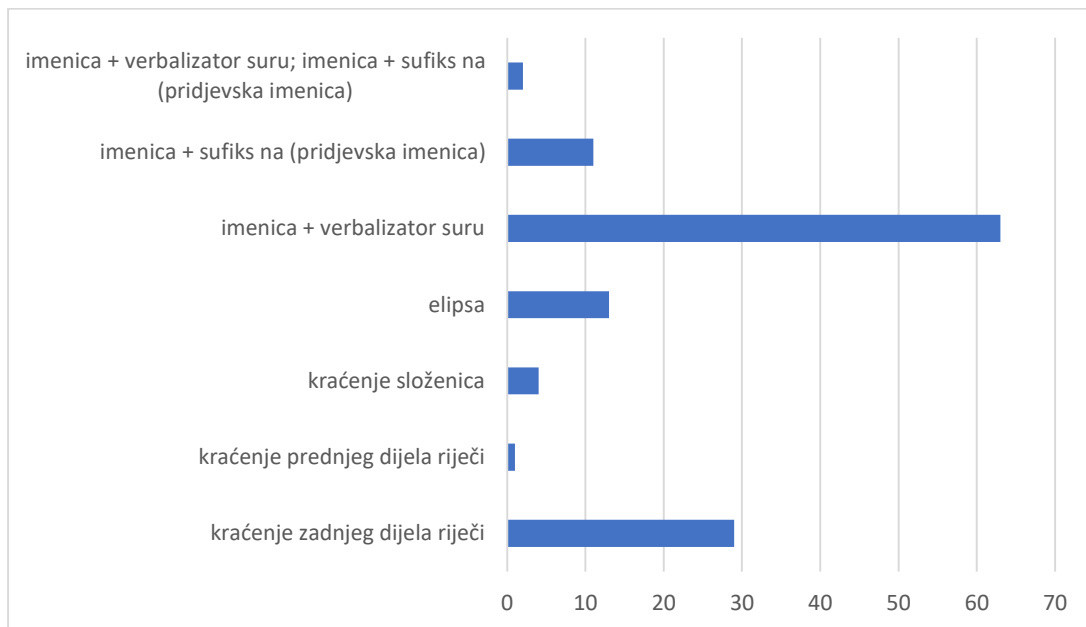
g. Nema prilagodbe

U analizi, posuđenice poput engleskih riječi *mini*, *tie* 'kravata', *I* 'ja', *my* 'moj' i portugalske riječi *tabaco* 'duhan' predstavljaju zanimljiv fenomen jer zadržavaju svoj izvorni oblik, izuzevši ortografsku razinu, bez značajnih fonoloških prilagodbi u japanskom jeziku.

5.2.3. Morfološka adaptacija

U analizi posuđenica iz novinskih članaka, primijećeno je da su morfološke promjene znatno rjeđe u usporedbi s fonološkim. Zabilježeno je ukupno 124 morfoloških promjena u posuđenicama, među kojima su identificirani procesi prikazani u grafu 5.

Graf 5. Distribucija morfoloških promjena u posuđenicama

Sve posuđenice u analiziranom korpusu su imenice, što je razumljivo s obzirom da 90% posuđenica u japanskom funkcionira kao imenica. Od 430 posuđenica, samo 63 se može pretvoriti u glagole dodavanjem verbalizatora *-suru*, što podvrgava tvrdnju u potpoglavlju 4.2.1. da bilo koja posuđenica jednostavno može postati glagol. Ovo zapažanje postavlja

pitanje o tome koje karakteristike omogućuju nekim posuđenicama da tvore ovu glagolsku konstrukciju pomoću verbalizatora *-suru*. U nastavku su dani primjeri nekih posuđenica u kojima je identificirano pripajanje verbalizatora *-suru*.

チェック *chekku* (eng. *check* 'provjeriti'), プログラム *puroguramu* (eng. *program*), アピール *apīru* (eng. *appeal* 'apel, privlačnost'), アドバイス *adobaisu* (eng. *advice* 'savjet'), メモ *memo* (eng. *memo* 'bilješka'), バランス *baransu* (eng. *balance* 'balans'), ヒット *hitto* (eng. *hit* 'udariti'), ケア *kea* (eng. *care* 'briga'), リード *rīdo* (eng. *lead* 'voditi')

U primjerima se vidi da su engleske riječi ili glagoli ili glagolske imenice, te da iako se posuđuju u japanski kao imenice, s njima se posuđuje i njihova funkcija glagola. Na temelju toga može se sugerirati da sposobnost transformacije posuđenica u glagol ovisi o tome je li posuđenica u izvornom jeziku glagolska imenica ili glagol.

Transformacija imenica u pridjevske imenice dodavanjem sufiksa *-na* pokazuje sličan obrazac, što je uočeno kod 11 posuđenica. Većina primjera dolje funkcionira kao pridjevi u engleskom jeziku, što im omogućuje da također imaju pridjevsku funkciju u japanskom. Među navedenim primjerima, posuđenica *opūn* može biti pridjev kada se doda sufiks *-na*, ili glagol kada se doda verbalizator *-suru*.

ピュア *pyua* (eng. *pure* 'čist'), メジャー *mejā* (eng. *major* 'glavni'), フリー *furī* (eng. *free* 'slobodan'), ベスト *besuto* (eng. *best* 'najbolji'), ソフト *sofuto* (eng. *soft* 'mekan'), ハイテク *haiteku* (eng. *high-tech* 'visoka tehnologija'), オープン *ōpun* (eng. *open* 'otvoren')

Što se tiče kraćenja riječi, najdominantniji proces je kraćenje zadnjeg dijela riječi, identificiran u 28 posuđenica iz korpusa. Većina ovih posuđenica kraćena je na različiti broj mora, pri čemu je najčešći oblik dvomorne posuđenice, zabilježen u 46.4% slučajeva. Slijede posuđenice kraćene na tri more (35.7%) i one kraćene na četiri more (17.9%).

dvije more: *demonstatorēshon* → *demo* (eng. *demonstration* 'demonstracija'),
herikoputā → *heri* (eng. *helicopter* 'helikopter')

tri more: *asesumento* → *asesu* (eng. *assessment* 'procjena'), *defurēshon* → *defure*
(eng. *deflation* 'deflacija')

četiri more: *risutorakuchuaringu* → *risutora* (eng. *restructuring* 'restrukturiranje'),
irasutorēshon → *irasuto* (eng. *illustration* 'ilustracija')

Kraćenje prednjeg dijela riječi je izuzetno rijetko, pojavljuje se samo u tri posuđenice.

intānetto → *netto* (eng. *internet*), *nyūsu kyasutā* → *kyasutā* (eng. *newscaster* 'voditelj vijesti')

Kraćenje složenica zabilježeno je u 4 slučaja, pri čemu se koristi oblik kraćenja zadnjeg dijela prve i druge riječi u složenici. Zabilježeni primjeri jednaki su kao primjeri dani u 4.2.3.

Elipsa predstavlja kraćenje gdje se jednim elementom složenice izražava značenje cijele složenice. Pojavljuje se u 13 posuđenica, što pokazuje da je ovaj oblik kraćenja češći nego kraćenje složenica. Neki od primjera su:

maaketto shea → *shea* (eng. *market share* 'tržišni udio'), *ōbā pā* → *ōbā* (eng. *over par* 'više od par; golf termin'), *kauntā atakku* → *kauntā* (eng. *counter attack* 'protunapad'), *rasshu awā* → *rasshu* (eng. *rush hour* 'prometna gužva, špica')

U odjeljku 4.2.2. bilo je govora o morfološkoj redukciji, posebice kod engleskih posuđenica. U mnogim slučajevima posuđenicama se reduciraju morfološki nastavci iz izvornog jezika, no u korpusu su pronađeni primjeri posuđenica, konkretno vlastitih imenica kao što su nazivi klubova, kod kojih se nastavci množine nisu reducirali tijekom prilagodbe. Na primjer:

Mariners → マリナーズ *marināzu*; *Tigers* → タイガース *taigāsu*; *Dodgers* → ドジャース *dojāsu*

Jedno moguće objašnjenje za ovu pojavu je da vlastite imenice, poput naziva klubova u ovom slučaju, često zadržavaju svoj izvorni oblik radi prepoznatljivosti i identiteta.

5.2.4. Semantička adaptacija

U analizi semantičkih promjena 430 posuđenica iz korpusa novinskih članaka identificirano je 18 posuđenica koje su prošle kroz semantičke promjene.

Semantičko suženje, promjena kada značenje posuđenice postane specifičnije nego u izvornom jeziku, uočeno je kod 9 posuđenica koje čine 2,1% analiziranih riječi. Ova promjena dogodila se u:

eng. *yacht* 'jahta, jedrilica', jap. *yotto* 'jedrilica'

eng. *talk* 'razgovor, govoriti', jap. *tōku* 'razgovor voditelja talk show-a ili scenskog glazbenika publici'

eng. *day* 'dan', jap. *dē* 'dan s posebnim događajem, praznik'

eng. *guts* 'crijeva, unutarnja snaga, snaga duha', jap. *gattsu* 'unutarnja snaga'

eng. *owner* 'osoba koja nešto posjeduje', jap. *ōnā* 'vlasnik biznisa'

eng. *veteran* 'stručnjak, bivši pripadnik oružanih snaga', jap. *beteran* 'stručnjak'

eng. *festival* 'dan ili razdoblje slavlja iz vjerskih razloga, organizirani niz koncerata, predstava ili filmova', jap. *fesutibaru* 'organizirani niz koncerata, predstava ili filmova'

eng. *slider* 'sendvič, klizač (npr. za kontrolu glasnoće), bacanje u bejzbolu, tobogan', jap. *suraidā* 'bacanje u bejzbolu'

eng. *number* 'broj', jap. *nanbā* 'registarske pločice'

Semantičko širenje dogodilo se kod 7 posuđenica, što predstavlja 1,6% svih posuđenica. Sljedeće engleske riječi dobile su dodatno značenje u japanskom:

eng. *needs* 'potrebe', jap. *nīzu* 'potrebe, zahtjev'

eng. *part* 'dio, uloga', jap. *pāto* 'dio, posao s nepunim radnim vremenom, osoba koja radi posao s nepunim radnim vremenom'

eng. *free* 'slobodan, besplatan, bez -', jap. *furī* 'slobodan, besplatan, bez -, *freelance*'

eng. *stand* 'stajati, štand', jap. *sutando* 'štand, publika na tribinama, benzinska crpka'

eng. *mullion* 'arhitektonski pojam: pregrada na prozorima', jap. *Marion* 'pregrada na prozorima, područje zvano Marion'

eng. *cameraman* 'osoba koja upravlja kamerom kada se snimaju filmovi ili televizijski programi', jap. *kameraman* 'osoba koja upravlja kamerom kada se snimaju filmovi ili televizijski programi, fotograf'

eng. *service* 'usluga', jap. *saabisu* 'usluga, besplatno, gratis'

Semantički pomak uočen je samo u jednoj posuđenici *manshon* 'kondominij' koja je već spomenuta u pregledu literature. Također se može spomenuti jedan pronađeni slučaj *wasei-eigo* izraza, odnosno semantički preoblikovane posuđenice, *sararīman* 'uredski službenik'.

Od 430 analiziranih posuđenica, 412 nije pretrpjelo nikakvu semantičku promjenu, svrstavajući se tako u kategoriju nulte semantičke ekstenzije. Ove riječi dolaze iz univerzalnih kategorija s jasnim i specifičnim značenjima koja ostaju nepromijenjena i u japanskom kontekstu. Posuđenice koje zadržavaju izvorno značenje u novinskim člancima često se odnose na svakodnevni život i pokrivaju širok spektar područja kao što su glazba, medicina, mjerne jedinice, financije i ekonomija, hrana i piće, tehnologija, umjetnost i druge uobičajene sfere života.

5.2.5. Semantička polja

Analiza semantičkih polja posuđenica iz korpusa novinskih članaka, oslanja se na okvir tematskih i ne-tematskih kategorija iz istraživanja koje je provela Horikawa (2013). Tematske kategorije definirane su na osnovi teme i konteksta s kojima su posuđenice najčešće povezane, dok ne-tematske kategorije obuhvaćaju posuđenice bez prepoznatljive teme ili konteksta. Distribucija posuđenica prema semantičkim kategorijama prikazana je u tablici 16.

Tablica 16. Semantičke kategorije, operativne definicije, primjeri i ukupna distribucija

Semantičko polje	Operativna definicija	Primjer	Broj od posuđenica
Brojevi i matematika	Brojke Pojmovi matematike	<i>zero</i> 'nula', <i>purasu</i> 'plus'	4

Infrastruktura, građevine i namještaj	Infrastruktura Građevine Namještaj	<i>tonneru</i> 'tunel', <i>sutajiamu</i> 'stadion', <i>beddo</i> 'krevet'	21
Ekonomija i biznis	Poslovni koncepti, aktivnosti ili praksa Pojedinci, tvrtke ili organizacije koje provode poslovanje Valuta	<i>fando</i> 'fond', <i>ekonomisuto</i> 'ekonomist', <i>yūro</i> 'euro'	32
Hrana i restorani	Hrana/piće Mjesta, predmeti ili pojmovi povezani s objedovanjem	<i>karē</i> 'curry', <i>sōsu</i> 'umak', <i>kafe</i> 'kafić'	19
Materijali i tvari	Fizička materija, materijal	<i>gasu</i> 'plin', <i>uran</i> , <i>sarin</i>	12
Medicina, zdravlje i ljepota	Medicinska terminologija i riječi povezane sa zdravstvom Njega kože, kozmetika i tretmani kose	<i>vakuchin</i> 'cjepivo', <i>sutoresu</i> 'stres', <i>saron</i> 'salon',	7
Mediji i zabava	Oblici i/ili vrste zabave/medija Sudionici zabave/medija Mjesta, prilike ili mediji za zabavu/medije	<i>anime</i> , <i>jānarisuto</i> 'novinar', <i>myūjīkaru</i> 'mjuzikl'	37
Mjerne jedinice	Opseg, veličina, volumen Jedinica za brojanje	<i>miri</i> 'milimetar', <i>kiro</i> 'kilogram', <i>pointo</i> 'bod'	11
Znanost i tehnologija	Alati, proizvodi, koncepti i sudionici tehnologije Izumi Znanstveni koncepti	<i>rajio</i> 'radio', <i>roketto</i> 'raketa', <i>ion</i> , <i>fakkusu</i> 'fax'	21
Privatni i obiteljski život	Obiteljski odnosi, pojmovi i kućanski predmeti Odjeća i moda	<i>famirī</i> 'obitelj', <i>raifu</i> 'život', <i>shatsu</i> 'majica', <i>pātonā</i> 'partner'	7
Socijalni i javni život	Javni/društveni koncepti, aktivnosti, događaji i pojmovi Javno/politički koncepti, aktivnosti, događaji i pojmovi Kulturne i vjerske prakse	<i>komyunikēshon</i> 'komunikacija', <i>tero</i> 'terorizam', <i>manā</i> 'maniri', <i>kurisumasu</i> 'Božić'	43
Sport	Vrste sportova Događanja, objekti i mjesta za sport, klubovi Sportska terminologija	<i>tenisu</i> 'tenis', <i>Orinpikku</i> 'Olimpijske igre', <i>batto</i> 'palica', <i>iningu</i> 'izmjena'	47
Vozila	Dijelovi ili tipovi vozila Upravljanje vozilima	<i>torakku</i> 'kamion', <i>taiya</i> 'guma', <i>doraibu</i> 'vožnja'	10

Opće značenje	Riječi koje ne pripadaju nijednom polju temeljenom na temi i koje se odnose na jedno opće značenje bez obzira na kontekst	<i>appu</i> 'gore', <i>chansu</i> 'šansa', <i>taimu</i> 'vrijeme', <i>karā</i> 'boja'	92
Više značenja	Riječi koje ne pripadaju nijednom polju temeljenom na temi i imaju više značenja ovisno o kontekstu	<i>hosuto</i> 'domaćin', <i>kōto</i> 'kaput; sud', <i>pondo</i> 'jezero; funta', <i>hōru</i> 'rupa; dvorana'	67
Ukupni zbroj			430

Iz analize se vidi da najveći broj posuđenica pripada kategorijama Opće značenje (92) i Više značenja (67). Ovo je u skladu sa rezultatima koje je dobila Horikawa (2013:56) koji pokazuju visoku koncentraciju posuđenica u ovim ne-tematskim kategorijama. Ove kategorije zajedno čine značajan udio ukupnog broja posuđenica, što sugerira da mnoge posuđenice u korpusu novinskih članaka imaju široku primjenu.

Što se tiče tematskih kategorija, kategorije Sport (47), Socijalni i javni život (43) i Mediji i zabava (37) izdvajaju se po značajnom broju posuđenica, što ilustrira specifičnosti novinskih članaka koji se često fokusiraju na društvene događaje, sportske aktivnosti i rezultate te kulturne manifestacije. Ovi rezultati odražavaju zaključke Tanakine analize (2007; navedeno u Horikawa, 2013:20), koja ukazuje na učestalu upotrebu posuđenica vezanih uz sport u novinskom diskursu.

5.3. Zaključak analize

Provedeno empirijsko istraživanje, analizom 430 posuđenica iz novinskih članaka objavljenih između 2001. i 2005. godine, nadopunjuje teorijske uvide dajući konkretne primjere i mjerljive podatke, čime se poboljšava cjelokupno razumijevanje procesa uključenih u adaptaciju posuđenica u japanski jezik.

Analiza izvornih jezika ovih posuđenica potvrdila je da je engleski dominantni izvor, naglašavajući značajan utjecaj engleskog na japanski vokabular. Nadalje, nezaobilazne, a ujedno i najočiglednije su fonološke prilagodbe umetanja vokala, gdje se vokal /u/ potvrđuje kao zadani vokal, i zamjene konsonanata, gdje se ističu obrasci zamjene /l/ u

/r/ i /n/ u /N/. Morfološke prilagodbe rjeđe su u novinskim člancima, ali primjetne, pri čemu se ističe afiksacija pomoću verbalizatora *-suru*, dodatka čije korištenje ovisi o funkciji posuđenice u izvornom jeziku. Također su uočeni slučajevi kraćenja riječi, pri čemu su dvomorni oblici najčešći. Slično tome, semantičke prilagodbe poput suženja ili proširenja značenja riječi rijetko se uočavaju u novinskim člancima, a obično su značenja posuđenica, kao i njihov oblik, paralelni s izvornom riječi. Analiza semantičkih polja pokazala je da posuđenice uglavnom pripadaju ne-tematskim kategorijama što odražava svestranost posuđenica u japanskom jeziku. Tematske kategorije kao što su Sport, Socijalni i javni život te Mediji i zabava također su većinom zastupljene, naglašavajući fokus novinskog diskursa na tim područjima.

Provedeno istraživanje suočava se s nekoliko ključnih ograničenja. Prvo, vremenski opseg istraživanja pruža uvid u korištenje posuđenica samo tijekom specifičnog razdoblja, stoga rezultati vjerojatno ne odražavaju trenutne jezične trendove. Drugo, analiza je ograničena na novinske članke i ne obuhvaća cijeli spektar upotrebe posuđenica u drugim medijima. Novinski članci često imaju specifičan stil i kontekst koji se može razlikovati od drugih izvora poput književnosti ili internetskih izvora. Treće, istraživanje se oslanja na BCCWJ (*Balanced Corpus of Contemporary Written Japanese*), koji je korpus pisanog jezika i ne uključuje podatke o govornom jeziku, pa rezultati ne odražavaju potpuno upotrebu posuđenica u govornom kontekstu, gdje bi obrasci prilagodbi mogli biti različiti. Ova ograničenja ukazuju na potrebu za dodatnim istraživanjima koja bi obuhvatila širi vremenski okvir i raznolike medijske kontekste, uključujući suvremene digitalne medije i društvene mreže, kako bi se stekla cjelovitija slika o prilagodbi posuđenica u japanskom jeziku.

ZAKLJUČAK

Kratki pregled jezičnog kontakta između Japana i Zapada od sredine šesnaestog stoljeća otkriva bogatu i složenu strukturu kulturne razmjene i raznolike utjecaje koji su stoljećima oblikovali identitet Japana. Od ranih susreta s portugalskim i španjolskim jezikom do nizozemskih trgovaca na otoku Dejimi i priljeva posuđenica iz ostalih zapadnih jezika tijekom razdoblja Meiji i Taisho japanski jezik se kontinuirano razvijao kroz kontakt sa zapadnim jezicima. Današnje japansko društvo duboko je uronjeno u eru *gairaiga*, doživljavajući značajan priljev posuđenih pojmova, a kao primarni izvor služe posuđenice iz engleskog jezika. Unatoč jezičnim razlikama između engleskog i japanskog, ta dva jezika su sve više međusobno povezana putem opsežnog posuđivanja.

Uvođenje posuđenica, ali i stvaranje novih izraza, u japanski jezik proces je temeljen na potrebama za leksičkim obogaćivanjem, bilo u smislu novih pojmova ili želje za prestižnim izrazima. Ovaj proces oblikovan je fonološkim, morfološkim i semantičkim karakteristikama svojstvenim japanskom jeziku, a ne lingvističkim strukturama jezika iz kojeg su riječi posuđene.

Provedeno istraživanje o analizi 430 posuđenica iz novinskih članaka temeljenoj na korpusu potvrđuje da prilagodba posuđenica u japanski, kao što je objašnjeno u pregledu literature, slijedi dosljedne fonološke, morfološke i semantičke obrasce.

Fonološki, posuđenice su prilagođene tako da budu u skladu s japanskim fonološkim okvirom, obično se pridržavajući CVCV strukture koja odražava japanski sustav pisma. Zbog toga tijekom adaptacije dolazi do umetanja vokala kako bi se razbili nizovi konsonanata, gdje je u većini slučajeva zadani vokal /u/. Nedostatak slaganja u japanskom i izvornom glasovnom sustavu znači da se mnogi glasovi zamjenjuju tijekom posuđivanja i često pretvaraju u isti japanski glas. U analizi se najviše istaknuo obrazac zamjene glasova [l] i [r] koji se pretvaraju u [r]. Suprotno tome, umjesto zamjene proces inovativne prilagodbe uveo je fonetske kombinacije kojih tradicionalno nije bilo u japanskom, poput /ti/, /tu/, /du/ i /di/, ali i mnogih drugih, što je dovelo do proširenja japanskog glasovnog sustava.

S morfološke točke gledišta, mehanizmi prilagodbe relativno su slabi budući da japanski jezik nema ni deklinaciju i konjugaciju niti oznaku roda i množine u nominalnom području, stoga su posuđenice uglavnom integrirane kao imenice. Analiza posuđenica je otkrila da se samo one posuđenice koje izvorno imaju glagolsku ili pridjevsku funkciju mogu pretvoriti u glagole i pridjeve sufiksacijom, što naglašava ovisnost o izvornim funkcionalnim karakteristikama posuđenica. Strategije kraćenja i elipse posebno su istaknute zbog slogovne prirode jezika, a koriste se za upravljanje duljinom posuđenica i održavanje komunikacijske učinkovitosti.

Semantički gledano, posuđenice u velikoj mjeri doživljavaju suženje značenja, ali su vidljivi slučajevi proširenja i pomaka. Kombinacija morfolgije i semantike dovodi do inovativnih pojmova specifičnih japanskom jeziku, poznatih kao *wasei-eigo*, koji odražavaju japansku kulturu. Ova vrsta riječi pokazuje produktivnost izvornih riječi čak i kada se prebace u znatno drugačije jezično okruženje. Međutim, zbog specifičnih kulturnih konotacija i jezične složenosti *wasei-eigo* predstavlja izazov za strane govornike, no i za izvorne govornike japanskog jezika.

Ovaj rad nudi uvid u procese prilagodbe posuđenica u japanskom jeziku. Ti su uvidi vrijedni ne samo za lingvističku teoriju nego i za praktične primjene u nastavi japanskog jezika, gdje mogu pomoći u razvoju učinkovitih nastavnih materijala koji se bave posuđenicama u japanskom jeziku.

Istraživanje, međutim, ima svoja ograničenja, kao što je usredotočenost na korpus novinskih članaka koji možda ne pokriva cjelokupnu upotrebu posuđenica. Stoga su potrebna daljnja istraživanja koja uključuju širi vremenski raspon i različite vrste medija.

POPIS LITERATURE

1. Bucić, M. (2023). *Why Japanglish Won't Languish: A Morphosemantic Analysis of English Loanwords in Japanese* (Diplomski rad). Sveučilište u Zagrebu.
2. Crawford, C.J. (2009). *Adaptation and Transmission in Japanese Loanword Phonology* (Dissertation). Cornell University.
3. Daulton, F. (2008). *Japan's Built-in Lexicon of English-based Loanwords*. Multilingual Matters Ltd.
4. Daulton, F. (2022). 17 Japanese loanwords and lendwords. In Y. Asahi, M. Usami & F. Inoue (Ed.), *Handbook of Japanese Sociolinguistics*. Berlin, Boston: De Gruyter Mouton. 509-538.
5. Dohlus, K. (2005). On the Asymmetry in the Adaptation Pattern of German Umlaut in Japanese. *Journal of the Phonetic Society of Japan*, 1, 39-49.
6. Ebi, M. (2017). Fremdwörter im Japanischen: wo liegen die Schwierigkeiten beim Spracherwerb für deutsche Muttersprachler?. *Schriften der Gesellschaft für Japanforschung*, 21-35.
7. Filipović, R. , Menac, A. (1997). Adaptacija ortografije anglicizama u hrvatskom i ruskom jeziku: teorija i primjena. *Suvremena lingvistika*, 112-124.
8. Haugen, E. (1950). The Analysis of Linguistic Borrowing. *Language*, 210–231.
9. He, G. (2018). Modern Objections towards the Massive Use of Loanwords from English in Japanese. *International Journal of Languages, Literature and Linguistics*, 4, 137-140.
10. Horikawa, N. (2013). *English Loan Words in Japanese: Exploring Comprehension and Register*. Portland State University.
11. Hosokawa, N. (2023). *Loanwords and Japanese Identity: Inundating or Absorbed?* (1st ed.). Routledge.
12. Igarashi, Y. (2007). *The changing role of katakana in the Japanese writing system*. University of Victoria.
13. Irwin, M. (2011). *Loanwords in Japanese*. Amsterdam; Philadelphia: John Benjamins Pub. Co.

14. Irwin, M. (2016). 5. The morphology of English loanwords. In T. Kageyama & H. Kishimoto (Ed.), *Handbook of Japanese Lexicon and Word Formation*. Berlin, Boston: De Gruyter Mouton. 161-198.
15. Kay, G. (1995). English loanwords in Japanese. *World Englishes*. 67-76
16. Kovačević, J. (2016). *Engleski tvorbeni elementi u japanskom jeziku: kompoziti tvoreni anglicizmima* (Doktorska disertacija). Beograd: Sveučilište u Beogradu. Filološki fakultet.
17. Kubozono, H. (2002). Prosodic Structure of Loanwords in Japanese: Syllable Structure, Accent and Morphology. *Journal of the Phonetic Society of Japan*, 6(1), 79-97.
18. Kubozono, H., Itō, J., Mester A. (2009). Consonant gemination in Japanese loanword phonology. In *Current Issues in Unity and Diversity of Languages. Collection of Papers Selected from the 18th International Congress of Linguists*. The Linguistic Society of Korea, ed.. Republic of Korea: Dongam Publishing Co. 953–973.
19. Kubozono, H. (2015). 8 Loanword phonology. In H. Kubozono (Ed.), *Handbook of Japanese Phonetics and Phonology*. Berlin, München, Boston: De Gruyter Mouton. 313-362.
20. Loveday, L. J. (1996). *Language Contact in Japan*. Clarendon Press.
21. Lovely, E. (2011). Learners' Strategies for Transliterating English Loanwords into Katakana. *New Voices*, 4, 100-122.
22. Maekawa, K., Yamazaki, M., Ogiso, T. i sur. (2013). Balanced corpus of contemporary written Japanese. *Lang Resources & Evaluation*, 48, 345-371.
23. Marković, I. (2016). Hrvatske stoljenice: Novina u slengu, jeziku, reklame i novina. *Diskurs i dijalog: teorije, metode, primjene*, 223-238.
24. Mattingley, W. (2020). *Second-Language Acquisition of a Sublexicon Phonology: Loanword Phonology and Phonotactics in Japanese*. University of Canterbury. New Zealand.
25. Mochizuki, M. (2012). *Kihon goka wo kōryo shita katakana gairaigo no gakushū to kyōzai kaihatu: sono furikaeri to aratana kaihatu ni mukete*. [Razvoj materijala za učenje i nastavu za katakana posuđenice: povratna informacija i dizajn]. *Kansai daigaku gaikokugo gakubu kiyō*, 6,1-16.

26. Nakao, K. (2016). Loanwords for language learners: Help or hindrance? *Vocabulary Learning and Instruction*, 5(1).
27. NINJAL Kokuritsu Kokugo Kenkyūjo [Nacionalni Institut za japanski jezik] (ur.) (2006). *Gairaigo iikae teian*. [Prijedlozi za parafraziranje posuđenica]. Pregled izvješća *Gairaigo iinkai-a* [Odbora za posuđenice] (<https://www2.ninjal.ac.jp/gairaigo/Teian1_4/iikae_teian1_4.pdf> Pristupljeno 27. veljače 2024.)
28. Olah, B. (2007). English Loanwords in Japanese: Effects, Attitudes and Usage as a Means of Improving Spoken English Ability. *Journal of the Faculty of Human studies*. Bunkyo Gakuin University, 9(1), 177-188.
29. Rebuck, M. (2002). The function of English loanwords in Japanese. *NUCB journal of language culture and communication*, 4(1), 53-64.
30. Tanabe, Y. (1990). *Waseieigo no keitai bunrui*. [Wasei-eigo i njegovi oblici: klasifikacija]. *Waseda daigaku nihongo kenkyū kyōiku sentā kiyō*, 2, 1-26.
31. Tashiro, Y. (2015). The Effects of Online Katakana Word Recognition Training Among Novice Learners of Japanese as a Foreign Language. Purdue University.
32. Tomoda, T. (2000). Defining the concept of loanword in Japanese: results from a survey of 860 respondents. Monash University.
33. Sakagami, S. (2000). *Gairaigo: The Semantics of Western Loanwords in Japanese* (Dissertation). Columbia University Teachers College.
34. Satō, A. (2011). *Eigo bogowasha taishō no nihongo kyōiku ni okeru eigo kigen no gairaigo no atsukai*. [O podučavanju japanskih posuđenica iz engleskog u obrazovanju japanskog jezika za izvorne govornike engleskog jezika]. *Keiai daigaku kokusai kenkyū*, 24, 78-104.
35. Schmidt, C. (2009). 21. Loanwords in Japanese. In *Loanwords in the World's Languages: A Comparative Handbook*. Berlin, New York: De Gruyter Mouton. 545-574.
36. Shibatani, M. (1990). *The Languages of Japan*. Cambridge University Press.
37. Stanišić, M. (2020). *Semantičke promjene u hrvatskom leksiku* (Diplomski rad). Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet.
38. Stanlaw, J. (2004). *Japanese English Language and Culture Contact*. Hong Kong. Hong Kong University Press.

39. Srdanović, I., Špica, D. (2022). *Uvod u znanost o japanskom jeziku: Osnovna obilježja, glasovni sustav i leksički slojevi, I. svezak*. Sveučilište Jurja Dobrile u Puli.
40. Van Benthuyzen, R. (2010). Japanese ESL learners' acquisition of English loanword cognates: Difficulties due to semantic, phonological, and orthographic factors. *Journal of Bunkyo Gakuin University*, 10, 255–263.
41. Vitković, J. S., & Jotov, M. D. (2020). Anglicizmi u japanskom jeziku i njihov kulturološki kontekst. *Baština*, 52, 45-58.
42. Quackenbush, H. (1977). English Loanwords in Japanese: Why Are They Difficult for English-Speaking Students? *The Journal of the Association of Teachers of Japanese*, 12, 149-173.
43. Quackenbush, H., Ohso, M. (1990). *Gairaigo no keisei to sono kyōiku*. [Tvorba posuđenica i obrazovanje]. *Kokuritsu kokugo kenkyūjo: Nihongo kyōiku shidō sankōsho*, 16, 1-174.
44. Zhang, Z. (2019). Aspects of Westernization in Japanese Language: Construction of Gairaigo and its Social Implication, 1, 11-23.

Internetski izvori

1. NINJAL [Nacionalni Institut za japanski jezik]. Sustav za pretraživanje korpusa *Chunagon*. <<https://chunagon.ninjal.ac.jp/>> Pristupljeno 21. lipnja 2024.
2. Online japanski rječnik *GooJisho*. <<https://dictionary.goo.ne.jp/>>. Pristupljeno 01. rujna 2024.
3. Online rječnike Merriam-Webster. <<https://www.merriam-webster.com/>>.
4. W, S. (2013). Japanese: The Borrower Language. Tofugu. <<https://www.tofugu.com/japanese/borrowing-language/>>. Pristupljeno 01. travnja 2024.

PRILOZI

Tablica 1. Yokohama dijalekt

Tablica 2. Umetanje vokala

Tablica 3. Adaptacije visokih vokala i diftonga iz engleskog u japanski jezik

Tablica 4. Inovativne prilagodbe zapisa novih mora proizašlih iz dodira s europskim jezicima

Tablica 5. Verbalizacija posuđenica sa sufiksom *-ru*

Tablica 6. Primjeri verbalizacije u japanskim posuđenicama koje završavaju na *-ru*

Tablica 7. Kraćenje zadnjeg dijela riječi

Tablica 8. Kraćenje prednjeg dijela riječi

Tablica 9. Kraćenje riječi na sredini

Tablica 10. Kraćenje složenica

Tablica 11. Elipsa u složenicama

Tablica 12. Stapanje

Tablica 13. Primjeri *wasei-eigo* izraza

Tablica 14. Distribucija izvornih jezika posuđenica u novinskim člancima

Tablica 15. Frekvencija umetnutih vokala u posuđenicama

Tablica 16. Semantičke kategorije, operativne definicije, primjeri i ukupna distribucija

Graf 1. Raspodjela fonoloških adaptacija posuđenica

Graf 2. Distribucija učestalosti obrazaca zamjene konsonanata

Graf 3. Učestalost pojavljivanja udvojenog vokala prema izvornim vokalima

Graf 4. Distribucija učestalosti obrazaca geminacije

Graf 5. Distribucija morfoloških promjena u posuđenicama

SAŽETAK

Ovaj radi bavi se prilagodbom posuđenica u japanskom jeziku, prateći njihov razvoj u japanskom jeziku od ranih interakcija s portugalskim, španjolskim i nizozemskim trgovcima do značajnog priljeva engleskih izraza u suvremeno doba. Provedena je korpusna analiza 430 posuđenica iz novinskih članaka (2001.-2005.) kako bi se identificirali uobičajeni obrasci prilagodbe posuđenica. Rezultati su u skladu s postojećom literaturom o fonološkim, morfološkim i semantičkim procesima prilagodbe. Posuđenice, primarno one iz engleskog jezika, prilagođene su slogovnoj strukturi japanskog i njegovom glasovnom sustavu, što se često postiže umetanjem vokala i zamjenom glasova. Proces i kao što su afiksacija i skraćivanje koriste se za pojednostavljenje upotrebe posuđenica, dok se značenja mogu promijeniti kako bi se bolje uskladila s društvenim potrebama. Ograničenja istraživanja uključuju usredotočenost na novinske članke, određeno razdoblje i pisani jezični korpus, što sugerira potrebu za daljnjim istraživanjem koje obuhvaća različite medije i kontekste govornog jezika kako bi se postiglo sveobuhvatno razumijevanje integracije posuđenica i trenutni trendovi u japanskom jeziku.

Ključne riječi: posuđenice, fonološka adaptacija, morfološka adaptacija, semantička adaptacija, analiza korpusa

ABSTRACT

This work deals with the adaptation of Japanese loanwords, tracing their development in Japanese from early interactions with Portuguese, Spanish, and Dutch traders to the significant influx of English expressions in modern times. A corpus analysis of 430 loanwords from newspaper articles (2001-2005) was conducted to identify common patterns of loanword adaptation. The results are in line with the existing literature on phonological, morphological and semantic adaptation processes. Loanwords, primarily those from the English language, are adapted to the syllabic structure of Japanese and its phonological system, which is achieved by inserting vowels and replacing sounds. Processes such as affixation and shortening are used to simplify the use of loanwords, while meanings may change to better suit social needs. Limitations of the study include a focus on newspaper articles, a specific period, and a written language corpus, which suggests further research that encompasses different media and spoken language contexts to achieve a comprehensive understanding of loanword integration and current trends in the Japanese language.

Keywords: loanwords, phonological adaptation, morphological adaptation, semantic adaptation, corpus analysis

要旨

本論文では、欧米の言語から日本語に取り入れられた外来語について考察する。国際的な影響が強くなるに伴って、外来語がますます増加し、日本語の語彙の全体の約 10%を超えている。外来語の特徴は日本語の構造に適応するために様々な形に変化することである。では、外来語が日本語に取り入れられる際に、具体的にどのような変化が起こるのだろうか。

本論文の目的は、外来語の日本語化に関するトピックを取り上げ、この言語現象について考察することである。また、『現代日本語書き言葉均衡コーパス』の新聞レジスターのデータに基づき、外来語の日本語化の分析を行う。具体的に、次のような点を明らかにすることを目的とする。

1. 新聞記事中の外来語の代表的な原語は何なのか。
2. 外来語の日本語化にはどのような音韻パターンが見られるのか。
3. 新聞記事中の外来語には、接辞の付加、単純語の省略、複合語の省略がどれくらい起こるのか。
4. 新聞記事中の外来語の意味用法の変化が見られるのか。
5. 新聞記事中の外来語は主にどのような意味分野に属するのか。

本研究の構成は、次のとおりである。第一章では、日本語の語彙と文字の種類、すなわち、日本語の基本的な特徴について説明する。第二章では、外来語と外国語との違い、外来語の浸透、外来語の役割について述べる。

第三章では、外来語の背景について述べる。日本で外来語が使用されるようになったのは 16 世紀中ごろであり、キリスト伝道師や商人を通じて入ったポルトガル語が最初であった。明治以降は英語をはじめ、フランス語、ドイツ語、イタリア語、ロシア語が入り、現在では外来語の 80% 以上が英語起源だと言われている。外来語の背景により、豊かであり、複雑な言語と文化交流の構造が分かる。

第四章は、先行研究や文献に基づいて日本語における外来語の音韻論的・形態論的・意味論的な適応の規則を紹介する。音韻面において、開音節化、促音挿入、母音の日本語化、子音の日本語化といった日本語化規則が適用される。形態面では、外来語の動詞化や形容詞化、様々な語形の省略が見られる。最後に、意味の観点では、外来語と原語との間に意味用法上の相違が生じ、原語に比べてその意味が広くなること、原語に比べてその意味が狭くなること、原語には見られなかった意味日本語独自のニュアンスを伴うようになることの三つのタイプが認められる。

第五章では、2001 年から 2005 年までの新聞記事の 430 外来語を対象にした新聞コーパス研究の結果をまとめると、次のとおりである。音韻面に関し、日本語の音節構造は開音節である。そのため、外国語が日本語化される時、子音と子音の間、または子音の後には母音が追加され、この規則を開音節化という。一般的に追加される母音は [u] であるが、[t, d] の後は [o] が追加され、[ch, dz] の後は [i] が追加されるということが分かった。さらに、外来語の原語の発音を模倣するために [p, t, k] の前でよく促音を挿入することが見られる。そして、母音と子音の日本語化は日本語に対応する母音と子音に置き換えられるという原則に従う。母音に関し、英語のような言語は母音音素は日本語より多く、日本語化される時には、同音語になってしまうことがある。例えば、英語の両者の「coat」と「court」は「コート」になり、日本語化されたものから原語の形を知ることは困難である。そして、子音に関し、[l, v, f] などのように、日本語に対応しない子音の時に、日本語の一番近く、

対応する子音で置き換えられる。これも、母音と同じように同音語になってしまうことがある。形態において、一般的に外来語が名詞として取り入れられるが、「する」や「な」を追加することで動詞やナ形容詞になる可能性もある。さて、開音節化により、外来語が長くなるために、様々な語形の省略現象が見られる。単純語は2拍に後半省略の省略される例が多い。また、複合語が「パソコン」のように4拍に省略される例もあるが、「ラッシュ」のように部分的に省略される例もある。続いて、意味論面において、意味用法の変化がよく見られる。その場合には、「ベテラン」のような原語に比べてその意味が狭くなる例が見られる。意味分野の分析によると、外来語は主に「特定のテーマ以外」というカテゴリーに属する。一方、「スポーツ」や「メディア・エンタメ」などのテーマ別カテゴリーも多く、新聞談話がこれらの分野に重点を置くということが分かった。

本研究では、特定の時代や新聞記事に焦点を当てるため、現在のトレンドや話し言葉における外来語の日本語化規則や使用を反映されていないが、このことを今後の課題としたい。

キーワード：外来語、音声の日本語化、形態の日本語化、意味の日本語化、コーパス研究